

เจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาศั้นประถมศึกษาปีที่ 5
และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
ในภาคเหนือ

ห้องสมุดเนติพิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
ของ
กนก ไซยสิงห์

พ.ศ. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2531
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้จน
จบสิ้นแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
.....กรรมการ

.....ประธาน
.....กรรมการ
.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างดียิ่งจาก
อาจารย์ทวีสิทธิ์ สิทธิกร อาจารย์เรชา ทองสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญชู ศรีบุญโกวิท
และอาจารย์สุเทพ เจริญวัตร ที่ได้ให้การสนับสนุนและให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้า
ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์สมพงษ์ ภูวรางกูร ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือชี้แนะเสมอมา

ขอขอบพระคุณอาจารย์สนั่น ทิพากร อาจารย์ดำรงเกียรติ ทองใจม อาจารย์บุญ
แสงสาคร และอาจารย์เสรี วงศแก้ว ที่ได้ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณคณาจารย์โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
และช่วยเหลือในการรวบรวมข้อมูล ให้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณนักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ด้วย

ท้ายที่สุดผู้วิจัยขอเทิดทูนคุณคุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ สนับสนุนทั้งทุนทรัพย์
และกำลังใจ รวมทั้งครูบา อาจารย์ทุกท่านซึ่งอยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จ และวางรากฐาน
การศึกษาค้นคว้าเป็นแนวทางในการประกอบสัมมาชีพของผู้วิจัยจนกระทั่ง ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

กนิย ไชยสิงห์

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	9
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	9
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	10
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ	10
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	12
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	12
	สภาพความเป็นอยู่และการจัดระเบียบทางสังคมของชาวเขา	28
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
	สมมุติฐานในการวิจัย	71
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	72
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	74
	เกณฑ์การให้คะแนนเครื่องมือ	76
	ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ	77
	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	79
	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	79
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	122
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	122
กลุ่มตัวอย่าง	122
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	122
การวิเคราะห์ข้อมูล	123
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	124
อภิปรายผล	125
ข้อเสนอแนะ	133
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	143

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงน้ำหนักความสำคัญของพฤติกรรมสุขภาพ ในการสอน เนื้อหา วิชาสุขศึกษาในระดับประถมศึกษา	7
2	แสดงข้อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเยาะกะเหรี่ยง แม่เย้า มูเซอ ฉีฮอ และอีกอ	17
3	แสดงกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ	73
4	จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามจังหวัด	87
5	จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศ	88
6	จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามระดับชั้นการศึกษา	89
7	จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเผ่า	90
8	จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามลัทธิหรือศาสนาที่นักเรียนถือ ..	91
9	จำนวนนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามจำนวนพี่น้อง	92
10	แสดงระดับเจตคติทางค่านิยมสุขภาพของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ โดยทั่วไป ในแต่ละค่านิยมและรวมทุกค่านิยม	93

11	แสดงการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ เจตคติทางค่านิยม ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ระหว่าง เทศชายกับ เทศหญิง	101
12	แสดงการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ เจตคติทางค่านิยม ของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	103
13	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับการศึกษาของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ในภาคเหนือที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน	105
14	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับสิ่ง เสพติดของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ ในภาคเหนือที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ...	106
15	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่นับถือใน ศาสนาที่แตกต่างกัน	107
16	แสดงการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่นับถือใน ศาสนาที่แตกต่างกัน เป็นรายคู่	108
17	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโภชนาการของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน ...	109

25	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเฝ้ากัน	117
26	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโรคติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเฝ้ากัน	118
27	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโภชนาการของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเฝ้ากัน	119
28	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโภชนาการของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ที่ต่างเฝ้ากันเป็นรายกลุ่ม	120
29	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม ทั้ง 4 ด้านของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่ต่างเฝ้ากัน	121

25	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับสิ่งเสพติดของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเข้ากัน	117
26	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโรคติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเข้ากัน	118
27	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโภชนาการของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเข้ากัน	119
28	แสดงการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของ เจตคติทางค่านิยม เกี่ยวกับโภชนาการของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ที่ต่างเข้ากันเป็นรายคู่	120
29	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของ เจตคติทางค่านิยม ทั้ง 4 ด้านของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่ต่างเข้ากัน	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย	15
2 แผนภาพแสดง การอพยพของชาวเขาเข้าสู่ประเทศไทย	16

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชาวเขาเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ที่อาศัยกระจัดกระจายตามพื้นที่สูง ในภาคเหนือและทางทิศตะวันตกของประเทศ วิธีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพแบบ ล้าหลังของชาวเขาก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อสังคมชาวเขา ตลอดจนสังคมส่วนรวม หลายประการ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนับวันจะทวีความรุนแรงและซับซ้อนยิ่งขึ้น (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ม.ป.ป. : 322) ทำให้กลุ่มชนชาวเขา ไร้โอกาสเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งสำหรับการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม รัฐจึงให้ความสนใจ และถือว่าชาวเขาเป็นกลุ่มประชากร เป้าหมายที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อให้ ชาวเขาเป็นประชากรที่มีคุณภาพที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

ประชากรชาวเขาในประเทศไทยจะตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามบริเวณภูเขาหรือพื้นที่สูง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง แม่ฮ่องสอน สุโขทัย พิษณุโลก ลำพูน ตาก แพร่ น่าน พะเยา เพชรบูรณ์ เลย กำแพงเพชร กาญจนบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ นครสวรรค์ และเพชรบุรี โดยประกอบด้วยชาวเขาหลายเผ่า ได้แก่ เผ่ากะเหรี่ยง (Karen) แม้ว (Meo) มูเซอ (Lahu) เย้า (Yao) อักข่า (Akha) ลีซอ (Lisu) และอื่น ๆ จากการสำรวจครั้งล่าสุดโดยกองส่งเสริมชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ ในปี 2529 พบว่ามี จำนวนชาวเขาในพื้นที่ 21 จังหวัด ถึง 504,359 คน (กรมประชาสงเคราะห์ 2529 : คำนำ) จำนวนประชากรชาวเขานี้ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร ที่กรมประชาสงเคราะห์สำรวจเมื่อปี 2526 ซึ่งมีเพียง 405,777 คน (กองสาธารณสุขภูมิภาค 2527 : 160) ทั้งนี้เพราะชาวเขามีอัตราการเกิดอยู่ในระดับสูงคือ ร้อยละ 4.3 ในขณะที่อัตราการตายของทารกมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการบริการด้านสาธารณสุขของรัฐเริ่มเข้าไปถึง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ม.ป.ป. : 322) และ ชาวเขานอกประเทศที่ได้พยายามลักลอบเข้ามาในประเทศไทยอยู่เป็นประจำ นอกจากนั้นยังมีคนไทย พื้นที่ราบที่ได้รับความกดดันทางด้านการเพิ่มของประชากร ทำให้มีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ ต้องอพยพ

ขึ้นไปทำกินบนภูเขาเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เกิดปัญหานานาประการ ปัญหาที่ชาวเขามีส่วนก่อให้เกิดขึ้นและยังคงมีอยู่ขณะนี้ได้แก่ ภาวะความเป็นอยู่ในด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา และรายได้ของชาวเขายังต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไปมาก ปัญหาอื่นซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการลักลอบค้ายาเสพติด ปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และปัญหาความมั่นคงปลอดภัยตามบริเวณชายแดนของประเทศ ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ ดังนั้นรัฐบาลในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย จึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญในการกำหนดนโยบาย ตลอดจนวิธีการดำเนินงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โดยใช้นโยบายรวมพวก (Intergation Policy) นโยบายนี้มุ่งที่จะให้ชาวเขาเป็นคนไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย มีความสำคัญในการเป็นพลเมืองไทย แต่ยังคงสิทธิในการนับถือศาสนาและประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมของตนได้ นโยบายนี้มีเป้าหมายประการสุดท้ายคือ เพื่อให้ชาวเขาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถช่วยตนเองได้ (ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 2521 : 3) นอกจากจะมีกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบแล้ว ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานบางส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น มาร่วมประสานงานและพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับประชากรชาวเขา อันเป็นหนทางสำคัญนำไปสู่การพัฒนาชาวเขาที่สอดคล้องกับปัญหาได้อย่างแท้จริง และเป็นการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาชาวเขาของรัฐได้เป็นอย่างดี

ในการพัฒนาบุคคลและสังคมหรือประเทศชาติที่ดี โดยทั่วไปย่อมมีปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง 3 ประการ ได้แก่ การพัฒนาด้านการศึกษา (Education) การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ (Economics) และการพัฒนาทางด้านสุขภาพ (Health) ดังคำขวัญหรือนโยบายของรัฐบาลบางสมัยที่เคยให้ไว้กับประชาชน เพื่อให้เกิดการกินดีอยู่ดีหรือความสมบูรณ์พูนสุข ที่กล่าวว่า "ศึกษาดีมีเงินใช้ไร้โรคพาให้สุขสมบูรณ์" ทั้งนี้ก็เพราะปัญหาในการดำรงชีวิตของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งในค่านส่วนตัวและส่วนรวมที่กำลังเผชิญหน้าอยู่ในขณะนี้หรือแม้ในอดีตที่ผ่านมาหรือในอนาคตข้างหน้าก็คือ การศึกษาไม่ดี (โง่) เศรษฐกิจตกต่ำ (จน) และการสาธารณสุขไม่ดี (เจ็บ) ซึ่งอาจกล่าวสรุปได้ว่า โง่จนเจ็บหรือเจ็บจนโง่ ทั้งนี้ก็เนื่องจากปัญหา 3 ประการมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ เมื่อคนเราโง่ก็มักจะยากจน เมื่อยากจน

ก็มักจะเจ็บไข้ และเมื่อเจ็บไข้ก็มักจะขาดการศึกษา แล้วทำให้โง่ ต่อไปอีกเป็นวงจรหรือ
วัฏจักรไคอย่างไม่มีที่สิ้นสุด กุญแจเหตุนี้ในการพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติจึงจำเป็นต้องพัฒนา
ปัจจัยทั้ง 3 ประการไปควบพร้อม ๆ กัน (สุชาติ โสมประยูร 2528 : 154)

จะเห็นได้ว่าปัญหาทางค่านิยมของประชาชนเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง
อย่างหนึ่งที่มีต่อการพัฒนาประเทศ เพราะโรคภัยไข้เจ็บที่มีอยู่ทั่วไปนั้นเป็นอุปสรรคอันสำคัญ
ต่อความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ทาง ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมือง การพัฒนา
ส่วนบุคคลในแง่ของการศึกษาและสติปัญญา ก็ยากที่จะเป็นไปได้ ถ้าหากบุคคลนั้นมีแต่ความ
เจ็บไข้ได้ป่วยและมีพยาธิคอยบั่นทอนพลังอยู่เสมอ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแต่
โรคภัยกระจายแพร่หลายอยู่ทั่วไปอย่างควบคุมไม่ได้นั้น ย่อมมีโอกาสที่เป็นโรคไ้มาก ซึ่งจะ
บั่นทอนสุขภาพอนามัยของเขาในระยะเวลาใดเวลาหนึ่งหรือตลอดไป อันจะเป็นผลทำให้ความ
สามารถในการผลิตค่า เป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาในทางเกษตรกรรมหรือ
อุตสาหกรรม ความตกต่ำในทางเศรษฐกิจและมาตรฐานของการครองชีพเป็นสาเหตุสำคัญ
ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้เกิดการกระจายและแพร่หลายของโรคภัยไข้เจ็บอยู่ทั่วไป และ
อันนี้ก็นับเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศ
ภายใต้ศักราชและสถานการณ์เช่นนั้น ประชาชนย่อมมีเหตุผลเพียงพอที่จะทำให้เกิดความ
ไม่พอใจในการดำเนินงานของผู้ปกครองประเทศ เมื่ออยู่ในสภาพเช่นนี้ ประชาชนย่อม
ตระหนักดีว่า เขาไม่มีอะไรมากที่จะสูญเสีย ถ้าเขาจะเลือกหรือหันไปใช้วิธีการรุนแรงหรือ
ก่อการจลาจล เพื่อคัดค้านหรือต่อต้านการดำเนินงานของผู้บริหารประเทศ (พจน์ สุจันทร์
2529 : 8 - 9)

ชาวเขาเป็นกลุ่มชนกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพราะชาวเขา
เหล่านี้อาศัยอยู่ทางไกลการคมนาคมอยู่ตามป่าเขาสูง ท่ามกลางอากาศที่หนาวเย็น ค้างอยู่
อย่างโดดเดี่ยวถูกตัดจากโลกภายนอก มีความอดอยากขาดแคลน มีสภาพความเป็นอยู่ที่ล้าหลัง
มีวิธีการดำรงชีวิตแบบชนชาติในลักษณะอยู่ไปวัน ๆ และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ชาวเขา
มีระดับความเป็นอยู่ ตลอดจนฐานะทางสังคม เศรษฐกิจและการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ก่อให้เกิด
ปัญหาทางค่านิยม เศรษฐกิจและการเมืองแก่ประเทศ ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวเขา
คือ ปัญหาทางค่านิยม อาจกล่าวได้ว่า สภาพความเป็นอยู่ของชาวเขานั้นตกอยู่ใน

สภาพแวดล้อมของโรคภัยไข้เจ็บแทบทั้งสิ้น (กรมประชาสัมพันธ์ 2529 : 8) อาทิเช่น บริการทางการแพทย์มีไม่เพียงพอ สุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมไม่ดี ขาดแคลนอาหาร รักษาความเจ็บป่วยความประเพณีนิยมดั้งเดิม ฯลฯ สรุปได้ว่าชาวเขาเหล่านี้มีระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ต่ำกว่าประชาชนชาวไทยพื้นราบทั่วไปควรจะได้ได้รับความสนใจและเอาใจใส่ดูแลอย่างยิ่ง

สำหรับการดำเนินงานตามกระบวนการแก้ไขปัญหาระบบสุขหรือการพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นกำลังที่สำคัญยิ่งของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการดำเนินงานใดก็ตาม การมีส่วนร่วมของบุคคลหรือประชาชนหรือสังคมในการดำเนินงาน การดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือโครงการใดโครงการหนึ่ง จะบรรลุผลและมีประสิทธิภาพหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับระดับและความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนในเรื่องหนึ่งเรื่องใดในระดับที่ก่อการเป็นปัจจัยที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ได้รับการปลูกฝังสร้างเสริมและพัฒนาต่อเนื่องกันมาในตัวบุคคลและในชุมชน ในลักษณะของกระบวนการสังคมประเพณีหรือกระบวนการฝึกอบรมทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ กันทั้งที่เป็นทางการและที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติผสมผสานกลมกลืนไปในชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล การที่บุคคลหรือชุมชนจะเกิดพฤติกรรมมีส่วนร่วมในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น จำเป็นจะต้องได้รับการปลูกฝังสร้างเสริมและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ พฤติกรรมมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนในลักษณะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีนั้น กล่าวได้ว่าเป็นเป้าหมายของกระบวนการสร้างเสริม หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะกระบวนการในลักษณะนี้ ได้แก่ กระบวนการสุขศึกษานั้นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สุขศึกษาเป็นกระบวนการที่ใช้ในการปลูกฝัง สร้างเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชนเพื่อการบรรลุผลตามเป้าหมายที่นำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีในที่สุด (ชนวรรณ อัมสมบุญ 2528 : 149 - 152)

เป็นเวลาช้านานมาแล้วที่กระบวนการแก้ไขปัญหาสุขาพจนามัยหรือสาธารณสุข
 ของประเทศได้เน้นเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาค่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
 โดยตรง การแก้ไขปัญหาลักษณะนี้เป็นการแก้ไขปัญหแบบเฉพาะหน้าและไม่มีประสิทธิภาพ
 เพียงพอ ดังเช่นในกรณีของการแก้ไขปัญหาสาธารณสุข รัฐบาลได้ทุ่มเทความพยายาม และ
 ทรัพยากรอย่างมหาศาลในการแก้ไขปัญหาล่วงเวลาที่ผ่านมา โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับ
 ผลกระทบจากปัญหาโดยตรง โดยหวังผลที่จะได้เห็นการเปลี่ยนแปลงค่าง ๆ ตามเป้าหมาย
 ที่กำหนดไว้ การดำเนินการในลักษณะนี้ไม่อาจจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง เพราะ
 ต้นตอของปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากว่าในความจำเป็นจริงแล้วการแก้ไขปัญห
 ส่วนใหญ่จะต้องมุ่งไปที่มูลเหตุของปัญหา ดังได้กล่าวมาแล้วว่าพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมนั้น
 จำเป็นจะต้องได้รับการปลูกฝัง สร้างเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องกันมาและกระบวนการ
 ดังกล่าวนี้อาจอาศัยประสบการณ์เป็นรากฐานในการพัฒนา เด็กวัยเรียนเป็นกลุ่มประชากร
 เป้าหมายที่สำคัญที่สุดที่จะต้องได้รับการปลูกฝัง สร้างเสริมและพัฒนาพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วม
 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาระยะยาว การแก้ไขปัญหาลักษณะ เช่นนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็น
 การแก้ไขปัญหที่แท้จริง ปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมของประชากร
 วัยเรียนมีอยู่หลายประการด้วยกัน ประการแรกได้แก่ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมภายใน
 ครอบครัว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการปลูกฝังและสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วม
 ตลอดจนพัฒนาพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง ประการต่อมาได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา
 ซึ่งได้ให้การอบรมสั่งสอนและวางรากฐานของชีวิตและทำหน้าที่ในสังคม ซึ่งรวมไปถึง
 การปูพื้นฐานด้านสุขาพจนามัยเพื่อการเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตด้วย (ชนวรรชน อัมสมบุรณ์
 2528 : 152 - 153)

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการเองก็ได้ตระหนักว่า การพัฒนาเพื่อให้ประชากร
 ชนบทรวมถึงชนกลุ่มน้อยดำเนินชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน มีสุขาพจนามัยสมบูรณ์ จำเป็น
 จะต้องพัฒนาคุณภาพประชากรควบคู่ไปกับการพัฒนาบ้านอื่น โดยหลักสำคัญในการพัฒนา
 คุณภาพของคนก็คือ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้ ความตระหนัก เจตคติและการปฏิบัติ

ต่อเรื่องต่าง ๆ อย่างรับผิดชอบและให้เห็นปัญหาค้นตนเอง เพื่อหาแนวทางแก้ไขตลอดจนสามารถปรับปรุงสิ่งที่รัฐจัดสรรให้เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง สังคมหรือชุมชนนั้น ๆ ให้ดีขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาชนบทในความรับผิดชอบต่อกระทรวงศึกษาธิการจึงเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพของประชาชนในชนบททั้งในและนอกโรงเรียน (กรมประชาสัมพันธ์ 2526 : 2)

การจักการศึกษา นับว่าเป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยชักจูงและช่วยหล่อหลอมความคิด ความเชื่อ ตลอดจนสามารถสร้างเสริมให้ชาวเขารู้สึกตระหนักถึงสภาพของตนเอง ชุมชนที่ดำเนินชีวิตอยู่และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่เขามามีส่วนร่วมอยู่ด้วย ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนที่เข้าร่วมจัดการศึกษาแก่ชาวเขาได้แก่ กรมสามัญศึกษา กรมประชาสงเคราะห์ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน กรมป่าไม้ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและมิชชันนารี โดยจัดการศึกษาให้ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2524 : 6)

การปลูกฝังสุนิสาัยควรเริ่มตั้งแต่เด็ก โดยเฉพาะเด็กในวัยประถมศึกษาซึ่งเป็นระดับการศึกษาที่รัฐจัดบริการให้กับประชาชนทุกคน และมีจำนวนนักเรียนมากกว่าระดับอื่น ดังจะเห็นได้จากประชากรในวัยเรียน ปีพุทธศักราช 2525 ปรากฏว่า ประชากรในวัยเรียนที่มีอายุ 7 - 12 ปี มีจำนวนถึงร้อยละ 94.67 ของประชากรในวัยเรียนทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 72.25 ของนักเรียนทุกระดับชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2526 : 22)

จะเห็นได้ว่าประชากรของประเทศจำนวนมากที่คงใช้ชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในชนบท นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีการศึกษาคำ ขาคความรู้ในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพอนามัย มีความเชื่อและค่านิยมไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งความเชื่อและค่านิยมเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของสังคม กวญเหตุนี้ในแต่ละสังคมจึงมีแบบแผนเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องใดในที่สุด ทั้งนี้โรงเรียนจึงเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมจึงควรมีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยแก้ไขความเชื่อและค่านิยมที่ไม่ถูกต้องในเรื่องสุขภาพให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะเด็กในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นวัยที่จำเป็นต้องได้รับการวางรากฐาน

การพัฒนาเพื่อให้เจริญเติบโตอย่างเต็มที่ ทั้งในกาย ใจ อารมณ์ และสังคม ตลอดจนได้รับการปลูกฝังทางศาสนาสืบ เพื่อให้มีบุคคลิกภาพที่สังคมปรารถนาในอนาคต ครูมิใช่เป็นเพียงแต่ผู้ให้ความรู้ในห้องเรียนอย่างเดียว แต่เป็นผู้ให้การอบรมกลมเกลียว นิสัยใจคอและความประพฤติในทางต่าง ๆ ของเด็กด้วย ครูจะคอยปลูกฝังเจตคติที่ถูกต้องในเรื่องสุขภาพให้แก่เด็ก เพื่อที่จะช่วยให้เขาสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว ทั้งยังสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมได้ด้วย จะเห็นได้ว่าการศึกษาที่มีความสำคัญและเป็นเครื่องมือที่สามารถจะนำบุคคลไปสู่จุดหมายที่เป็นความปรารถนาร่วมกันของสังคม คือความเป็นผู้มีสุขภาพดีได้

การจัดการศึกษาของประเทศไทยได้เน้นน้ำหนักในเรื่องของสุขภาพ ซึ่งได้เน้นความสำคัญของพฤติกรรมสุขภาพทั้งสามด้านไว้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงน้ำหนักความสำคัญของพฤติกรรมสุขภาพ ในการสอนเนื้อหาวิชาสุขศึกษา ในระดับประถมศึกษา

ระดับชั้น / ความสำคัญ	อันดับที่ 1	อันดับที่ 2	อันดับที่ 3
ประถมศึกษาปีที่ 1 - 4	การปฏิบัติ	เจตคติ	ความรู้
ประถมศึกษาปีที่ 5 - 6	เจตคติ	การปฏิบัติ	ความรู้

(คณะกรรมการสุขภาพศึกษา สสส. 2525 : 13)

การจัดการศึกษาให้แก่ชาวเขาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้นมีหลายประเภทด้วยกัน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนรัฐบาลระดับประถมศึกษาประเภทหนึ่งที่รับนักเรียนชาวเขาเข้าอยู่ประจำและรัฐให้ความอุปการะในเรื่องที่อยู่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มและอุปกรณ์การเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กชาวเขามีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา และมุ่งให้เด็กชาวเขารู้จักหน้าที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ตลอดจนเพื่อสร้างผู้ที่จะเป็นผู้นำหรือสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนที่นักเรียนชาวเขาอยู่ได้ โดยมีการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญทั่วไปตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แต่ปรับให้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กล่าวคือ ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียนและสภาพท้องถิ่นทวาย (กองการศึกษาพิเศษ 2529 : 1 - 3) ตามลักษณะหลักสูตรนี้ นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาทางค่านิยมสุศึกษา ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมสุสุขภาพ เพราะในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีเนื้อหาวิชาสุศึกษาสอดแทรกอยู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ซึ่งเนื้อหาทั้งกล่าวนักควรจะได้เน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนชาวเขากวีย เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งเป็นนักเรียนชาวเขาจึงจะเกิดประโยชน์ในค่านิยมที่จะช่วยสร้างเสริมให้นักเรียนชาวเขาเกิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ที่ถูกต้องทางค่านิยมสุสุขภาพ มองปัญหาทางค่านิยมสุสุขภาพที่มีผลกระทบกับปัญหาอื่น ๆ อีกมากมายในสังคมของชาวเขาเอง ตลอดจนสังคมส่วนรวมของประเทศขึ้นมาได้และย่อมเป็นการปูพื้นฐานค่านิยมสุสุขภาพที่ถูกต้องต่อการพัฒนาตนเอง และเกิดความพร้อมที่จะยอมรับและร่วมมือกับรัฐในการพัฒนาทางต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ ดังนั้นหากได้มีการติดตามและศึกษาให้ทราบถึงระดับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ของนักเรียนชาวเขาเกี่ยวกับค่านิยมสุสุขภาพแล้วย่อมจะเป็นประโยชน์ที่จะชี้ให้เห็นได้ว่า นักเรียนชาวเขานั้นมีพฤติกรรมสุสุขภาพตามเจตนารมณ์ข้างต้นมากน้อยเพียงใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงระดับเจตคติทางค่านิยมสุสุขภาพ ตลอดจนเปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมสุสุขภาพตามความแตกต่างของตัวแปรทางต่าง ๆ ของนักเรียนชาวเขา ซึ่งเจตคติทางค่านิยมสุสุขภาพนี้จะมีผลกระทบโดยตรงต่อความรู้ และการปฏิบัติ

ขอบเขตการศึกษาคนควา

1. ประชากร เป็นนักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2530 สังกัด กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ในภาคเหนือเท่านั้น
2. กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กระทำกับตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530 จำนวน 493 คน
3. ตัวแปรที่จะศึกษา
  - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่
    - 3.1.1 เพศ
    - 3.1.2 เพศ
    - 3.1.3 ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือ
    - 3.1.4 จำนวนพี่น้อง
    - 3.1.5 ระดับชั้นทางการศึกษา
  - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
    - เจตคติทางค่านิยมสุขภาพของนักเรียนชาวเขา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เจตคติทางค่านิยมสุขภาพ หมายถึง ความรู้สึกหรือความนึกเห็นเฉพาะตัวของนักเรียนที่มีต่อเรื่อง โภชนาการ สิ่งเสพติด โรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ และการดูแลสุขภาพ ในค่านิยมเกี่ยวกับสุขภาพ

นักเรียนชาวเขา หมายถึง นักเรียนที่เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530

ขอบเขตการศึกษาคนควา

1. ประชากร เป็นนักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ปีการศึกษา 2530 สังกัด กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา ในภาคเหนือเท่านั้น
2. กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530 จำนวน 493 คน
3. ตัวแปรที่จะศึกษา
  - 3.1 ตัวแปรอิสระได้แก่
    - 3.1.1 เพศ
    - 3.1.2 เพศ
    - 3.1.3 ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือ
    - 3.1.4 จำนวนพี่น้อง
    - 3.1.5 ระดับชั้นทางการศึกษา
  - 3.2 ตัวแปรตามได้แก่
 เจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

เจตคติทางค่านิยม หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเฉพาะตัวของนักเรียนที่มีต่อเรื่อง โภชนาการ สิ่งเสพติด โรคติดต่อ โรคไม่ติดต่อ และการดูสุขภาพในค่านิยมเกี่ยวกับสุขภาพ

นักเรียนชาวเขา หมายถึง นักเรียนที่เป็นชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530

เผ่า หมายถึง ชาวเขาที่แบ่งเป็นกลุ่มต่าง ๆ ตามชาติพันธุ์ ภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรมและประเพณี ในที่นี้ได้แก่ เผ่ากะเหรี่ยง แม่ ลีซอ มูเซอ เย้า และอีก้อ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ หมายถึง โรงเรียนระดับประถมศึกษา ประเภทโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ ซึ่งมีทั้งหมด 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน จังหวัดน่าน โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์

จำนวนพี่น้อง หมายถึง จำนวนพี่น้องของนักเรียนชาวเขาที่ร่วมบิดา มารดา เกี่ยวกันซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 มีจำนวนพี่น้อง 1 - 3 คน กลุ่มที่ 2 มีจำนวนพี่น้อง 4 - 6 คน และกลุ่มที่ 3 มีจำนวนพี่น้องตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป

ระดับชั้นทางการศึกษา หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาที่นักเรียนชาวเขาผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาอยู่ ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ระดับชั้นทางการศึกษา คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เพศ หมายถึง เพศหญิง หรือเพศชาย

ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือ หมายถึง ลัทธิหรือศาสนาที่นักเรียนชาวเขานับถือในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ คือ กลุ่มที่นับถือคริสต์ศาสนา กลุ่มที่นับถือพุทธศาสนา และกลุ่มที่นับถือหรือเชื่อถือผี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ความเป็นมาของชาวเขาในประเทศไทย หากจะพิจารณาระยะเวลาของการอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยแล้ว ก็อาจแบ่งชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยออกเป็น 2 พวกด้วยกันคือ (ขจิกัย นุรักษ์ 2528 : 3 - 4 อ้างอิงมาจาก ร้อยคำรจเอนมนัส ชันหัทธภำรุง 2508 : 29)

1. ชนชาติที่เข้ามาอาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชาติไทย ซึ่งได้แก่ พวกเอเชียตะวันออก

2. ชนชาติซึ่งอพยพจาก พม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ซึ่งได้แก่ชาวเขาในตระกูลทิเบต - พม่า และจีนเกิม

ก่อนที่ชนชาติไทยน้อย ไทยใหญ่ และลาว จะอพยพลงมาอาศัยอยู่ในเอเชียอาคเนย์ เจ้าของดินเดิมของภูมิภาคนี้ได้แก่ ชนชาติในตระกูล มอญ - เขมร หลังจากนั้นพวกเจ้าของดินเดิมจึงกล่าวได้ถูกกลืนชาติไปบ้าง บางพวกอพยพไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ และมีบางพวกได้อพยพหลบหนีเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าเขา ชนพวกหลังนี้เองได้แก่ ชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออก ชาวเขาในภาคเหนือซึ่งสืบเชื้อสายจากตระกูลนี้ได้แก่ พวกละว้า ชมุ ถิ่น ข่า ผีทองเหลือง และฮ่อ กล่าวอีกนัยหนึ่งชาวเขาในตระกูลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนชนชาติไทย เมื่อประมาณ 2,000 ปีล่วงมาแล้ว

ชาวเขาพวกที่สองซึ่งอพยพมาจาก พม่า จีน และลาว เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยภายหลังพวกเอเชียตะวันออกได้แก่ ชาวเขาในตระกูลทิเบต - พม่า และจีนเกิม พวกแรกได้รับอิทธิพลของชาวทิเบตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนพวกหลังมีคุณสมบัติ

โดยทั่วไปคล้ายคลึงกับชนชาติจีนอยู่ไม่น้อย ถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชาวเขาในตระกูลทิเบต - พม่า ไก่แก่ถิ่นแดนในท่อนเหนือของไทยและพม่า สำหรับชาวเขาในตระกูลจีนเกิมนั้นเคยทิ้งรกรากท่ามาหากินอยู่ในเขตพม่า ไทวัน ยูนาน สิบหน่า และกวางสี ในประเทศจีน ชาวเขาเหล่านี้ได้อพยพลงใต้เข้ามาอาศัยอยู่ในภาคเหนือของไทยเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว

ส่วน กอร์ดอน ยัง (Gordon Young) ซึ่งได้ใช้เวลาหลายปีในการเข้าไปศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับลักษณะเผ่าพันธุ์ของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือของไทย ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าหากใช้ทิศทางการอพยพเป็นหลักในการแยกประเภทชาวเขาในภาคเหนือแล้ว อาจแบ่งชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทยออกเป็น 2 สาขา และในสองสาขานี้ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 20 เผ่าด้วยกันดังต่อไปนี้ (ชัชชัย มุรุษพันธ์ 2528 : 6 - 7)

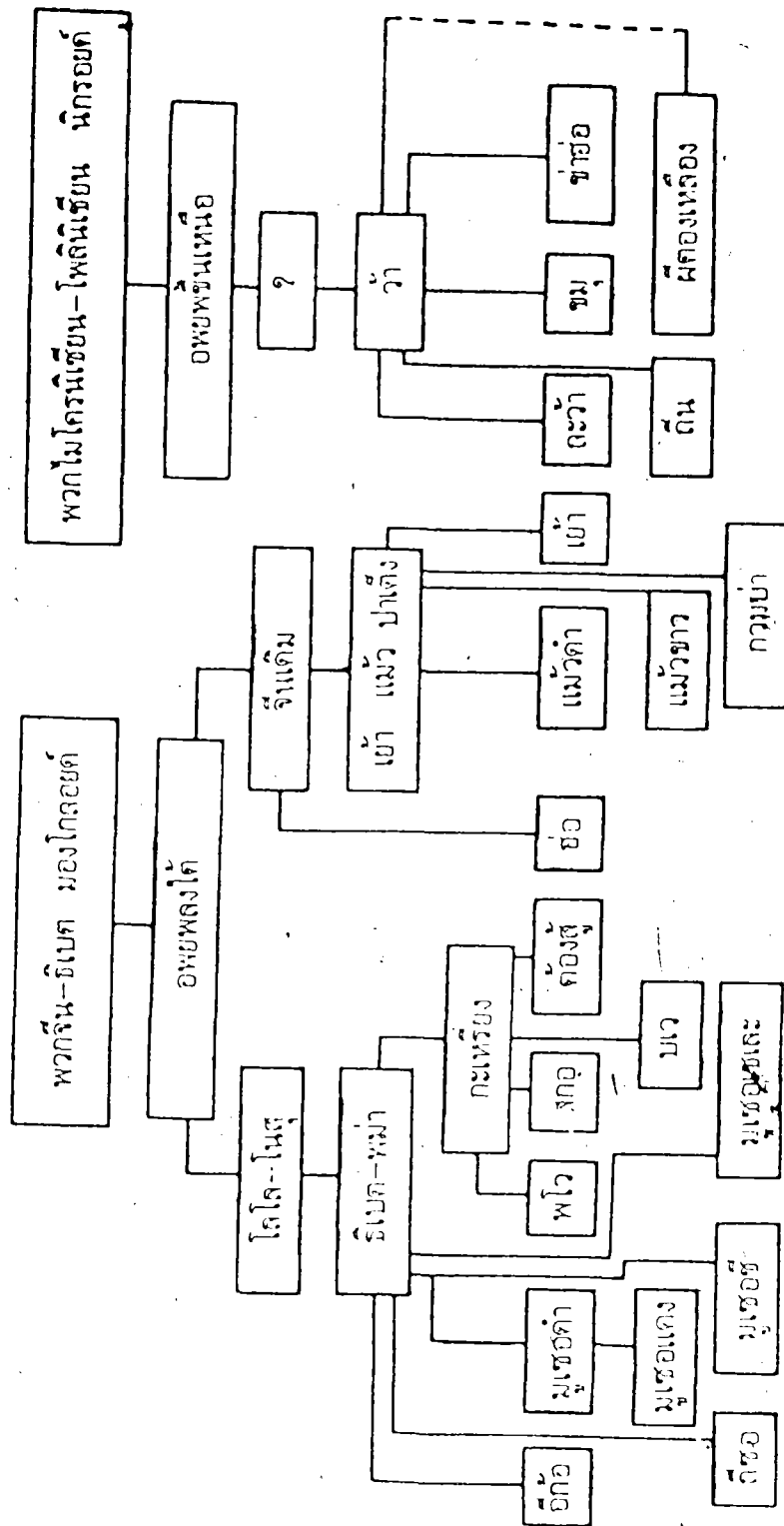
1. ชนชาติที่อพยพจากทางทิศใต้ไปสู่ภูมิภาคทางเหนือ ชนพวกนี้เรียกว่า พวกเอเชียตะวันออกเฉียง หรือเรียกเป็นคำเฉพาะในวิชาชาติพันธุ์วิทยาว่า "Austro - Asiatic" ตัวอย่างของชนชาตินี้ได้แก่ พวกที่มีเชื้อสายเกี่ยวกับเผ่าว่า (WA) ซึ่งตกค้างอยู่ในภาคเหนือขณะนี้ สาขาของพวกนี้ ซึ่งอาศัยอยู่ในภาคเหนือของไทยได้แก่ ละว้า ชมุ ซำ ฮ่อ ถิ่น และผิงตองเหลือง

2. ชนชาติที่อพยพจากทิศเหนือไปสู่ภูมิภาคใต้ ชนชาติเหล่านี้ได้แก่พวกจีน - ทิเบต (Sino - Tibetan) ได้เข้ามาอาศัยในภาคเหนือของไทยประมาณ 100 ปีมาแล้ว พวกจีน - ทิเบต แยกสาขาออกเป็น 2 พวก ดังต่อไปนี้

2.1 พวกทิเบต - พม่า (Tibeto - Burma) ชนชาติพวกนี้สืบเชื้อสายมาจากพวก โลโล - โนส (Lolo - Nese) และมีลักษณะแสดงให้เห็นว่าได้รับอิทธิพลของชนชาติทิเบตอยู่มาก ชาวเขาซึ่งมีเผ่าพันธุ์เดียวกันกับพวกนี้ก็คือ กะเหรี่ยง อีเกอ มูเซอ และลีซอ พวกกะเหรี่ยงและมูเซอ ยังได้แยกเผ่าพันธุ์ย่อยลงไปอีก สำหรับกะเหรี่ยงนั้นประกอบด้วย กะเหรี่ยงโบว์ กะเหรี่ยงสกอ กะเหรี่ยงบเว และท้องสูง ส่วนพวกมูเซอนั้นประกอบด้วย มูเซอคำ มูเซอแกง มูเซอซี และมูเซอเซเล

2.2 พวกจีนเกิม (Main Chinese)ชนชาติในตระกูลจีนเกิมนี้ มีความใกล้ชิดกับชนชาติจีนเป็นอย่างมาก ชาวเขาซึ่งมีเผ่าพันธุ์เดียวกันกับชนพวกนี้ได้แก่ แมว เย้าพวกแมวนั้น มี 3 พวกด้วยกันคือ แมวคำ แมวขาว และแมวกวampa

ในบรรดาชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ตามที่ กอร์คอน ยัง ได้กล่าวไว้นั้น มีชาวเขาเผ่าใหญ่ ๆ เพียง 6 เผ่าเท่านั้นที่ควรให้ความสนใจ เพราะมีจำนวนประชากรมากกว่าชาวเขาเผ่าอื่น ๆ คือ กะเหรี่ยง แมว อีกอ มูเซอ เย้า และลีซอ โดยมีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีจำนวนมากที่สุดรองลงมาได้แก่แมว มูเซอ เย้า อีกอ และลีซอ ตามลำดับ (กรมประชาสงเคราะห์ 2529 : 1 - 4)

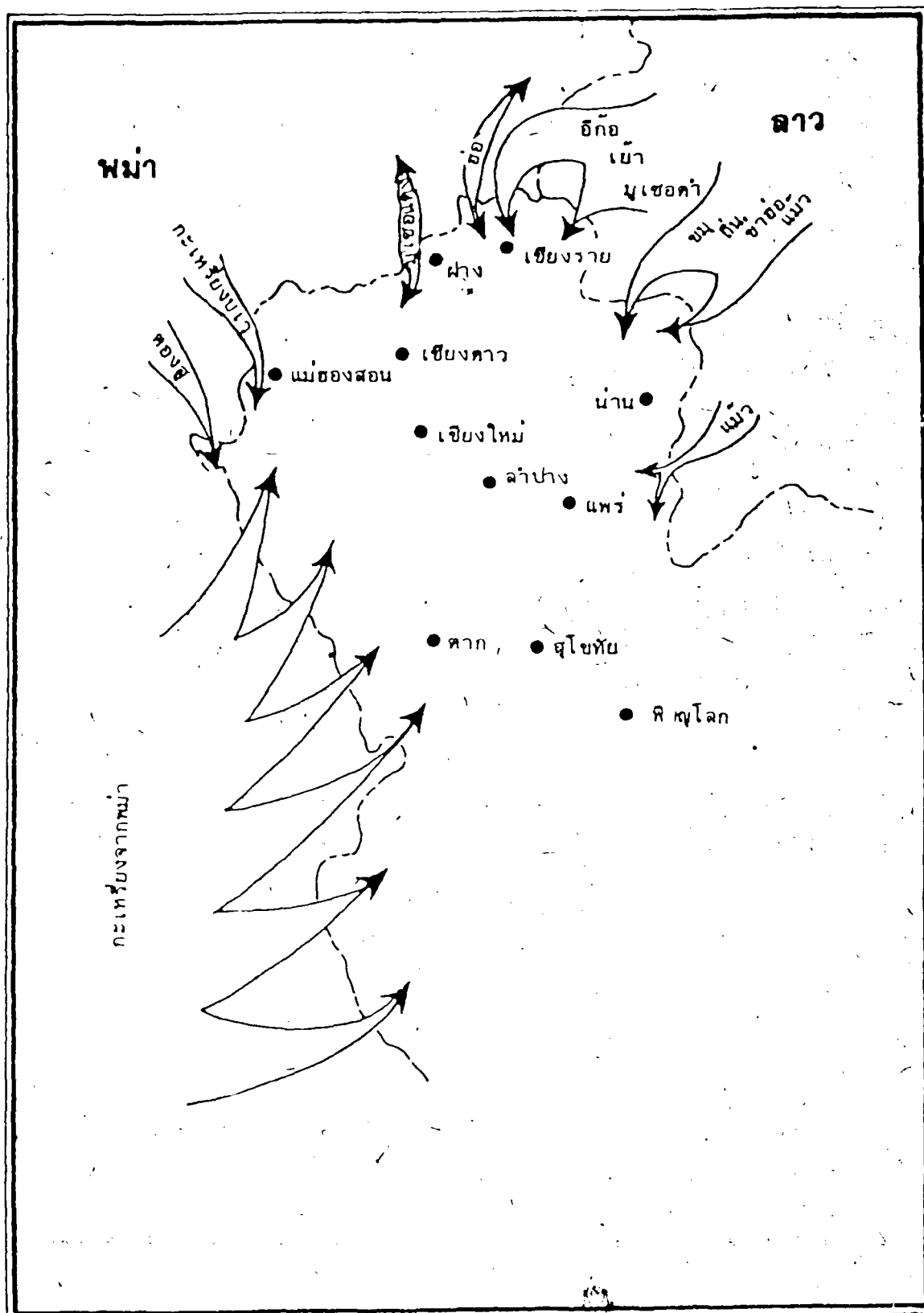

หมายเหตุ : ? หมายความว่ายังเป็นพื้นที่สงสัยว่าเป็นเชื้อสายเผ่าพันธุ์อะไร

ที่มา

Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand, (2d. ed.: Bangkok : The Sian Society, 1962), p.VII

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิการสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย

Ref : Gordon Young, THE HILL TRIBES OF NORTHERN THAILAND,
Bangkok, The Siam Society, 1962 , P.x

ภาพประกอบ 2 แผนภาพแสดงการอพยพของชาวเขาเข้าสู่ประเทศไทย

ตาราง 2 แสดงข้อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเผ่ากะเหรี่ยง แมว เย้า มูเซอ ลีซอ และอากอ

ข้อเปรียบเทียบ	อากอ (AKHA)	ลีซอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เย้า (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (MEO)
ตระกูล	ชิเบก - พม่า	ชิเบก - พม่า	ชิเบก - พม่า	จีน - ชิเบก	ชิเบก - พม่า	จีน - ชิเบก
สืบเชื้อสาย จากชนชาติ	โลโล	โลโล	โลโล	จีน	โลโล	จีน
ถิ่นฐานเดิม	มณฑล ไก๋เจา ยูนาน (จีน) เฉิงยงกุง (พม่า) เวียตนามเหนือ ลาว	มณฑล ยูนาน (จีน) พม่า	ประเทศชิเบก คอมาออพพ พม่า ยูนาน ไก๋เจา เสฉวน ในประเทศจีน	มณฑล ไก๋เจา กวางสี ยูนาน ในประเทศจีน พม่า ลาว	ประเทศจีน	แถบแม่น้ำแยงซี ทางตะวันตก เฉียงเหนือของ แคนซู่ มณฑล ยูนาน เสฉวน ยูนาน กวางสี ในประเทศจีน และพม่า ลาว เวียตนาม

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อเปรียบเทียบ	อากอ (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (MBO)
ถิ่นที่อยู่ใน	มีมากใน เชียงราย เชียงใหม่	มีมากใน เชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง	มีอยู่ทั่วไปใน เขตเชียงราย เชียงใหม่ แมฮ่องสอน ลำปาง ทาก	มีอยู่หนาแน่น ในเชียงราย เชียงใหม่ น่าน แมฮ่องสอน ลำปาง	มีอยู่ทั่วไปใน แมฮ่องสอน เชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ทาก กาญจนบุรี ประจวบ- คีรีขันธ์	มีอยู่ทั่วไปบนเขา ที่มีความสูง ประมาณ 3,500 - 5,000 ฟุต ในเชียงราย เชียงใหม่ แมฮ่องสอน น่าน ทาก แพร่ อุตรดิตถ์ พะเยา โลก เพชรบูรณ์

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเปรียบเทียบ	อักขร (AKHA)	ลื้อซอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เย้า (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แม้ว (MEO)
ภาษาพูด	ตระกูลภาษา ทิเบต - พม่า	ตระกูลภาษา ทิเบต - พม่า ภาษาพูดของ ลื้อซอ นับว่า ยากกว่าเผ่า อื่น ๆ โดย เฉพาะเสียง สระที่ควบกล้ำ กัน ทำให้ ออกเสียงได้ ไม่ถนัดนัก	ตระกูลภาษา ทิเบต - พม่า ที่สำคัญคือ ภาษา มูเซอ ใช้เป็น ภาษากลางใน หมู่บ้านเขา เผื่อน ๆ ใน บริเวณภูเขา ทิศทอชายแดน ลาว - พม่า - ไทย	คล้ายภาษา จีนกลาง หรือ จีนฮ่อ	ตระกูลภาษา ทิเบต - พม่า	คล้ายภาษา จีนกลาง หรือ จีนฮ่อ

ขอเปรียบเทียบ	อากอ (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (MEO)
การแต่งกาย ของผู้ชาย	สวมเสื้อกางเกง แบบจีน สีดำ ไว ฉมูกเขียว ทรง กลางศีรษะ โพกหัวสีดำ สวม เสื้อดำ แขนยาว รูปทรงกระบอก คอกลม คิโคลหะ เงินผอบกเล็ก ๆ หั่นคอ ประดับ กระดุมเงินที่ ขอบเสื้อและก้น หลังผอบกางขา ยาวสีดำ	โดยปกติจะใส่ เสื้อแขนยาว สีดำสวมกางเกง ยาวเลยเข่า เล็กน้อยสีเขียว หรือสีฟ้า ถ้าเป็น โอกาสงานพิธี จะใส่เสื้อ ก่ามะหยีสีกา ปักกระดุมเงิน พวง สวมเสื้อและก้น หลังผอบกางขา ยาวสีดำ	มูเซอมีสองแนว คือมูเซอเก่าและ มูเซอแดง ผู้ชาย มูเซอสวมเสื้อ และกางเกงสีดำ ทั้งสองแนว โดย สวมเสื้อสีดำ ผอบกกลาง ประดับเหรียญ เงินค่านหนา สวมกางเกง ขากว้างสีดำ	ผู้ชายเยาสวม เสื้อกางเกงสีดำ หรือนำเงินแซม หัวเสื้อผอบก ไปขายไปทาง ๆ แบบเสื้อคนจีน มีลวดลายติดอยู่ เป็นแถบแคบ ๆ ตามแนวหน้า ลงมาและติด กระดุมเงิน	กะเหรี่ยงใน ประเทศไทย มี 2 แนว คือ แนวโบ (บาง บ้านหรือบาง แดง) และแนว สะกอ (บางป่า หรือบางชาว) ผู้ชายบางแดง ใส่เสื้อสีแดง ทั้งตัวมีลวดลาย ในผ้า ผู้ชาย บางชาวใส่เสื้อ สีขาวลายแดง	แมวมี 3 แนว คือ แมวขาว แมวดำ และแมวลาย ผู้ชายแมวขาว ใส่กางเกงสีดำ เสื้อสีดำ แคม แถบผาขาว ติดหางที่ปลายแขน เสื้อ ผู้ชายแมวดำ แต่งกายสีดำทั้งชุด กางเกงขาว เสื้อผาเอาลอย

ข้อเปรียบเทียบ	อากอ (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (YAO)
การแต่งกาย ของผู้ชาย	นุ่งกระโปรงดำ กว่าเอว และสั้น เหนือเข่า คลาย กับมีสีเก๋ๆ ใส่ เสื้อสีดำมีกระดุม เงินใหญ่ ใส่ ปลอกเขาสีดำ มีลวดลายที่ขอบ คางแค้ให้หัวเข่า	ผู้หญิงลิสอมีกัหัว ผมแสดกกลาง ท้ามวยผมเหนือ ท้ายหอย สวม เสื้อสีฟ้าหรือ เขียวทัวขาว คลุมเข่า เป็น เสื้อผ่าอก ข้างไขว	มี 4 เว ไคแก มูเซอคำ มูเซอ แกง มูเซอญ มูเซอเซเล ผู้หญิงมูเซอคำ นุ่งกางเกงดำ มีแถบขาวที่ ปลายขา ใส่ เสื้อทัวขาวสีคำ	ผู้หญิงเยา โพกศีรษะกาย ผ้าสีดำ หรือ นำเงินแซม ปักลวดลาย สวยงาม สวม เสื้อสีดำคอแหลม มีไหมพรมสีแสด	สาวบริสุทธิ์ชาว ยางขาวใส่เสื้อ ทรงกระสอบ สี ขาวยาวถึงข้อ ข้อเท้า มีเส้น สีแดงตาม ขอบเสื้อและ กลางทัวเสื้อ ส่วนผู้หญิงที่	ส่วนผู้ชายแมวลาย สวมเสื้อยาวถึง เอว กางเกง สีดำถึงทักม ผู้หญิงแมวคำ นุ่ง กางเกงขากวียสี ดำ มีเสื้อคลุม ยาวสีเดียวกัน ผู้หญิงแมวลาย นุ่งกระโปรงสี นำเงินหรือคำ มีคอกลีเสื้อ และขาวเล็ก ๆ

ตาราง 2 (ต่อ)

ชื่อเปรียบเทียบ	อากะ (AKHA)	ลีซอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (MEO)
การแต่งกายของผู้หญิง		ในงานพิธี เขาจะโพกศีรษะด้วยผ้าสีกำลวน ประดับด้วยเส้นลายสีขาว	มูเซอผูกแขนกาย คล้ายลีซอ หรือมูเซอแขน มูเซอเซและแขนกายคล้าย	การประกวดฝีมือกันที่เกี่ยว เพราะผู้ชายเยาบางคนเลือกภรรยาโดยการ	กระสอบของหญิงสาวจะมีปักลายลายสีแสดมากกว่าพวกชาย	ส่วนผู้หญิงแมวลายไม้โกโก้นี้นะ
		ติดปลอกโลหะสีเงินและสวมเสื้อที่ประดับกระจุกเงินทั้งตัว	มูเซอค่า	ผู้มีมือปักกางเกงว่าสวยแต่ละเอี้ยกเพียงใจจะเป็นแม่บ้านที่ขยันหรือไม่		

ข้อเปรียบเทียบ	อากะ (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	มว (MBO)
ศาสนาและความเชื่อ	ส่วนใหญ่นับถือผี และเทพเจ้า มีเพียงส่วนน้อยที่นับถือศาสนาอื่น เช่น ศาสนาพุทธ, คริสต์	มีความเชื่อในอำนาจของผี และเทพเจ้า	นับถือผีและเทพเจ้า	เชื่อว่าผีและเทพเจ้า มีอำนาจการแก่การบูชา	ส่วนใหญ่ยังคงนับถือผีและเทพเจ้าอย่างมาก	เชื่อในอำนาจของผีและเทพเจ้า
การปกครอง	ชาวเขาเผ่านี้มีคณะผู้ปกครองหมู่บ้าน ประกอบด้วยหัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้าน ประกอบพิธีกรรม หมอผี ผู้อาวุโส และ ชาวเฒ่า	หัวหน้าหมู่บ้านเป็นผู้มีสิทธิ์ปกครองหมู่บ้าน เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ	ผู้มีสิทธิ์เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน มี 4 ระดับ เรียกว่าคือพญาสำคัญคือพญาพอบน ปู่แสน และปู่บน เนพาะพญา	ผู้มีสิทธิ์ใช้อำนาจตุลาการ คือหัวหน้าหมู่บ้าน และกลุ่มผู้ใช้อำนาจบริหาร ประกอบไปด้วยคณะบุคคล	หัวหน้าหมู่บ้านเรียกว่า พอบหลวง เป็นหัวหน้าคณะผู้ปกครองหมู่บ้าน โดยอาศัยระบบวิถีประชา คือ มีกฎเกณฑ์	ผู้มีสิทธิ์ขาดใน การปกครองหมู่บ้าน คือ หัวหน้าหมู่บ้าน และคณะผู้ปกครอง ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลสำคัญ เช่น เกี่ยวกับเผ่าอื่น ๆ ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน

ชื่อเปรียบเทียบ	อักโก (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	แมว (MEO)
การปกครอง	บุคคลเหล่านี้ ทำหน้าที่เหมือนคณะรัฐบาล โดยมีหัวหน้าหมู่บ้าน คำนวณตำแหน่งที่เปรียบเสมือนนายกรัฐมนตรี	เดิมเป็นหลัก นอกจากหัวหน้าหมู่บ้านแล้ว ผู้เป็นต้นคือ รองลงมา คือ หมอผี และ ผู้สูงอายุนของหมู่บ้าน	ผู้แทนที่สามารถจากหัวหน้าหมู่บ้านปกครองมากกว่าหมู่บ้าน คณะผู้ปกครองหมู่บ้าน ประกอบด้วยหัวหน้าคนใดคนหนึ่ง ใน 4 ระดับนี้และผู้ช่วยหัวหน้าหมู่บ้าน กลุ่มอาวุโส ผู้จอง (หัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม) หมอผี ช่างเหล็ก	เช่นเดียวกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ	ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันสืบ ๆ มา	ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน

ชื่อเปรียบเทียบ	อากะ (AKHA)	ลิสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	เมว (MEO)
เศรษฐกิจ	ปลูกพืชไร่แบบ ไร่เลื่อนลอย พืช ที่ปลูกได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ยาสูบ และผักต่าง ๆ ชาวเขาเผ่านี้ ไม่นิยมปลูกปิ่น แต่ซื้อปิ่นจาก เผ่าอื่น ๆ สัตว์เลี้ยงมี หมู และวัว นอกจาก นั้น อากะยังนิยม	ยังชีพด้วยการ เพาะปลูก พืชที่ ปลูกได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ใบชา ฝ้าย ปิ่น ผัก ต่าง ๆ เช่น พัก แกงหัวหมู และ การล่าสัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง ไก่ แกะ หมู ไก่ วัว แพะ กระบือ พืชต่าง ศาสนา ส่วนมา	พืชหลัก คือ ข้าว พืชที่ปลูกมากรอง ลงมา คือ พริก และพืชไร่อื่น ๆ เช่น ข้าวโพด งา ถั่ว มะพร้าว ผักกาด พัก แกะ สัตว์ที่เลี้ยง คือ หมู ไก่ วัว เขา แพะ กระบือ พืชต่าง ศาสนา ส่วนมา	อาชีพหลัก คือ การเพาะปลูก พืชที่ปลูกคือ ข้าว เจ้า ข้าวโพด ยาสูบและพืชไร่ อื่น ๆ ที่น่าสนใจ คือ ชาวเขาเผ่า นี้ นิยมปลูกปิ่น และขายปิ่น สัตว์ ที่เลี้ยงได้แก่ มา ลา หมู ไก่ ดูนัข	เฉพาะเผ่านี้มี ว่า เป็นชาวไร่ ที่ทำไร่เลื่อนลอย แบบดั้งเดิมแหล่ง เป็นหมู่บ้าน สามารถในการ รักษาคุณภาพของ เนื้อดิน เขารู้จัก ทำนาแบบขั้น บันได อันเป็นวิธี ดีกว่าเผ่าอื่น ๆ พืชที่ปลูกและสัตว์	และเช่นเดียวกับ เผ่าอื่น ๆ ที่กล่าว มาแล้ว อาชีพที่ สำคัญของเมว ก็ คือการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ เพื่อการประกอบ กิจการศาสนา และเพื่อใช้ใน การขนส่ง

ตาราง 2 (ต่อ)

ขอเปรียบเทียบ	อ๊กอ (AKHA)	ลีสอ (LISU)	มูเซอ (LAHU)	เยา (YAO)	กะเหรี่ยง (KAREN)	เมว (MEO)
เศรษฐกิจ	รับประทาน เนื้อสุนัขควย	หริอวู้ เลี้ยงไว้ ใช้งาน	และของป่า พวก มูเซอร้านาปูใน การล่าสัตว์มาก		สัตว์เลี้ยงก เป็นประเภท เดียวกับเผ่า อื่น ๆ แต่เขา ไม่นิยมปลูกดิน	

ที่มา : Gordon Young, The Hill Tribes of Northern Thailand (Bangkok : The Siam Society. 1962) p.61

สภาพความเป็นอยู่และการจักระเบียบทางสังคมของชาวเขา (กองสาธารณสุขภูมิภาค

2527 : 149 - 158)

หมู่บ้าน

หมู่บ้านนับได้ว่าเป็นสังคมที่ใหญ่ที่สุดของชาวเขา เป็นจุดศูนย์รวมหรือจุดศูนย์กลางของการปกครอง ความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวเขาโดยปกติแล้ว ชาวเขานิยมตั้งหมู่บ้านอยู่โคกเกี้ยวเป็นเผ่า ๆ ไม่ชอบรวมกันกับชนต่างเผ่าที่มีชนบทรรมเนียมแตกต่างไปจากเผ่าคน อย่างไรก็ตามก็มีหมู่บ้านชาวเขาบางแห่งที่พบว่า มีคนนอกเผ่าเข้าไปตั้งบ้านเรือนรวมอยู่ด้วยเช่น ในหมู่บ้านใหญ่ ๆ ของชาวเขาเผ่าแม้ว เย้า และลีซอ พบว่าพวกฮ่อหรือจีนยูนนานไปตั้งบ้านเรือนค้าขายอยู่เป็นการถาวร บางคนอาจแต่งงานกับผู้หญิงชาวเขาในหมู่บ้านนั้น หรือนำภรรยาที่เป็นชาวเขาเผ่าอื่นเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านแห่งนั้นโดยไม่ใช่ที่รังเกียจของชาวเขาเหล่านั้นเลย ทั้งนี้ก็เพราะชาวเขาเผ่าแม้ว เย้า และลีซอ ใ้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมบางอย่างมาจากพวกฮ่อ และยอมรับพวกฮ่อว่าเหนือกว่าคนในถิ่นฐานทางเศรษฐกิจและการศึกษา นอกจากนี้ในบางเผ่าเช่น เผ่าแม้วในจังหวัดเชียงใหม่ อาจมีผู้เสกศิกผีเช่น กะเหรี่ยงไปรับจ้างทำงานในหมู่บ้านแม้ว ในสังคมของหมู่บ้านแม้วตามลักษณะนี้ถ้ามีพ่อค้าฮ่ออยู่ด้วยก็จะถูกลายกับว่าเป็นผู้คุมเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ส่วนแม้วเป็นผู้ผลิตทางเกษตรและกะเหรี่ยงที่เสกศิกผีเป็นทาสแรงงานของพวกม้ง

เกี่ยวกับความนิยมในการเลือกที่อยู่สำหรับใช้เป็นที่ตั้งหมู่บ้าน แต่ละเผ่าานิยมไม่ค่อยเหมือนกัน ส่วนมากชาวเขาที่นิยมปลูกผีเช่น แม้ว เย้า มูเซอ ลีซอ และอีก้อชอบปลูกบ้านอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นเรื่องที่เราเข้าใจได้ง่าย เพราะผืนนอกจากจะขึ้นงองามในดินบางประเภทแล้วยังต้องการความเย็นและความชุ่มชื้นของอากาศที่มีมากในระดับความสูง 1,000 เมตรขึ้นไปด้วย ส่วนชาวเขาที่ไม่นิยมปลูกผีเช่น กะเหรี่ยง ละว้า (ลัวะ) นิยมตั้งหมู่บ้านอยู่ไม่สูงนักกะเหรี่ยงบางกลุ่มพบว่าอยู่ในพื้นราบ คำที่ชาวไทยพื้นเมืองภาคเหนือเรียกว่า "ยางเบี่ยง" ซึ่งหมายถึง กะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ตามพื้นราบ ก็มี

สำหรับหมู่บ้านชาวเขามีสหขนาดเล็กลงและใหญ่ หมู่บ้านขนาดเล็กถ้าอยู่กระจัดกระจาย มีมากกว่าหมู่บ้านขนาดใหญ่ บางหมู่บ้านมีเพียง 2 - 3 หลังคาเรือนเท่านั้น แต่บางหมู่บ้าน มีถึง 120 หลังคาเรือน เช่นหมู่บ้านลือชอกอยช้าง จังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตามหมู่บ้าน ชาวเขาจะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ แต่มีการแบ่งกลุ่มหลังคาเรือนเป็นหย่อม ๆ ซึ่งปลูกสร้าง ขึ้นบนสันเขา ไหลเขา หรือที่ราบระหว่างหุบเขาคนละแห่งซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กันและทำเลที่ตั้ง ของหมู่บ้านก็เป็นไปตามความนิยมของแต่ละเผ่าซึ่งมีไม่เหมือนกัน เช่นเขานิยมตั้งบ้านอยู่ บนเขาสูงประมาณ 3,300 ฟุตจากระดับน้ำทะเล มังและอีกอ นิยมตั้งอยู่สูงประมาณ 4,000 ฟุตจากระดับน้ำทะเล มูเชอนิยมตั้ง หมู่บ้านอยู่สูงประมาณ 4,000 - 4,500 ฟุตจากระดับ น้ำทะเล และลือชอนิยมตั้งหมู่บ้านสูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ 4,000 - 5,000 ฟุตจาก ระดับน้ำทะเล โดยทั่วไปหมู่บ้านชาวเขาที่มีขนาด 20 - 30 หลังคาเรือนก็ถือได้ว่าเป็น หมู่บ้านขนาดใหญ่แล้ว เพราะสภาพป่าดิบของพื้นที่ทางภูมิภาคนั้นเขาและประเพณีความเชื่อถือ เกี่ยวกับการปลูกสร้างบ้านเป็นสิ่งกำหนดขนาดของหมู่บ้านอยู่มาก

ในการตั้งหมู่บ้านของชาวเขามีกิจการอพยพไปตั้ง เป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่และการอพยพ ของครัวเรือนหรือครอบครัวของคนในเผ่าเดียวกันจากที่อื่นเข้ามาสมทบที่หลัง ซึ่งโดยมาก อาศัยความสัมพันธ์กันทางเครือญาติพี่น้องระหว่างฝ่ายที่เข้ามาสมทบกับฝ่ายที่ตั้งบ้านเรือนอยู่แล้วใน หมู่บ้านนั้น ๆ การตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่นั้นอาจเกิดจากบริเวณที่ทำกินของหมู่บ้านเดิมขาดความ อุดมสมบูรณ์หรือได้เปลี่ยนที่ไปไกลจากหมู่บ้านเดิมมากเกินไป ชาวเขาอาจจะอพยพหมู่บ้าน ไปตั้งขึ้นใหม่ใกล้ ๆ กับที่ทำกินดังกล่าว แต่บางกรณีการตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่อาจเกิดจาก เหตุผลทางสังคมอื่น ๆ เช่น เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้นในระหว่างกลุ่มครัวเรือนใน หมู่บ้าน อันเป็นเหตุให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตกลงใจแยกตัวเองออกจากหมู่บ้านเดิม หรือบางที เกิดความขัดแย้งในค่านิยมศาสนาความเชื่อถือเช่น กลุ่มนับถือผีไม่ยอมให้กลุ่มที่เปลี่ยนไปนับถือ ศาสนาคริสต์รวมอยู่ในหมู่บ้าน กลุ่มครัวเรือนที่นับถือคริสต์จึงจำที่จะต้องไปตั้งหมู่บ้าน ของพวกเขาเองขึ้นใหม่ซึ่งอาจอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเดิมนั่นเอง นอกจากนี้อาจมีการอพยพ หมู่บ้านอันเนื่องมาจากมีคนตายด้วยโรคระบาดกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวเขาไม่ทราบสาเหตุ

ที่แท้จริง แก่กลุ่มแปลความหมายไปว่า เหตุการณ์ผิดปกติเช่นนั้นมิมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจของผี เจ้าที่ที่ไม่ต้องการให้พวกเขาอยู่ในหมู่บ้านนั้นอีกต่อไป หรือแม้แต่มีกการตายท้องกลมเพียงรายเดียวในหมู่บ้านของมูเซอแคง เขาก็จะอพยพกันไปทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ความไม่สงบสุขภายในหมู่บ้านอันเกิดจากบุคคลนอกไปรบกวนหรือบีบบังคับรู้เรื่องกันมาก ๆ ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวเขาซึ่งชอบอย่างอิสระโค่เกี่ยว เฉพาะ เฒ่าของชนจึงจำเป็นต้องละทิ้งหมู่บ้านเดิมของเขาไปก็มี

ข้อที่ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหมู่บ้านชาวเขาในแง่การตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง มันคงหรือนานกว่ากันเพียงไหนมีแนวทางเป็นข้อสังเกตทั่ว ๆ ไปอยู่บ้างคือ ชาวเขากลุ่มที่ไม่นิยมปลูกผืนและรู้จักทำนาขั้นบันไดโดยประเพณีเช่น กะเหรี่ยงและละว้า นั้นมีอาณาเขตของหมู่บ้านเป็นที่แน่นอน ซึ่งสำหรับบางหมู่บ้านก็ตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณนั้นมานานกว่าร้อยปีแล้วก็มี ส่วนหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าที่นิยมการปลูกผืนมักจะมีการอพยพอยู่เสมอ เมื่อที่ดินจืดหรือถูกรบกวนจากวัชพืชจนสู้ไม่ไหว ซึ่งความแตกต่างกันเกี่ยวกับระยะเวลาของการตั้งหลักแหล่งของชาวเขาทั้งสองกลุ่มนี้มีสาเหตุที่สำคัญที่สุดคือ การทำไร่เลื่อนลอย ฯลฯ

บ้าน

บ้านของชาวเขาสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ แบบक्रमकिनที่ใช้พื้นดินเป็นพื้นบ้าน และแบบปักเสายกขึ้น บ้านแบบक्रमकिनนั้นนิยมกันมากในหมู่ชาวเขาเผ่าแม้วและเย้า ส่วนแบบยกพื้นเป็นแบบบ้านของเผ่า มูเซอ อีโก๊ กะเหรี่ยง ถิ่น และขมุ สำหรับเผ่าลีซอ มักจะพบทั้งแบบक्रमकिनและแบบยกพื้นในหมู่บ้านเดียวกัน อย่างไรก็ตาม บ้านแต่ละแบบก็กล่าวของชาวเขาแต่ละเผ่าล้วนมีรูปทรงและแปลนภายในบ้านแตกต่างกันไปตามความนิยมที่เป็นมรดกตกทอดกันมาจากบรรพชนของพวกเขา โดยทั่วไปชาวเขามีความรู้ในการปลูกสร้างบ้านทุกคน โดยใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นปลูกสร้างเช่น เสาไม้ ไม้จริง ไม้จริง โครงสร้างไม้ไผ่เป็นลำ ไม้ไผ่สับเป็นฟากหรือไม้เนื้ออ่อน ไม้ก่อที่ทำเป็นไม้กระดานควยการใช้ขวานฉีกสับในระหว่างยังสออยู่ (สำหรับเผ่าแม้วและเย้า) ส่วนหลังคามุงด้วยหญ้าคา

หรือใบทองกึ่งหรือไม่ได้ผ่าซีกแล้ว เรียงให้หงายและคว่ำทับกัน ตามปกติภายในบ้านชาวเขามักขาดแสงสว่างเพราะไม่มีหน้าต่าง

ภายในบ้านของชาวเขาทุกเผ่าที่ยังยึดถือประเพณีดั้งเดิมนั้นจะมีสถานที่ซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พวกเขานับถืออยู่มาก หรือน้อยแห่งแตกต่างกันไปแต่ละเผ่า แต่ที่มีอยู่เหมือนกันทุกบ้านคือ หิ้งผี เกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในบ้านของชาวนี้นับว่าเป็นแขกซึ่งเป็นบุคคลนอกเผ่าควรให้ความนับถือและปฏิบัติตัวมิให้พวกเขาเห็นว่า เป็นการลบหลู่ภูตผี เพราะการกระทำให้ถูกต้องตามประเพณีความเชื่อถือของเจ้าของบ้านนั้น นอกจากจะทำให้เขาสบายใจแล้วยังจะช่วยให้การร่วมมือกันสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีทางหนึ่งด้วย

ถึงแม้ชาวเขาส่วนใหญ่นิยมสร้างบ้านตามแบบประเพณีของเผ่าตนซึ่งมีลักษณะไม่มั่นคงถาวร แต่ก็เหมาะสมกับชีวิตที่ท่องเที่ยวเร่ร่อนย้ายที่อยู่เสมออีกตาม แต่ในปัจจุบันนี้ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงกับแปลนบ้านและวัสดุที่ใช้ในการปลูกสร้างกันอยู่บ้างแล้ว และนับวันจะเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น เช่น ชาวเขาเผ่าแม้ว เย้า ในบางหมู่บ้านปลูกสร้างบ้านแบบยกพื้นและใช้สังกะสีมุงหลังคา แทนที่จะสร้างบ้านแบบक्रमकिनและมุงหลังคาด้วยหญ้าคา หรือที่เราเรียกว่าแฝก

บ้านของชาวเขามีขนาดเล็กใหญ่ไม่เหมือนกัน ซึ่งทั้งนี้ดูแล้วแต่ประเพณีในการประกอบขึ้นเป็นครัวเรือน (Househole) ของชาวเขาแต่ละเผ่า แต่อาจจะกลาบรวม ๆ ไปได้ว่า บ้านของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ละว้า และมูเซอ มีขนาดเล็กกว่าของชาวเขาเผ่าแม้วและเย้าซึ่งในเผ่าหลังนี้เคยมีรายงานว่า บ้านเพียงหลังคาเดียวมีสมาชิกที่มีความเกี่ยวพันเป็นญาติพี่น้องที่ร่วมบิดา มารดาเดียวกันอาศัยอยู่ถึง 59 คน

ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวของชาวเขาก็เช่นเดียวกับครอบครัวของสังคมไทยโดยทั่วไป ในการที่เป็นหน่วยพื้นฐานของสถาบันทางสังคมของมนุษย์ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวสมัยใหม่แล้วครอบครัวของชาวเขากลับมีบทบาทและหน้าที่ต่อสมาชิกในครอบครัวมากกว่า คือยังมีหน้าที่ในค่านิยมประเพณีเกี่ยวกับการหว่านหาภินิหาร

การเลี้ยงดูและการฝึกอบรมสั่งสอนให้แก่บุตรหลานเพื่อให้รู้จักการทํามาหากิน การช่วยเหลือตนเอง การเข้าสมาคม และการปฏิบัติที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคมคน ถ้าพิจารณาถึงระบบครอบครัวของชาวเขาในประเทศไทยเรา แล้วก็พบว่ามียู่ 2 แบบ คือ ระบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ซึ่งหมายถึง ครอบครัวที่มีสามี ภรรยาและบุตรที่ยังไม่ได้แต่งงานรวมอยู่ด้วยระบบหนึ่งกับครอบครัว ระบบขยาย (Extended Family) ซึ่งหมายถึง ครอบครัวหลายครอบครัวอยู่รวมกัน โดยมี ครอบครัวของพ่อ แม่เป็นหลัก การที่ชาวเขาเผ่าหนึ่งเผ่าใดจะมีครอบครัวระบบใดระบบหนึ่ง แต่เพียงระบบเดียวนั้นหาได้ยาก หากแต่บางเผ่ามีแนวโน้มที่จะมีครอบครัวเดี่ยวมากกว่า ระบบครอบครัวขยาย ในขณะที่บางเผ่ามีครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว ซึ่งเรื่องนี้ เกี่ยวข้องมากกับระบบการแต่งงานและประเพณีในการตั้งครอบครัวชาวเขาแต่ละเผ่า กล่าวคือ ชาวเขาในตระกูลจีน - ทิเบต เช่นแม้ว เย้า ลีซอ อีกอ ซึ่งชาวเขาที่กล่าว มานี้ มีประเพณีอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน (Polygamous) และโดยเฉพาะ พวกแม้ว เย้า นิยมให้บุตรชายนำภรรยามาอยู่ในบ้านของตนเอง จึงทำให้ครอบครัวของ ชาวเขาเผ่าดังกล่าวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย แต่ในชาวเขาบางเผ่าเช่น กะเหรี่ยง มูเซอ ลีวี่ ชมุ ถิ่น ความประเพณีอนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาได้คนเดียว (Monogamous) และถึงแม้ในช่วงเวลาแรก ๆ ของการแต่งงานผู้เป็นสามีและภรรยาจะต้องไปปรนนิบัติรับใช้ ครอบครัวของบิดามารดาฝ่ายตนและฝ่ายภรรยา แต่ในเวลาต่อมาชาวเขากลุ่มนี้ก็นิยมแยกไป ปลูกบ้านอยู่เป็นเอกเทศ ครอบครัวของชาวเขาเผ่าดังกล่าวจึงมีแนวโน้มเป็นแบบครอบครัว เดี่ยวและมีขนาดเล็ก

เกี่ยวกับชาวเขาที่มีลักษณะ เป็นครอบครัวขยายและอยู่ในบ้านหลังเดียวกันนั้น เราอาจเรียกได้ว่าบ้านของชาวเขาเช่นนั้นเป็นครัวเรือน (Househole) แต่ละครัวเรือน จะมีหัวหน้าครัวเรือนทุกครัวเรือน จากนั้นการให้ความเคารพนับถือจะลดหลั่นลงตามลำดับชั้น ของญาติพี่น้อง

ในครัวเรือนหนึ่ง ๆ นั้นมักจะทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อการยังชีพร่วมกัน ยกเว้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หารายได้เป็นเงินสดเช่น การปลูกมันและการค้าขาย ซึ่งแต่ละครอบครัวที่ไถ่ลงแรงในครัวเรือนนั้น ๆ เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นของตนเอง

ในหมู่บ้านชาวเขาแห่งหนึ่ง ๆ จะประกอบขึ้นด้วยกลุ่มครัวเรือนหลาย ๆ กลุ่ม ที่มีความสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิด ในความเป็นญาติพี่น้อง ซึ่งกันและกัน หรือร่วมแซ่สกุลเดียวกัน ในกลุ่มครัวเรือนหนึ่ง ๆ ของแต่ละกลุ่มจะมีการจัดลำดับระบบอาวุโสของบุคคลที่อยู่ในเครือญาติไว้ ความสัมพันธ์ของเครือญาตินี้จะมีลักษณะเดียวกันในหมู่บ้านอื่น ๆ ของเขาเดียวกัน ชาวเขาที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีน จะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในระบบเครือญาติฝ่ายบิดา เช่น แม่ เข่า ส่วนชาวเขาที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจากพม่า เช่น กระเหรี่ยง จะมีความสัมพันธ์ ในระบบเครือญาติฝ่ายมารดาอย่างใกล้ชิด

ลักษณะสังคมและสถานภาพของบุคคลในสังคมชาวเขา

โดยทั่วไปชาวเขาในประเทศไทยไม่มีการแบ่งกลุ่มชนในเผ่าของตนออกเป็นชั้นวรรณะ ยกเว้นสังคมของชาวละว้าที่ทั้งหมู่บ้านอยู่โคกเดียวกันติดต่อกับโลกภายนอกน้อย เช่น โคกเดี่ยวที่หมู่บ้านอุมไพร ในท้องที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งนักประพันธ์ที่มีชื่อท่านหนึ่งเคยไปเยี่ยมและเขียนไว้ ดูเหมือนว่าจะมีการแบ่งชนชั้นออกเป็นกลุ่มสามัญชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้านและกลุ่มส้างหรือกลุ่มชนชั้นปกครอง แต่การแบ่งกลุ่มคนออกเป็นชั้นวรรณะต่าง ๆ นั้นไม่ปรากฏชัดที่ในหมู่บ้านละว้าในท้องที่อื่น ๆ และในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยสมัยนี้ เพราะในสังคมของชาวเขาทั่วไปนั้น ถึงแม้ทุกหมู่บ้านจะมีตำแหน่งหัวหน้าหรือตำแหน่งต่าง ๆ ครอบครัวของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนี้ก็ได้รับการยกย่องให้มีชั้นวรรณะที่แตกต่างไปจากครอบครัวอื่น ๆ และครอบครัวของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคมชาวเขายังประกอบอาชีพหลักเช่นเดียวกับคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านคือ การเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย

และการเลี้ยงสัตว์เพื่อการยังชีพ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สังคมชาวเขาในประเทศไทยเรา เป็นสังคมที่มีความเสมอภาคและหักเหียมกัน เป็นสังคมที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมุ่งต่อการยังชีพ (Egalitarian or Subsistence Economy) เป็นส่วนใหญ่

นอกจากสังคมชาวเขาจะมีพวกคั้งที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีลักษณะเป็นสังคมที่ยึดถือประเพณี (Traditional Society) อย่างเคร่งครัด ในสังคมเช่นนี้ ชนบธรรมเนียมประเพณีมีความสำคัญมากกว่าเหตุผลอย่างอื่น และกลุ่มคนที่ดำรงรักษาชนบธรรมเนียมประเพณีไว้ให้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันคือ กลุ่มผู้เฒ่าหรืออาวุโส ดังนั้น การที่กลุ่มผู้เฒ่ากว่าให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังกลุ่มผู้เฒ่าแก่หรือผู้ที่สูงกว่าในทางวัยวุฒิ นั้นถือว่าเป็นลักษณะเด่นและยังเป็นที่เชื่อถือปฏิบัติกันอยู่ในสังคมชาวเขา นอกจากนี้ในสังคมบางเผ่าเช่น แมว เย้า มูเซอ ลีซอ และอีกอ ถือว่าผู้ชายมีฐานะสูงกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะแมวและเย้า มีผู้หญิงที่แต่งงานเรียกว่า "ถูกซื้อมา" ซึ่งต้องชาคจากบรรพบุรุษและแซ่สกุลเดิมของตน ผู้ชายชาวเขาโดยมาเป็นผู้ตัดสินเรื่องสำคัญในครัวเรือนและในหมู่บ้าน แต่ผู้หญิงทำงานหนักทั้งในบ้านและในไร่ในลักษณะของการทึนก่อนนอนที่หลัง เช่นเดียวกับผู้หญิงไทยในสมัยก่อน

การปกครองในหมู่บ้านของชาวเขา

หมู่บ้านทุกแห่งของชาวเขาจะมีผู้นำที่มีหน้าที่ในการดูแลทุกข์สุขของสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งเราอาจเรียกได้ว่าเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน (คนไทยพื้นเมืองในภาคเหนือนิยมเรียกว่า "แกบ้าน") ตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านนี้อาจสืบเชื้อสายมาจากหัวหน้าหมู่บ้านคนก่อน และได้รับความนิยมจากลูกบ้าน หรืออาจได้รับการเลือกตั้งจากลูกบ้านกันเอง โดยที่ทางการมิได้เข้าไปเกี่ยวข้อง แต่บางหมู่บ้านก็มีหัวหน้าหมู่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางการให้เป็นผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ซึ่งการแต่งตั้งของทางราชการนี้ในบางครั้งก็แต่งตั้งบุคคลที่ลูกบ้านไม่ผู้จะยอมรับนับถือ เพราะในหมู่บ้านแห่งนั้นยังมีหัวหน้าหมู่บ้านที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่ยอมรับของชาวเขากันมี

หัวหน้าหมู่บ้านมีหน้าที่รักษาความสงบสุขของหมู่บ้าน ระวังข้อพิพาท รับผิดชอบ และเป็นตัวแทนในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล จึงนับได้ว่าตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่สำคัญที่สุดในชุมชนชาวเขาทั่วไป แต่ความสำคัญของหัวหน้าหมู่บ้านจะมีก็เฉพาะในหมู่บ้านของตนเอง อย่างไรก็ตามก็สำหรับชาวเขาบางเผ่า โดยเฉพาะเผ่า ลีซอ ตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านไม่สู้จะมีความสำคัญเหมือนเผ่าอื่น ๆ เพราะชาวเขาเผ่านี้ดำรงชุมชนได้โดยอาศัยความปรองดองซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีอาวุโสของแต่ละกลุ่มแซ่สกุล รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีในค่านิยมของเผ่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ชนเผ่านี้รวมกันไ้มากราบเท่าทุกวันนี้

นอกจากหัวหน้าหมู่บ้านแล้ว โดยทั่วไปในหมู่บ้านชาวเขาทุกเผ่ายังมีกลุ่มผู้นำที่มีอิทธิพลซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้มีการแต่งตั้งกันเป็นทางการก็ตาม แต่ก็มีอิทธิพลมากในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ชาวเขากลุ่มผู้นำก็กล่าวนี้โคแก กลุ่มผู้เข่าผู้แก และหมอบี ซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและลงความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับส่วนรวมเช่น เรื่องที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หรือเรื่องใด ๆ ที่หัวหน้าหมู่บ้านไม่สามารถตัดสินใจได้

ลัทธิและความเชื่อถือ

ส่วนใหญ่ชาวเขาทุกเผ่า นับถือผี หรืออาจกล่าวได้ว่าศาสนาของชาวเขาเป็นศาสนาแบบลัทธิขงจื้อ (Animism) ซึ่งเชื่อถือว่าวิญญาณสิ่งสถิตอยู่ในสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ และยังเชื่อว่าปรากฏการณ์ธรรมชาติเช่น ฝนตก พายุพัด พายุฟ้าผ่า ก็เกิดจากการกระทำของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติทั้งสิ้น วิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นี้ ชาวเขาทั่วไปเรียกรวม ๆ กันว่า "ผี" ที่พวกเขายำเกรงและหวาดกลัวและจำเป็นจะต้องทำพิธีเช่นไหว้บวงสรวงกันอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตามก็เกี่ยวกับประเภทของผีและรายละเอียดเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีของชาวเขาแต่ละเผ่ามีไม่เหมือนกัน แต่อาจกล่าวรวม ๆ กันได้ว่า ผีที่ชาวเขาเชื่อถือมีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ผี ที่ซึ่งชาวเขามักจะเรียกรวม ๆ กันว่า ผีใหญ่ ซึ่งอาจได้แก่ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า ผีประจำภูเขายักษ์ใหญ่ ๆ ผีประจำหมู่บ้าน ผีครู และผีใหญ่อื่น ๆ ซึ่งอาจเทียบได้กับ เทพเจ้าหรือพระเจ้าในลัทธิศาสนาอื่น ผีเหล่านี้ชาวเขานิยมถือว่าเป็นผู้ให้ทุกข์ หรือให้ความคุ้มครองแก่พวกเขา แต่ก็จะทำให้โทษได้แก่พวกเขาประพฤติกิเลสปฏิบัติไม่ถูกต้องตามธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้อง

2. ผีร้าย ได้แก่ผีที่มุ่งร้ายและคอยทำอันตรายแก่มนุษย์อยู่ทุกโอกาส ซึ่งได้แก่ ผีป่า ผีล่าห้วย ผีตามทางเดิน รวมทั้งผีของมนุษย์ที่ตายแล้ว เป็นต้น ผีเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวเขาเจ็บไข้ได้ป่วยหรือมากเจ็บล้มตายได้ง่าย ซึ่งจำเป็นจะต้องทำพิธีขับไล่ หรือเซ่นไหว้ เพื่อให้พวกเขาปลอดภัยหรือหายเจ็บป่วย

ผู้ประกอบพิธีกรรมหรือทำพิธีเซ่นไหว้ในสังคมชาวเขานิยมเรียกกันว่า "หมอผี" ซึ่งมีอยู่หลายประเภทและบางประเภทอาจเรียกได้ว่าเป็นผู้นำทางศาสนา (หรือเป็นพระ) ในศาสนาของชาวเขาเผ่าเหล่านั้น ๆ แต่บางประเภทอาจมีหน้าที่เฉพาะการทำนายโชค และการรักษาโรคภัยการทำพิธีเซ่นไหว้ผีเพื่อทำพิธีเรียกขวัญให้ผู้ป่วยเท่านั้น แต่ไม่สามารถประกอบพิธีกรรมเพื่อเซ่นไหว้ผีใหญ่ให้แก่คนทั้งหมู่บ้าน หมอผีประเภทหลังนี้ไม่อาจนับได้ว่าเป็นผู้นำทางศาสนา แต่อาจเทียบได้กับตำแหน่งแพทย์ในสังคมชาวเขา หมอผีประเภทแรกได้แก่ผู้อยู่ในตำแหน่ง "โคโบ" หรือ ปู่จ๋องของเผ่ามูเซอ ตำแหน่งหมอเมืองของเผ่าลีซอ และตำแหน่งผีใหญ่ของเผ่าเย้า เป็นต้น และโดยมากผู้ดำรงตำแหน่งของหมอผีประเภทนี้เป็นผู้ชาย

เกี่ยวกับลัทธิศาสนาของชาวเขานี้ ถึงแม้ชาวเขาจะยังคงยึดถือปฏิบัติตามแบบดั้งเดิมของพวกเขายู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่นับว่าจะมากยิ่งขึ้น จากการที่สังคมชาวเขาได้ติดต่อกับโลกภายนอก และลัทธิศาสนาของชนที่เจริญกว่า อาทิเช่น ในปัจจุบันมีความพยายามเพื่อเผยแพร่ศาสนาคริสต์และพุทธศาสนาเข้าไปสู่ในหมู่บ้านชาวเขา ดังเช่น การดำเนินงานของคณะหมอสอนศาสนาของนิกายต่าง ๆ และโครงการธรรมจาริก ซึ่งมีผลทำให้ชาวเขาค่อย ๆ เปลี่ยนมานับถือพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

กล่าวโดยส่วนรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวเขาไท่แก่ การเกษตร คือ การเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ที่มุ่งเพื่อการยังชีพและใช้สอยในครัวเรือน แต่สำหรับบางเผ่ามีการปลูกฝิ่นเพื่อขายหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าประเภทอื่น ๆ ไท่แก่ การล่าสัตว์ การเก็บของป่า การรับจ้างแรงงาน และการตั้งร้านค้า แต่กิจกรรม 2 ประเภทหลังนี้ถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ชาวเขาเพิ่งเริ่มเรียนรู้และที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับมีแค่เพียงส่วนน้อย

ยกเว้นฝิ่น พืชที่สำคัญที่ชาวเขาทำการเพาะปลูกนั้น ไท่แก่ชาว รองลงมาคือ ชาวโศก และพืชผักต่าง ๆ เช่น พริก ถั่ว งา แดงกวา ฯลฯ ชาวนั้นปลูกไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน หากมีเหลือกินเหลือใช้ก็ขายกันอยู่บ้าง ชาวโศกปลูกไว้สำหรับเลี้ยงสัตว์ ส่วนพืชผักต่าง ๆ โดยมากปลูกไว้เพื่อกินเพื่อใช้ในหมู่บ้านของตนเอง แต่ในปัจจุบันก็พยายามปลูกพืชบางชนิดที่พวกเขามีความชำนาญรวมทั้งปลูกพืชใหม่ ๆ ที่ได้รับคำแนะนำจากภายนอกไว้เพื่อขายแก่ตลาดในพื้นที่ราบควย เช่น พริก งา มันฝรั่ง และถั่วบางชนิด

เกี่ยวกับวิธีทำการเพาะปลูกของชาวเขานั้น ส่วนใหญ่ใช้วิธีไถ่นาและเผาเมื่อทำไร่ และมีการเปลี่ยนที่เพาะปลูกใหม่อยู่เสมอ ซึ่งเราเรียกว่า การทำไร่เลื่อนลอย อันเป็นอันตรายต่อแหล่งน้ำ ป่าไม้ และความอุดมสมบูรณ์ของดินในที่ลาดชันเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็ที่เราอาจแบ่งวิธีการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาออกเป็น 2 วิธี คือวิธีเพาะปลูกแบบชั่วคราวจนดินจืดแล้วจึงเปลี่ยนที่ไปหากลางดางพงแล้วเผาที่ทำไร่ในที่แห่งใหม่ ซึ่งเห็นเหตุให้ชาวเขาที่ใช้วิธีการเพาะปลูกในลักษณะนี้ทองอพยพหมู่บ้านหรือโยกย้ายครอบครัว หรือครัวเรือนอยู่เนื่อง ๆ ยากที่จะตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งถาวร การเพาะปลูกเช่นนี้นิยมปฏิบัติกันในกลุ่มชาวเขาที่ปลูกฝิ่นซึ่งไท่แก่ แมว เย้า มูเซอ ลีซอ และอีกอ ส่วนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและละว้าใช้วิธีการทำไร่เลื่อนลอยแบบหมุนเวียนเคลื่อนที่ทุกปี โดยปล่อยให้ไร่เก่ามีต้นไม้งอกขึ้นใหม่ ซึ่งวิธีการทำไร่แบบนี้ทำให้พื้นที่การเพาะปลูกมีความอุดมสมบูรณ์อยู่นานกว่า ประกอบกับชาวเขาทั้งสองเผ่านี้ยังรู้จักปรับพื้นที่ตามหุบเขาให้เป็นขั้นบันไดและทำการทำปลูกข้าวด้วย

จึงมีผลให้ชาวเขาทั้งสองเผ่าดังกล่าวไม่มีถิ่นฐานที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินเป็นหลักแหล่ง
มากกว่าเผ่าที่นิยมวิธีการทำไร่เลื่อนลอยแบบชาที่ดังกล่าว

นอกจากเพาะปลูก ชาวเขาทุกเผ่านิยมการเลี้ยงหมูและเลี้ยงไก่เพื่อใช้ในการ
ประกอบพิธีกรรม เช่น บวงสรวงผี และใช้เป็นอาหารบางพวกเช่น แมว เย้า บุษะ
นิยมเลี้ยงม้า และทอไว้สำหรับบรรจุสิ่งของ กระเชียงและละว้า นิยมเลี้ยงควายไว้
ไถนา และกระเชียงบางครัวเรือนเลี้ยงช้างไว้สำหรับรับจ้างบรรทุกสิ่งของและลากไม้
สำหรับวัดมีการเลี้ยงอยู่ทั่วไป แต่ในบางหมู่บ้านก็มีไม่มากนัก นอกจากสัตว์เหล่านี้ในปัจจุบัน
อาจพบว่าการเลี้ยงแกะ ซึ่งบางแห่งได้รับการส่งเสริมจากคณะหมอสอนศาสนา หรือได้รับ
พระราชทาน

โดยทั่วไปชาวเขานิยมการล่าสัตว์ป่า ซึ่งส่วนใหญ่เพื่อใช้บริโภคในหมู่บ้านของตนเอง
แต่กิจกรรมในค่านี้นักน้อยลงมากเนื่องจากปัจจุบันสัตว์ป่าลดจำนวนลงทุกปี ในบางแห่งแทบ
จะไม่มีสัตว์ป่าเหลืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงของหมู่บ้านชาวเขาเลย ส่วนการเก็บหาของป่า
ไค้แก่ การเก็บใบชาป่า กลวยป่า น้ำผึ้ง หน่อไม้ สมุนไพร และเปลือกไม้บางชนิด เพื่อใช้
บริโภคหรือนำลงมาขายในตลาดพื้นราบ

สำหรับการค้าขายในหมู่บ้านชาวเขานั้น มักจะมีพวกจีนฮ่อ หรือคนไทยพื้นเมือง
นำเอาสินค้าประเภทอุปโภคบริโภคสำหรับชีวิตประจำวันเข้าไปขายเป็นครั้งคราว หรือ
บางคนก็ตั้งหลักฐานอยู่อย่างถาวรในหมู่บ้านชาวเขาเลยที่เดียว สำหรับสินค้าที่นำไปขาย
ไค้แก่ เสื้อผ้า เกลือ รองเท้า เทียนไข อาหารกระป๋อง ไฟฉาย ฯลฯ พวกพ่อค้าดังกล่าว
บางที่รับซื้อ หรือรับแลกเงินของชาวเขากับสินค้าที่คนนำไปขายด้วย

ในหมู่บ้านชาวเขาขนาดใหญ่จะมีช่างตีเหล็กและช่างเงิน ซึ่งรับทำเครื่องประดับ
หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนและในการเกษตร สำหรับเครื่องประดับนั้น บางที่
คนพื้นราบหรือชาวเขามองเผ่า เช่น เผ่าเย้า นำขึ้นไปขาย แต่เครื่องมือที่ใช้ในการเกษตร
ชาวเขานิยมทำขึ้นเอง เพราะของพื้นราบไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและความเคยชิน
ของเขา การหักลดกรรมอื่น ๆ ของชาวเขาที่สะกดคาโดยมากเป็นการเย็บปักถักร้อย

เครื่องแต่งกายและการทอผ้า ส่วนใหญ่ชาวเขาซื้อผ้าจากพื้นราบไปตัดเย็บและปักลวดลาย
 เอง และในปัจจุบันนี้บางหมู่บ้านเริ่มเย็บปักถักร้อยเพื่อหารายได้เพิ่มเติมกันบ้าง
 แล้วเนื่องจากได้รับการส่งเสริมจากหน่วยราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

คุณภาพของประชากรของชาวเขา (อุไร พรนวม 2527 : 34 - 39)

1. ด้านสุขภาพอนามัย ปัญหาสุขภาพอนามัยของชาวเขาก็คลายคลึงกับหมู่บ้าน
 ชนบทของไทย มีปัญหาทั้งอนามัยส่วนบุคคลและอนามัยสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนหนึ่ง เกี่ยวเนื่อง
 จากการเป็นโรคชากอาหาร เช่น โรคคอหอยพอก โรคปากนกกระจอก เป็นต้น ทั้งนี้
 เพราะอาหารที่ชาวเขาได้รับประทานมีคุณภาพต่ำ มีโปรตีนน้อย ชาวเขาปรุงอาหารอย่างง่าย ๆ
 ตามสิ่งที่หามาได้ อาหารแต่ละมื้อมีเพียงข้าวและกับหนึ่งหรือสองอย่าง ครอบครัวยากจน
 บางครั้งจะบริโภคข้าวกับเกลือถึง 12 มื้อใน 1 สัปดาห์ ประกอบกับลักษณะการเลี้ยงดู
 เด็กเล็กยังไม่ถูกทองหรือถูกหลังก่อนนอนนัก โดยเฉพาะในช่วงระยะที่เด็กยังท้องกินนม
 ชาวเขาก็จะซื้อนมชงกระป๋องมาชงน้ำให้เด็ก และเด็กยังถูกฝึกให้รับประทานอาหารเสริม
 ตั้งแต่อายุเพียงไม่กี่วัน อาหารเสริมก็ไม่ใช่อาหารประเภทโปรตีน ส่วนใหญ่เป็นข้าวเปล่า ๆ
 ที่ผู้เลี้ยงเคี้ยวแล้วป้อนให้เด็กกิน

โรคชากอาหารจึงเกิดขึ้นชาวเขาวัยเด็กช่วงอายุ 2 - 15 ปี เป็นส่วนใหญ่และ
 โดยเฉพาะเด็กอายุ 2 - 5 ปี นั้นมีการชากอาหารอย่างรุนแรงมาก ซึ่งการชากอาหาร
 ย่อมเป็นเหตุให้สุขภาพ ความแข็งแรง และสมรรถภาพลดลงตามลำดับ และเป็นหนทางให้
 โรคภัยไข้เจ็บอื่น ๆ แทรกแซงได้ง่าย ปัญหานี้ย่อมกระทบกระเทือนต่อคุณภาพชีวิตของคนเป็น
 อย่างยิ่ง ชาวเขาก็เช่นเดียวกันเมื่อเป็นโรคชากอาหารชาวเขาจึงมีสุขภาพไม่แข็งแรง
 เจ็บป่วยบ่อย ๆ และมีโอกาสเสียชีวิตได้ง่าย

นอกจากนั้นบ้านที่อยู่อาศัยของชาวเขายังมีสภาพที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ภายในบ้าน
 มีแต่ความอับชื้น บริเวณนอกบ้านเต็มไปด้วยเศษขยะมูลฝอย มูลสัตว์ สวมยังไม่มิใช่ ยกเว้น
 บางครัวเรือนที่ได้รับการอบรมแนะนำจากเจ้าหน้าที่ราชการแต่ก็มีน้อยมาก ประกอบกับ
 ชาวเขาไม่รู้จักรักษาความสะอาดภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องนุ่งห่ม น้ำดื่ม

ตลอดจนการนิยมนำอาหารเนื้อสัตว์ประเภทสุก ๆ ดิบ ๆ จึงทำให้สุขภาพชาวเขาไม่ดีขึ้นนักมักจะมีหรือเกิดโรคระบาดได้ง่าย เช่น โรคพยาธิ ท้องร่วง ท้องอืดเสีย คออักเสบ ไอกรน ไทรอยด์ ซึ่งย่อมเป็นอุปสรรคในการทำมาหากินเลี้ยงชีพ และดำเนินชีวิตให้เป็นสุข มีชีวิตที่ยืนยาวได้

การคิดค้นนับว่าเป็นปัญหาสุขภาพอนามัยของชาวเขาค้นหาหนึ่ง การคิดค้นนั้นสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกัน ในหมู่บ้านชาวเขาเมื่อเจ็บป่วยขึ้นก็ใช้การเช่นโหว่ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ตลอดจนใช้สมุนไพรที่หาได้ในหมู่บ้าน ผลที่ได้จากการรักษาไม่ค่อยได้ผลนักจึงใช้ผิดเป็นยารักษาโรคหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วย หากเป็นโรคเฉียบพลันหรือโรคที่หายเร็วก็ใช้สูบหรือกินผิดเพียงครั้งเดียวหรือไม่ก็วันก็นับว่าได้ประโยชน์และไม่เกิดผลเสีย แต่หากเป็นโรคเรื้อรัง เช่น แผลในกระเพาะอาหาร นิ้วในทางเดินปัสสาวะ และการบาดเจ็บต่าง ๆ ตลอดจนโรคพันธุกรรมอาจต้องใช้ผิดติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ มีผลทำให้คิดค้นเล็กไม่ได้ ชาวเขามองคนสุขภาพไม่ดีก็ยังต้องทำงานหนักในไร่ ตลอดจนต้องเดินทางไกล ๆ ขึ้นลงภูเขายังมีอาการปวดเมื่อยตามตัวจึงหันไปใช้ผิดในการแก้ปวดเมื่อยจึงทำให้คิดค้นได้เช่นกัน นอกจากนี้ชาวเขามองคนที่มีปัญหาชีวิต เช่น สามี ภรรยาหรือบุตร เสียชีวิต พิษไร้อุบัติหลายเสียหาย สัตว์เลี้ยงตายจากโรคระบาดก็มีความวิตกกังวลหรือโศกเศร้าและหันไปสูบบุหรี่เพื่อระงับ บางคนเป็นโรคจิตหรือโรคประสาทก็ใช้ผิดช่วยระงับอาการ ชาวเขามองคนหรือบางเผ่านิยมนำผิดในทางสังคมและเพื่อความรื่นเริงสนุกสนานก็ทำให้คิดค้นได้ โดยเฉพาะเผ่ากะเหรี่ยงไม่มีประเพณีห้ามสูบบุหรี่ในทางสังคมและเป็นเครื่องรื่นเริงเหมือนบางเผ่า ประกอบกับกะเหรี่ยงนิยมการสูบบุหรี่ แม้กระทั่งเด็กผู้หญิงอายุ 6 - 7 ปี ก็ให้สูบแล้ว เด็กอายุ 11 - 12 ปีก็มีกล่องยาสูบของตนเองการใช้ผิดในทางสังคมและเพื่อความรื่นเริงจึงมีอยู่ทั่วไปและเป็นสาเหตุของการคิดค้นที่พบมากในเผ่านี้

ผู้คิดค้นนั้นมีทุกเผ่าส่วนใหญ่เป็นชายที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนและมีฐานะยากจนจากการศึกษาปัญหาการคิดค้นของชาวเขา พบว่าอัตราการคิดค้นของชาวเขาในหมู่บ้านต่าง ๆ อยู่ระหว่างร้อยละ 6 - 36 ของประชากรที่อายุกว่า 10 ปีขึ้นไป การคิดค้น

มีผลเสียหายต่อสุขภาพอนามัยกล่าวคือ เมื่อใช้เงินเพื่อรักษาโรคนั้น เงินเพียงระดับอาการไม่ช่วยให้โรคหายไป ผู้ที่คิดเงินจึงมีโรคซ่อนอยู่มาก เช่น โรคปอด ประกอบกับผู้คิดเงินที่ยากจนจะขาดอาหารและขาดการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคต่าง ๆ ให้อีกสุขภาพของผู้คิดเงินจึงมักจะไม่ดี นอกจากนั้นยังทำให้เกิดเสียทางค่านเศรษฐกิจ สำหรับผู้มีฐานะดีและรายได้ดีโดยเฉพาะผู้ที่ปลูกเงินได้เอง ผลกระทบทางเศรษฐกิจอาจไม่มากหรือร้ายแรงนัก แต่ผู้ที่ยากจน การคิดเงินทำให้ยิ่งยากจนจนคนเหล่านั้นไปอีก ชาวเขาเผ่า กะเหรี่ยง ลีซอ มูเซอ บางคนไม่ได้ทำไร่นาของตน แต่อาศัยการรับจ้างเพียงอย่างเดียว ค่าจ้างที่ได้รับเพียงพอสำหรับเป็นค่าเดินแต่ละวันเท่านั้น จึงมักมีเงินเหลือสำหรับนำมาเลี้ยงครอบครัวน้อยหรือไม่มีเลย สมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะเด็ก ๆ ต้องอดอาหาร ไม่ได้รับการศึกษา เมื่อเด็กเจ็บป่วยก็ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้นถ้าเด็กไม่เสียชีวิตก็จะมีชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก

2. ด้านการศึกษา ชาวเขาโดยทั่วไปมีระดับการศึกษาต่ำ ในปี 2511 เด็กชาวเขาสามารถอ่านออกเขียนได้ 600 คน และปี 2521 เด็กชาวเขาอ่านออกเขียนได้ 4,023 คน (กรมประชาสงเคราะห์ 2525 : ภาคผนวก 4) จะเห็นว่าในช่วง 10 ปี เด็กชาวเขาสามารถอ่านออกเขียนได้เพิ่มขึ้นประมาณ 6 เท่า เท่านั้นและจากการสำรวจประชากรชาวเขาในบางพื้นที่ก็ปรากฏว่า มีผู้ไม่รู้หนังสือโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 88 (แผนพัฒนาชาวเขาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ม.ป.ป. : 13 - 18) ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ก่อนนั้นชาวเขายังมองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาว่า เป็นเรื่องไร้สาระและไร้ประโยชน์ ไม่ทราบจะเรียนไปทำไม ชาวเขาอยู่ในสังคมจารีตประเพณีและติดต่อกับสังคมภายนอกน้อย การเรียนรู้ของชาวเขาจึงเป็นลักษณะผู้ใหญ่ถ่ายทอดแก่เด็ก นอกจากนั้นการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาในถิ่นทุรกันดารห่างไกลเส้นทางคมนาคม การให้บริการด้านการศึกษาของรัฐจึงเข้าไปไม่ถึงทั่วถึงและยังไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่จะยกระดับของชาวเขาให้เป็นคนที่มีคุณภาพดีขึ้นได้

ในปัจจุบันชาวเขามีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาเริ่มเปลี่ยนไป ชาวเขามองเห็นคุณค่าของการศึกษามากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากการศึกษาของ อรัญ สุวรรณบุปผา และคนอื่น ๆ (อุไร พรหม 2527 : 38 - 39 อ้างอิงมาจาก อรัญ สุวรรณบุปผา 2522 : 235) ที่พบว่าชาวเขามีความต้องการทางการศึกษา และมีความมุ่งหวังเกี่ยวกับอาชีพของบุตร และจากรายงานผลการสำรวจความต้องการและปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวเขาประจำปี 2523 พบว่า ในจำนวนความต้องการที่ชาวเขาจะให้รัฐเข้าไปช่วยเหลือมากที่สุด 3 ประการนั้น มีความต้องการให้จัดการศึกษาและการบริการด้านสุขภาพอนามัยรวมอยู่ด้วย ปัจจุบันชาวเขาเกือบทุกเผ่าโดยเฉพาะแม้ว เย้า อีโก ลีซอและมูเซอ ถึงกับกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การไม่รู้หนังสือหรือไม่มีการศึกษาเสมือนกับคนตาบอดจะไปไหนมาไหนก็ลำบาก เสียเปรียบแก่ผู้รู้หนังสือทุกด้าน อย่างไรก็ตามแม้ชาวเขาจะมีความต้องการและมองเห็นความสำคัญของการศึกษาขึ้นมาแล้ว แต่ความจำเป็นที่ต้องอาศัยแรงงานบุตรเพื่อทำงานในไร่และทำงานในบ้านก็ยังมากกว่า ชาวเขาส่วนใหญ่จึงยังไม่ส่งบุตรเข้ารับการศึกษ หรือให้ได้รับการศึกษาระดับที่สูงกว่าภาคบังคับ จะมีก็แต่บางคนเท่านั้นที่ยินยอมเสียสละแรงงานบุตรเพื่อให้บุตรได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องกันไปจนถึงระดับสูง ๆ

การศึกษาคือ พื้นฐานของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพราะการให้การศึกษาถือเป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมอย่างได้ผล ดังนั้นแบบแผนและเป้าหมายซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจะสำเร็จลงได้ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการทางการศึกษาเป็นสำคัญ ในสังคมชาวเขาก็เช่นเดียวกัน เมื่อประชากรชาวเขามีการศึกษาน้อยก็ย่อมจะทำให้ความคิดริเริ่มต่าง ๆ จำกัดอยู่ในวงแคบ เป็นแรงงานที่คอยคุณภาพ จึงเป็นการยากที่จะใช้แรงงานและมันสมองจากชาวเขาเองมาช่วยสร้างสรรค์พัฒนาสังคมชาวเขาได้ ดังนั้นปัญหาค้นการศึกษาจึงเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวเขาคอย

ประชากรชาวเขา

จากการสำรวจของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยครั้งล่าสุดปี 2529 พบว่าประชากรชาวเขาใน 21 จังหวัด มีจำนวนถึง 504,359 คน (ซึ่งเป็นประชากรชาวเขาที่หน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์ได้เข้าปฏิบัติงานในหมู่บ้านแล้ว และประชากรชาวเขาที่หน่วยงานของกรมประชาสงเคราะห์ยังเข้าไปปฏิบัติงานยังไม่ถึง)

จำนวนประชากรชาวเขาที่หน่วยงานของกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยได้เข้าไปปฏิบัติงานแล้วมีจำนวนทั้งสิ้นดังนี้ (กรมประชาสงเคราะห์

2529 : 1 - 4)

กะเหรี่ยง	มีประชากรจำนวน 587 หมู่บ้าน	19,796	หลังคาเรือน 107,783 คน
มอ	"	126	" 7,413 " 61,168 "
มูเซอ	"	181	" 6,911 " 38,530 "
เยา	"	146	" 4,446 " 33,997 "
อากอ	"	108	" 3,765 " 22,069 "
ลีซอ	"	51	" 2,464 " 15,395 "
ขมุ	"	18	" 886 " 5,307 "
ลัวะ	"	13	" 419 " 2,388 "
ลือ	"	1	" 70 " 362 "
อื่น ๆ	"	102	" 4,226 " 20,378 "
รวมทั้งสิ้น	"	1,333	" 50,396 " 307,377 "

การจัดการศึกษาสงเคราะห์

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์คือ โรงเรียนที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาเป็นต้นว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เด็กที่บานเรือนอยู่ทางไกลคมนาคม เช่น เด็กที่อยู่ตามป่าตามเขา ตามเกาะ หรือ

เด็กที่คงคิดตามผู้ปกครองที่มีอาชีพเร่เรือค้าขาย เด็กที่มีความสามารถถูกภัยจากผู้ก่อการร้าย
 คุกคามจากผู้ประกอบการเลี้ยงดูและเด็กที่มีปัญหาสังคม เช่น บุตรหลานผู้ป่วยโรคเรื้อนที่
 หายป่วยจากโรคเรื้อนแล้ว โดยจกทั้งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขึ้นเพื่อให้เด็กได้เข้าเรียน
 จนจบประโยคประถมศึกษา ให้การฝึกฝนอบรมในวิชาสามัญและวิชาชีพบางสาขา โดยรัฐ
 ให้ความอุปการะในเรื่องที่อยู่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียนการสอน
 ฐานะของโรงเรียน

เป็นโรงเรียนประถมศึกษาประเภทโรงเรียนรัฐบาลแบบอยู่ประจำ สังกัด
 กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
 วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสศึกษาเล่าเรียนตามพระราชบัญญัติ
 ประถมศึกษา
2. เพื่อให้รู้จักหน้าที่พึงปฏิบัติต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม
3. เพื่อสร้างผู้ที่นำความเข้าใจในการปฏิบัติตนในระบบประชาธิปไตยให้กลับ
 ไปสู่ท้องถิ่น และสามารถเป็นผู้นำหรือเป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับชุมชนที่คนอาศัยอยู่ได้
4. เพื่อให้เด็กรู้จักรักษาและซาบซึ้งในคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี

และวัฒนธรรมของชาติ

การเรียนการสอน

สอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกระทรวงศึกษาธิการกล่าวคือ
 วิชาสามัญเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เหมือนโรงเรียนประถมศึกษา
 ทั่วไป แต่ปรับใช้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และเน้นหนัก
 ในวิชาหัตถศึกษา วิชาเกษตร และวิชาชีพอื่น ๆ ตามสภาพของท้องถิ่น

กำหนดเวลาเรียน

เปิดเรียนตามปกติสัปดาห์ละ 5 วัน ตั้งแต่วันจันทร์ – วันศุกร์ หยุดเรียน
 วันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดราชการ

การศึกษาต่อ

ผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว หากประสงค์จะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ทั้งสายสามัญและอาชีพ จะจัดสรรทุนศึกษาต่อส่งให้ทางโรงเรียน อาทิ ทุนกรมสามัญศึกษา หรือติดต่อขอทุนจากหน่วยราชการอื่น ๆ หรือจากมูลนิธิต่าง ๆ ให้ .

บริการที่จัดให้แก่แก่นักเรียน

- อาหารจัดให้วันละ 3 มื้อ คือ เช้า - กลางวัน - เย็น
- เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่ม นักเรียนแต่ละคนจะได้รับเครื่องแบบนักเรียนปีละ

2 ชุด และได้รับเครื่องนุ่งห่มอื่น ๆ อีกตามควร

- เครื่องเรือน โรงเรียนจะจัดหาหนังสือแบบเรียน สมุดกินสอและอุปกรณ์ในการเรียน ให้แก่นักเรียนทุกคน

- ที่อยู่อาศัย นักเรียนจะได้รับความสะดวกสบายในการอยู่ประจำในโรงเรียน โดยมีหอนอนพร้อมด้วยเครื่องนอน หอน้ำ หองส้วม

- การรักษาพยาบาล มีเรือนพยาบาลชายและหญิง หากเจ็บป่วยเล็กน้อยจะได้รับ การดูแลรักษาพยาบาลจากครูพยาบาล หากเจ็บป่วยมากทางโรงเรียนจะนำส่งโรงพยาบาล และแจ้งให้ญาติปกครองทราบทันที

- ภาระกิจประจำวัน นักเรียนจะได้รับการฝึกอบรม และให้ประกอบศาสนกิจ ทางศาสนาทุกวัน เพื่อให้เป็นคนดี มีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ที่จะปฏิบัติต่อครอบครัวสังคม และประเทศชาติ

กิจกรรมพิเศษ ทางโรงเรียนจะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และ ประสบการณ์ให้แก่แก่นักเรียน เช่น ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรม ลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมนันทนาการ และการศึกษานอกสถานที่ ฯลฯ

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขา

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขา เป็นประเภทหนึ่งของโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งรับเด็กชาวเขาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เข้ารับการศึกษา

โดยผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการที่ทางจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้ง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สำหรับชาวเขา รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
เด็กชาวเขาจากจังหวัดเชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน อำเภอสา จังหวัดน่าน รับเด็กชาวเขา
จากจังหวัดน่าน แพร่
5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก อำเภอเมือง จังหวัดตาก รับเด็กชาวเขา
จากจังหวัดตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก
6. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดเพชรบูรณ์ เลย พิษณุโลก พิจิตร ลพบุรี
7. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวน อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัด กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี
8. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบุรี อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์
9. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชัยนาท อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
รับเด็กชาวเขาจากจังหวัดชัยนาท ลพบุรี สระบุรี

ทฤษฎีและความหมายของเจตคติ

เจตคติ (Attitude) เป็นคำที่ใช้กันมากในจิตวิทยาสังคม มาจากศัพท์ภาษาลาตินว่า "Aptus" แปลว่า โน้มเอียงเหมาะสม (Allport. 1967 : 3)

ฮอลพอร์ต (Allport. 1935 : 810) กล่าวว่า เจตคติเป็นภาวะความพร้อมทางจิตใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์ ภาวะความพร้อมนี้จะ เป็นแรงที่กำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ คุก (good. 1959 : 48) ที่ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติคือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่จะเป็นการสนับสนุน หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างของบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และ เคนเดอร์ (Kendler. 1974 : 671) ได้กล่าวไว้ว่า เจตคติคือ ความพร้อมของแต่ละบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสังคม ครอบครัว หรือแนวโน้มในการที่จะแสดงพฤติกรรมในทางที่สนับสนุน หรือต่อต้านประสบการณ์บางอย่าง บุคคล สถาบัน หรือแนวคิดบางอย่าง การแสดงออกในลักษณะพึงพอใจเรียกว่า เจตคติทางบวก และการแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจเรียกว่า เจตคติทางลบ และเมื่อใดเกิดขึ้นแล้ว จะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

นิวคอมบ์ (Newcomb. 1954 : 128) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ ซึ่งคนเรารับได้จากหรืออย่างน้อยก็ได้ เจตคติแสดงออกได้ทางพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การแสดงออกในลักษณะพึงพอใจ ชอบ หรือเห็นด้วย ลักษณะนี้เรียกว่า เจตคติเชิงบวกหรือเชิงนิมาม (Positive Attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เบื่อหน่าย ชิงชัง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า เจตคติเชิงลบ (Negative Attitude) ซึ่งสอดคล้องกับ เคแกน (Kagan. 1968 : 613) กล่าวถึง เจตคติว่า เป็นความโน้มเอียงที่ฝังแน่นอยู่ในความนึกและความรู้สึกในทางบวกหรือลบ ที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเจตคติประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 2 อย่าง คือ ความรู้ความเข้าใจและอารมณ์ นอกจากนั้น ครูซ (Cruze. 1974 : 187) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นความรู้สึกที่เอนเอียงของจิตใจซึ่งมีต่อประสบการณ์ที่คนเรารับ และ เจตคติจะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ

ฮาน Hahn. 1962 : 161 - 162) ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นแรงจูงใจที่บุคคลจะกระทำตามความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และมีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ โรคิช (Rokeach. 1970 : 112) ซึ่งกล่าวว่า เจตคติเป็นการผสมผสาน หรือการจัดระเบียบของความเชื่อ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ และยังสอดคล้องกับ เคลาส์ไมเยร์ และ ริปเพิล (Klausmeir and Ripple. 1971 : 518 - 528) ซึ่งกล่าวว่า เจตคติเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติหรือตอบสนองในการที่จะชอบหรือไม่ชอบต่อบุคคลอื่น ๆ วัตถุ สถานการณ์ หรือความคิดเห็นต่าง ๆ เจตคติไม่สามารถวัดได้โดยตรงแต่สามารถอ้างอิงจากพฤติกรรม หรือการตอบสนองของบุคคลนั้น ๆ

เครทซ์ และครัทซ์ฟิลด์ (Kretch and Crutchfields. 1948 : 152) กล่าวว่า เจตคติเป็นผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดสภาพจิตใจ อารมณ์ การยอมรับ และพฤติกรรม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ ไทรแอนดิส (Triandis. 1971 : 2) ซึ่งได้กล่าวเกี่ยวกับเจตคติไว้ว่าเจตคติเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่ประเมินจากความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ ตลอดจนความคิดเห็น ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้า หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในทิศทางที่ประเมินไว้

เกโซ สวานานนท์ (เกโซ สวานานนท์ 2512 : 28) กล่าวว่า เจตคติเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดทิศทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดังนั้นเจตคติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในหน้าที่การงานหรืออาชีพของตน

เชกส์ค็อก โฆวาซินส์ (เชกส์ค็อก โฆวาซินส์ 2520 : 38) ให้ความหมายของเจตคติว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อ

สิ่งเรานั้น ๆ ไปในทางทิศใดทิศหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งเจตคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดในกรณีที่สิ่งเรานั้นเป็นสิ่งเรทางสังคม

ซูซีฟ อ่อนโลกสูง (ซูซีฟ อ่อนโลกสูง 2516 : 112) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติคือ ความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกต่อวัตถุ สิ่งของ คน และสิ่งอื่น ๆ ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปในทางชอบ (เข้าหา) หรือไม่ชอบ (หลีกเลี่ยงหรือถอยหนี)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 3) กล่าวว่าเจตคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ เหม ทองชัย (เหม ทองชัย 2523 : 41 - 42) ที่กล่าวว่า เจตคติหมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกเอนเอียงทางจิตใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ภายหลังจากการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในสิ่งนั้น เจตคติเป็นเครื่องกำหนดแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกต่อสิ่งนั้น โดยอาจออกมาในรูป ความเชื่อ ท่าทาง ความคิดเห็น เจตคตินี้มีระดับความมากน้อยและมีทิศทางซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. เจตคติเชิงนิมมาน เป็นลักษณะของความพึงพอใจ เห็นชอบ ศรัทธา ยอมรับ สนับสนุน ปฏิบัติด้วยความเต็มใจ
2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นลักษณะของการแสดงออกในทางตรงข้ามกับเจตคติเชิงนิมมาน เช่น ไม่ชอบ ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ร่วมมือ ไม่ทำคาม
3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะเฉย ๆ ไม่ชอบหรือไม่เกลียด

องค์ประกอบของเจตคติ

เจตคติดี้องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. องค์ประกอบทางความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) เป็นความรู้ ความเข้าใจที่มีขอบเขตรวมไปถึงความเชื่อ ความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์หรือเป็นความรู้ ความเข้าใจที่มีขอบเขตรวมไปถึงความเชื่อ ความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ

2. องค์ประกอบทางค่าน้ำที่ ความรู้สึก (Affective) เป็นส่วนประกอบทางอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งจะเป็นตัวเราความคิดอีกทีหนึ่ง เป็นการตอบสนองทางอารมณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามภาวะความรู้สึกในขณะนั้น

3. องค์ประกอบทางค่าน้ำพฤติกรรม (Behavior) เป็นการประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกที่สามารถสังเกตได้

จะเห็นได้ว่าถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจหรือความคิรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้ว เขาก็จะไม่เกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น เมื่อพูดถึงรถยนต์ ถ้าเราไม่มีความรู้และไม่เคยรู้จักรถยนต์ เราก็คงจะเกิดความคิดเกี่ยวกับรถยนต์ไปในรูปแบบต่าง ๆ แต่หากมีความรู้สึกที่แสดงออกมานั้นย่อมมีผลต่อสิ่งที่เราคิดว่าเป็นตัวแทนของรถยนต์ แต่ไม่ใช่ต่อรถยนต์ ดังนั้นองค์ประกอบทางค่าน้ำความรู้สึก ความเข้าใจหรือทางค่าน้ำพุทธิปัญญาจึงนับว่าเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญของเจตคติ องค์ประกอบนี้จะเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของบุคคลซึ่งอาจออกมาในรูปของ ความสุข ความทุกข์ ความยินดี ไม่นิยน์ หรืออื่น ๆ ความรู้สึกเหล่านี้จะมีมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับจำนวนและความถี่ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อเขามีส่วนเกี่ยวข้องกับวัตถุ หรือปรากฏการณ์นั้น ๆ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 45 อ้างอิงมาจาก (Harry C. Triandis. 1971 : 2 - 3)

การเกิดเจตคติ

การเกิดเจตคติตามที่ ออลพอร์ท (Allport. 1935 : 180) กล่าวว่าเกิดขึ้นได้จากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคม และนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของเจตคติ
2. การแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง เช่น เด็กที่ได้รับ การเลี้ยงดูมาอย่างค้ำกึ่งมองโลกในแง่ดี

3. ประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเดิม แต่รุนแรงในคำนึกหรือไม่คิด เช่น บุคคลที่ทำให้รู้สึก ไม่ชอบ เกลียดมาก มีลักษณะอย่างใด ก็มักมีเจตคติไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะเช่นนั้นด้วย

4. การเลียนแบบเช่น การที่บุตรเลียนแบบบิดา มารดาของตน เมื่อบิดา มารดามีเจตคติต่อบุคคลหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เช่นใด บุตรก็จะมีเจตคติเช่นนั้นด้วย

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ไก่กล่าวถึงขั้นตอนของการเกิดพฤติกรรมด้านเจตคติ ดังต่อไปนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 159)

1. การรับรู้หรือการให้ความสนใจ ในขั้นนี้บุคคลจะถูกกระตุ้นให้รับทราบว่า มีเหตุการณ์ หรือสิ่งเร้าบางอย่างปรากฏอยู่ และ บุคคลนั้นจะมีความยินดีหรือมีภาวะจิตใจที่พร้อมที่จะรับสิ่งเร้านั้นหรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้านั้น การรับรู้หรือการให้ความสนใจนี้เป็นขั้นของ "สภาพจิตใจ" ขั้นแรกที่จะนำไปสู่สภาพจิตใจขั้นต่อไป แต่เนื่องจากคนเรามีประสบการณ์เดิมหรืออาจจะได้จากการเรียนรู้ซึ่งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ก็ได้ จากประสบการณ์เดิมนี้เองบุคคลนั้นอาจจะมีสภาพจิตใจในขั้นของการรับรู้หรือการให้ความสนใจอยู่พร้อมแล้ว โดยที่ไม่ต้องถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นก็ได้

ในขั้นของการรับรู้หรือให้ความสนใจนี้ บุคคลจะมีสภาพจิตใจ 3 ลักษณะ คือ

1.1 เกิดความตระหนัก ถูก ผิด หรือเกิดความรู้สึกรู้ว่ามีสิ่งหนึ่ง มีเหตุการณ์หนึ่งหรือซึ่งการรู้สึกรู้ว่ามีหรือการได้ถูกผิดเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจเท่านั้น

1.2 ความเต็มใจที่จะรับสิ่งมากระตุ้น

1.3 การเลือกรับและการเลือกให้ความสนใจ โดยบางบุคคลจะเลือกรับในสิ่งที่ทำความพอใจมาให้ และจะไม่รับในสิ่งที่เขาไม่ชอบ

2. การตอบสนอง เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากพฤติกรรมขั้นที่ 1 บุคคลจะให้ความสนใจอย่างเต็มที่ มีความรู้สึกผูกมัดต่อสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่มากระตุ้น เกิดความยินยอม เต็มใจและพอใจ ที่จะตอบสนองต่อความรู้สึกผูกมัดนี้ ยังเป็นเพียงความรู้สึกขั้นต้นเท่านั้นยังไม่ยืนยันไม่แน่นอนว่าบุคคลนั้นมีเจตคติหรือค่านิยม ต่อสถานการณ์หรือสิ่งเร้านั้น ๆ อย่างไร

3. การให้ค่า เป็นขั้นที่บุคคลจะกระทำปฏิกิริยาหรือมีพฤติกรรมที่แสดงว่า เขายอมรับหรือรับรู้สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่มีความค่าสำหรับเขา หรือแสดงว่าเขามีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง

4. การจัดกลุ่มค่า คือ บุคคลเกิดค่านิยมต่าง ๆ ขึ้นแล้วค่านิยมที่เกิดขึ้นนั้นจะมีหลายชนิดจึงมีความจำเป็นจะต้องจัดระบบของค่านิยมต่าง ๆ ให้เข้ากลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเหล่านั้น

5. การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ พฤติกรรมในขั้นนี้อาจจะแสดงให้เห็นได้โดยบุคคลสร้างปรัชญาชีวิตสำหรับตนเอง หรือคิถกฏต่าง ๆ ในการปฏิบัติตน โดยพิจารณาเหตุผลทางกานศีลธรรมจรรยาและทางกานหลักประชาธิปไตย เป็นต้น

วิรัช ลภีรัตนกุล ได้กล่าวถึง กระบวนการและขั้นตอนของการยอมรับเอาสิ่งใหม่ ๆ มาเป็นของตนซึ่งเปรียบได้กับกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือการเกิดเจตคติที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ (วิรัช ลภีรัตนกุล 2527 : 33 - 34)

1. ขั้นรับรู้ (Awareness) ก่อนที่เราจะยอมรับความคิใหม่ ๆ หรือบางสิ่งบางอย่างที่ใหม่ และแตกต่างจากที่เราเคยปฏิบัติอยู่เดิมเราจะต้องรู้ในสิ่งนั้น กล่าวคือ เราต้องรู้เสียก่อนว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งใหม่หรือวิธีใหม่ซึ่งอาจจะให้ประโยชน์แก่เรา แต่เรายังมีความรู้ในสิ่งใหม่หรือวิธีใหม่นั้นน้อยมาก เป็นขั้นของการรับรู้เท่านั้น ไม่แสดงอาการยอมรับหรือไม่ยอมรับแต่อย่างใด

2. ขั้นให้ความสนใจ (Interest) เมื่อเรารับรู้แล้วเราก็เริ่มเกิดความสนใจความมา แต่เรายังไม่แน่ใจเพราะยังเกิดความสงสัยอยู่ว่า สิ่งใหม่หรือวิธีใหม่นั้นจะให้ผลดีกว่าเดิมจริงหรือไม่ มันจะเป็นประโยชน์ต่อเรามากแค่ไหน เราเริ่มสนใจมากยิ่งขึ้นและพยายามแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งใหม่หรือวิธีใหม่นั้นเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

3. ขั้นประเมินผล (Evaluation) เมื่อเราได้รับข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติม เราก็จะเริ่มใช้ความคิเกี่ยวกับสิ่งใหม่ หรือวิธีการใหม่นี้เพิ่มมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งตั้งใจหรือประเมินผลกว่า สิ่งใหม่หรือวิธีใหม่นี้จะคิและเหมาะสมกับเราหรือไม่เพียงใด

4. ขั้นการทดลอง (Trial) เมื่อคิดซึ่งใจครอบคอบแล้ว เราก็กักสินใจทดลองทดลองปฏิบัติเพียงเล็กน้อยก่อน

5. ขั้นการยอมรับ (Adoption) ในที่สุดเมื่อทดลองดูแล้วปรากฏว่าความคิดใหม่หรือวิธีใหม่นั้นให้ประโยชน์จริง เราก็จะยอมรับความคิดใหม่นั้นอย่างเต็มที่และนำมาปฏิบัติสืบต่อไป

ขั้นตอนทั้ง 5 ขั้นที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นขั้นตอนของการเกิดพฤติกรรมทางกายเจตคติ ซึ่งถ้าพิจารณาให้ชัดเจนแล้วจะเห็นว่าพฤติกรรมขั้นสุดท้ายนั้นจะเป็นแนวทางปฏิบัติตัวของบุคคลเท่านั้น แต่เขาจะปฏิบัติไปตามแนวทางนี้หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ควบ

ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งเกิดขึ้นทั้งภายใน (Overt Behavior) และภายนอก

พฤติกรรมสุขภาพจะรวมถึงการปฏิบัติที่สังเกตได้ และการเปลี่ยนแปลงภายในที่สังเกตไม่ได้แต่สามารถวัดได้ว่าเกิดขึ้น (good. 1973 : 58 - 60)

พฤติกรรมสุขภาพมีองค์ประกอบอยู่ 3 ด้านคือ

1. ด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain)
2. ด้านเจตคติ (Affective Domain)
3. ด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain)

จุดมุ่งหมายในการสอนสุขศึกษานั้น พฤติกรรมการปฏิบัติทางสุขภาพจะเป็นเป้าหมายขั้นสุดท้ายที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้บุคคลมีสุขภาพอนามัยดี แต่การที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติได้นั้น ในทางสุขศึกษาถือว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ และด้านเจตคติ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่คงทนถาวร เพราะฉะนั้น ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กัน

อย่างใกล้ชิด ดังที่ สวาร์ท (Schwartz. 1975 : 28 - 31) ได้สรุปรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไว้ 4 ลักษณะดังนี้

1. $K \longrightarrow A \longrightarrow P$

รูปแบบที่ 1 เจตคติเป็นตัวกลางที่ทำให้ความรู้เป็นต้นนำไปสู่การปฏิบัติ

2. $\begin{array}{c} K \\ \updownarrow \\ A \end{array} \longrightarrow P$

รูปแบบที่ 2 ความรู้และเจตคติมีปฏิสัมพันธ์ (Interact) ต่อกัน และมีผลทำให้เกิดการปฏิบัติ

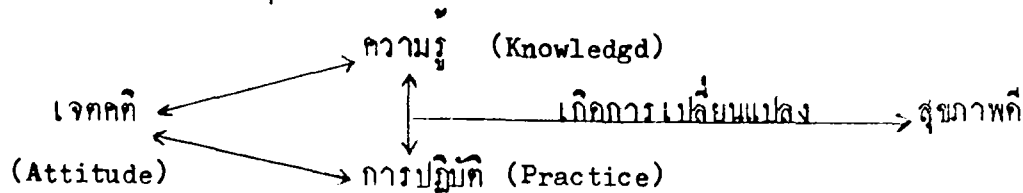
3. $\begin{array}{c} K \\ \searrow \\ A \end{array} \longrightarrow P$

รูปแบบที่ 3 ความรู้และเจตคติต่างก็ทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้และเจตคติไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กัน

4. $\begin{array}{c} & A \\ K & \nearrow \searrow & P \\ & \longleftarrow & \end{array}$

รูปแบบที่ 4 ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับทางอ้อมนั้นมีเจตคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการปฏิบัติตามมา

นิภา มนูญปิ (นิภา มนูญปิ 2528 : 20) กล่าวว่า "การเปลี่ยนแปลงความรู้ เรื่องสุขภาพอนามัย อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติและการปฏิบัติตนและทางบ้าน สุขภาพ หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพทั้งในค่านหนึ่งย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสุขภาพค่านอื่นด้วย" จากคำกล่าวข้างต้นพอจะสรุปออกมาเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสุขภาพได้ดังนี้

จะเห็นได้ว่าเจตคติมีความสัมพันธ์เกี่ยวของกันอย่างไรก็หลีกเลี่ยงไม่ได้กับความรู้และการปฏิบัติ ทางบ้านสุขภาพของบุคคล บทบาทของเจตคติในส่วนประกอบของพฤติกรรมนั้น เชื่อว่าเจตคติ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการก่อให้เกิดการปฏิบัติตนที่ถูกคองทางบ้านสุขภาพ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 35) การปลูกฝังเจตคติที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีการปฏิบัติที่ถูกคอง เพื่อการมีสภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงต่อไป และความพยายามเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมทั้ง 3 ค่านที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงควรเป็นกิจกรรมอันสำคัญยิ่งของนักสุขภาพ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพ

องค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพโดยทั่วไปนั้นมีอยู่ 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านเจตคติ และองค์ประกอบด้านปฏิบัติ ส่วนการเกิดพฤติกรรมนั้นเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนมาก และมีองค์ประกอบหลายอย่างที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล เช่น องค์ประกอบทางบ้านจิตวิทยา องค์ประกอบทางบ้านสังคมและวัฒนธรรม องค์ประกอบทางบ้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบทางบ้านการศึกษา และองค์ประกอบทางบ้านการเมือง (กรมพลศึกษา 2529 : 9 - 11 อ้างอิงมาจาก ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 173 - 185)

1. องค์ประกอบทางจิตวิทยา ได้แก่ ภูมิกวาระ ความต้องการ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความสนใจ การสนใจ ความคับข้องใจ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลทั้งในยามปกติและเมื่อเจ็บป่วย โรเซนบลัม และคนอื่น ๆ (กรมพลศึกษา 2529 : 9 อ้างอิงมาจาก Rosenblum.

1981 : 338) กล่าวว่า ความเชื่อมีบทบาทต่อพฤติกรรมอนามัยของบุคคลอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่ออ่านาภายใน - ภายนอกคนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

การรับรู้ท้อโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอนามัยของบุคคล กอชแมน (กรมพลศึกษา 2529 : 9 - 10 อ้างอิงมาจาก Gochman. 1972 : 285 - 293) ให้ทัศนะว่าการที่บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพที่แตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ท้อโอกาสของการเป็นโรคต่างกัน เพราะฉะนั้นมีพฤติกรรมสุขภาพที่แตกต่างกัน เนื่องจากการรับรู้ท้อโอกาสของการเป็นโรคต่างกัน เพราะฉะนั้นบุคคลใดมีความเชื่อว่าตนมีโอกาสรเสี่ยงต่อการเป็นโรคก็ย่อมมีความต้องการที่จะรับรู้คุ้มกันโรค หรือบุคคลใดมีความเชื่อว่าโรคนั้น ๆ มีอันตราย และภูมิคุ้มกันโรคสามารถป้องกันโรคได้ อย่างแน่นอน ย่อมมีความต้องการที่จะรับรู้คุ้มกันโรค (กรมพลศึกษา 2529 : 10 อ้างอิงมาจาก Rosenstock. 1974 : 354 - 386)

2. องค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มบุคคลในสังคม สถานภาพทางสังคม วัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติตนทางสุขภาพของบุคคลทั้งสิ้น ดังต่อไปนี้

2.1 ครอบครัว พฤติกรรมสุขภาพบางอย่างมีอิทธิพลจากสถาบันครอบครัวมาก บางครอบครัวพ่อแม่อาจจะปลูกฝังนิสัยในการรับประทานอาหารบางอย่าง หรือไม่ให้ลูกรับประทานอาหาร เช่น ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ไม่รับประทานผัก หรือรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ นอกจากในเรื่องอาหารแล้วครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติค่านิยมอื่น ๆ เช่น การนอน การพักผ่อน การออกกำลังกาย การรักษาความสะอาดของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเป็นต้น อิทธิพลจากการชักจูงแนะนำและการปฏิบัติของพ่อแม่

หรือสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวจะมีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว

2.2 กลุ่มบุคคลในสังคม จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพไ้มากในกลุ่มที่เกิดที่มีอายุราวคราวเดียวกันมักมีความคิดความเชื่อ และการปฏิบัติคล้าย ๆ กัน โดยเฉพาะวัยรุ่น พฤติกรรมสุขภาพที่เขายึดถืออาจจะมิตั้งผลดีและผลเสียต่อสุขภาพ อิทธิพลของกลุ่มจะมีมากหรือน้อยต่อพฤติกรรมสุขภาพขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพ หรือการยึดของกลุ่ม

2.3 สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกันของบุคคลจะมีผลทำให้พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลแตกต่างกัน นอกจากนี้การปฏิบัติตนของสมาชิกในชุมชนที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกันจะเกี่ยวข้องกับ ตำแหน่งหน้าที่ ระดับการศึกษา และ เศรษฐกิจ

2.4 วัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมของชาวไทยที่มีผลก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพนั้นมีหลายอย่าง เช่น ชาวเขาไม่นิยมอาบน้ำเพราะกลัวเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับจะเก่าเร็ว การงอกของแสลงหรือ "ชะล่า" ของประชาชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ให้กินกับข้าวมาก การงดอาหารปกติทุกชนิดในคนป่วยหรือหญิงหลังคลอดใหม่ ๆ กินได้เฉพาะข้าวกับเกลือของคนภาคเหนือ ซึ่งข้อห้ามเหล่านี้ผลเสียโดยตรงต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่เชื่อถือ บางข้อก็เกิดผลดีต่อสุขภาพ เช่น การให้หญิงหลังคลอดกินน้ำคั้นสุก ห้ามหญิงตั้งครรภ์นั่งบนชั้นบันได หรือห้ามหญิงมีครรภ์ถูการฆ่าสัตว์ เป็นต้น

2.5 ศาสนา ศาสนามีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก และมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนด้วยเช่นกัน คำสอนในพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการรับประทานอาหารแต่พอควร ไม่ให้น้อยเกินไป หรือ อิ่มเกินไป หลักธรรมซึ่งกล่าวถึงการปรับตัวทางกาย จิตใจ อารมณ์ ข้อปฏิบัติของศาสนาอิสลามก่อนทำ "ละหมาด" จะต้องมีการชำระร่างกายให้สะอาด จะเห็นว่าหลักคำสอนและ ข้อปฏิบัติทั้งกล่าวมีผลต่อสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลทั้งสิ้น

3. องค์ประกอบทางค่านิยมเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของประชาชนมีความสัมพันธ์
กับระดับการศึกษา ซึ่งขณะเดียวกันก็มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพด้วย ในกลุ่มประชาชนที่มีฐานะ
ทางเศรษฐกิจไม่ดี มักจะมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องทางสุขภาพ
(ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 182) ในทางตรงข้าม ถ้าเศรษฐกิจของประชาชนดี
โอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่ดีก็จะมีมาก การศึกษาช่วยให้บุคคลมีความรู้ที่ถูกต้อง มีความฉลาด
จะสามารถเลือกการปฏิบัติตนตามสุขภาพที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลให้เขามีสุขภาพที่ดี

4. องค์ประกอบทางค่านิยมการศึกษา ระดับการศึกษาของประชาชนที่แตกต่างกัน
มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ทางสุขภาพอนามัยของประชาชน ประชาชนที่มี
การศึกษามากมักจะมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยไม่ถูกต้อง
ประชาชนที่มีการศึกษาสูงย่อมมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติสุขภาพถูกต้องกว่าผู้ที่ได้รับ
การศึกษาน้อย

5. องค์ประกอบทางค่านิยมการเมือง นโยบายทางการเมืองของประเทศมีผลต่อ
พฤติกรรมสุขภาพของประชาชนทั้งทางความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เพราะนโยบาย
ของประเทศจะชี้ให้เห็นถึงจำนวนและความเพียงพอของการบริการ การรักษาพยาบาล
กิจกรรมงานชุมชนศึกษาได้จัดให้กับประชาชน กฎหมายหรือข้อบังคับที่จะมีผลต่อสุขภาพบางอย่าง
(ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 185)

ชนวรรธน อิมสมบุญ (กรมพลศึกษา 2529 : 131 - 132 อ้างอิงมาจาก
ชนวรรธน อิมสมบุญ 2529 : 131 - 133) ได้กล่าวถึงเรื่องพฤติกรรมสุขภาพว่า
การที่จะทำให้บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความปกติมิใช่เป็น
สิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายเหมือนอย่างที่เราใจกันอยู่ในขณะนี้ การให้ความรู้แต่เพียงอย่างเดียว
ไม่อาจจะทำให้เกิดพฤติกรรม หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในเรื่องที่
ต้องการได้

ตามหลักพฤติกรรมศาสตร์นั้นพฤติกรรมสุขภาพจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีปัจจัยต่าง ๆ
หลายประการด้วยกัน ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 3 ลักษณะด้วยกันคือ ปัจจัยที่ช่วยโน้มน้าว

บุคคลให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพ (Predisposing Factors) ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้
เกิดพฤติกรรมสุขภาพ (Enabling Factors) และปัจจัยที่ช่วยสร้างเสริมให้เกิดพฤติกรรม
สุขภาพ (Reinforcing Factors)

ปัจจัยโน้มน้าว เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยม
ของบุคคลที่มีต่อเรื่องหนึ่ง เรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล ปัจจัย
ประเภทนี้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้แต่ละบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่
แล้วมักจะได้รับการให้ความรู้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติ และการสร้างค่านิยมที่บุคคล
ได้รับทั้งในทางตรงและทางอ้อม หรือจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ปัจจัยสนับสนุน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลต่าง ๆ ใฝ่มีบริการอุปกรณ์
ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของพฤติกรรมอยู่เพียงพอ และมีโอกาสที่จะใช้บริการ
หรืออุปกรณ์ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่และจัดหาไว้ได้อย่างทั่วถึง ตัวอย่างเช่น ปัจจัยสนับสนุน
ของพฤติกรรมสุขภาพในการดูแลสุขภาพของชน ไคแก่ สถานบริการทางการแพทย์และ
สาธารณสุขต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและโอกาสที่จะใช้บริการต่าง ๆ เหล่านั้น การที่จะให้
คนเกิดพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดก็จะต้องมีถังขยะและระบบการเก็บ
รวบรวมขยะให้ทั่วถึง หรือการที่จะทำให้ชาวบ้านในชนบทมีพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับโภชนาการ
ได้อย่างเหมาะสมก็จำเป็นต้องมีแหล่งอาหาร หรือแหล่งผลิตอาหารในท้องถิ่นให้เพียงพอเป็น
ปัจจัยสนับสนุน เหล่านี้เป็นต้น

ปัจจัยสร้างเสริม เป็นปัจจัยที่สำคัญมากในกระบวนการสุขภาพ นอกเหนือไป
จากปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ปัจจัยสร้างเสริมในที่นี้ไคแก่ ปัจจัยเกิดจากการกระทำ
ของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทั้งในทางตรงและทางอ้อม ตัวอย่างเช่น
การปลูกฝังหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในเรื่องต่าง ๆ ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็น
เด็กและเยาวชน ปัจจัยสร้างเสริมที่สำคัญไคแก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง พี่น้อง ครู บุคลากร
อื่น ๆ ในโรงเรียนและกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกัน รวมทั้งบุคคลที่เป็นสิ่งแวดล้อมในสังคม
ภายนอก บ้านและโรงเรียนด้วย บุคคลเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังหรือการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมสุขภาพในแง่ของการอบรมสั่งสอน การกระตุ้นเตือน การชักจูง การเป็นตัวอย่าง การดูแลควบคุม รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดการกระทำหรือการปฏิบัติในลักษณะที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มเป้าหมายในชุมชนก็เช่นกัน รัฐบาลสร้างเสริมที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมสุขภาพได้แก่ ครอบครัว ชุมชน เพื่อน ๆ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาล ตลอดจนบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจะมีบทบาทในการชี้แนะ ชักจูงใจ ให้เกิดการกระทำ หรือพร้อมที่จะกระทำในสิ่งที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพหรือพฤติกรรมสุขภาพตามเป้าหมาย

จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เพราะฉะนั้น การที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีไ้ขึ้น จะต้องแก้ไขที่ต้นเหตุของการ เกิดพฤติกรรมไม่ใช่แก้ที่ปลายเหตุเพราะผลที่เกิดขึ้นจะไม่คงทน เช่น วิธีการแก้ปัญหา สาธารณสุขโดยใช้กฎหมายบังคับ เป็นวิธีการแก้ปัญหาสาธารณสุขโดยใช้กฎหมายบังคับ เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ จะได้ผลในช่วงเวลาที่สั้น ๆ เท่านั้น (มณี ชูไทย 3523 : 3) การบังคับจะไม่เกิดผลในระยะยาว วิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลคงทนถาวร นั้นควรจะให้บุคคลยอมรับการเปลี่ยนแปลงโดยสมัครใจ เช่น เกี่ยวกับการที่จะทำให้ บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพอย่างถาวรไ้ขึ้น ควรให้เขาได้ตระหนัก ในความสำคัญของสุขภาพและยอมรับความจำเป็นของเขาเองว่า เขาควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูก ต้อง เพราะฉะนั้นวิธีการทางสุขศึกษาจึงเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถจะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทางด้านสุขภาพที่คงทนถาวรไ้ได้

การวัดเจตคติและการสร้างเครื่องมือวัดเจตคติ

ซูซีฟ อ่อนโคกสูง (ซูซีฟ อ่อนโคกสูง 2518 : 117) กล่าวถึงวิธีการวัด เจตคติว่า ในการที่จะทราบถึงเจตคติของใครคนหนึ่งที่มีวัตถุ คน สิ่งกับ หรือ สถานการณ์ต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไรนั้น ควรทำได้โดยวิธีดังต่อไปนี้ คือ

1. ใช้แบบสอบถาม
2. สังเกต สัมภาษณ์ และบันทึก
3. ใช้สังคมมิติ
4. ใช้การสร้างจินตนาการ

การสร้างเครื่องมือวัดเจตคติสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การสร้างเจตคติโดยวิธี Equal - Appearing Interval ของ เทอส์โทน (Thustone) วิธี Summated Rating หรือ Likert Method ของ ลีเคอร์ท (Likert) วิธี Scalogram Analysis ของกัทท์แมน (Guttman) และวิธี Semantic Differential ของ ออสกู๊ด (Osgood)

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างมาตราวัดเจตคติแบบมาตราส่วนประมาณค่า Rating - Scale) ตามแบบของลีเคอร์ท (Likert) ซึ่งประกอบด้วย สุวรรณ และ เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 28 - 32 และ เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ 2520 : 50 - 56) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างไว้ดังนี้คือ

1. พิจารณาว่าต้องการวัดเจตคติของใครที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของเจตคติและสิ่งที่วัดกันนั้นให้แน่นอน

2. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่วัดแน่นอนแล้ว ก็สร้างข้อความในแต่ละข้อหัวข้อนั้น ๆ โดยให้คลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น โดยข้อความเหล่านั้นจะมีลักษณะที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้ตอบ ซึ่งผู้สร้างเครื่องมืออาจเขียนขึ้นเองหรือนำมาจากผู้อื่นหรือจากผู้ทรงคุณวุฒิในกานนั้น ๆ ก็ได้ แต่ต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 ต้องเป็นข้อความเขียนในแง่ความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่เป็นข้อเท็จจริง (Fact)

2.2 ข้อความที่บรรจุมาตราวัด (Scale) จะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็นทั้งด้านบวก (Positive) และด้านลบ (Negative) คละกัน

2.3 แต่ละข้อความนั้นจะต้องสั้น เข้าใจง่าย ไม่กำกวม จำนวนของข้อความที่สร้างขึ้นครั้งแรกนี้ควรประมาณ 30 ขึ้นไป เพราะจะต้องเลือกข้อความให้เหลือประมาณ 20 - 25 ข้อความ ในแต่ละหัวข้อของสิ่งที่วัด

3. เมื่อได้ข้อความเพียงพอแล้วกับบรรจุลงในมาตราวัด (Scale) โดยให้มีข้อเลือก 5 ข้อ ดังนี้คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. กำหนดน้ำหนักในการคอมบิเนชันเลือกต่าง ๆ ของแต่ละข้อความซึ่งในการกำหนดน้ำหนักว่าเลือกใดควรจะให้น้ำหนักเท่าใดนั้น มีวิธีการอยู่ 3 วิธี แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือวิธี Arbitrary Weighting Method ซึ่งกำหนดให้แต่ละข้อเลือกมีน้ำหนัก 5, 4, 3, 2 และ 1 หรือ 1, 2, 3, 4 และ 5 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่า จะเป็นค่าบวก (Positive) หรือ ค่าลบ (Negative)

ข้อตกลงเบื้องต้นในการวัดเจตคติ

เชคส์กกี โฆวาซินส์กี (เชคส์กกี โฆวาซินส์กี 2522 : 94 - 95) การวัดเจตคตินั้นมีข้อตกลงดังนี้

1. การศึกษาเจตคติเป็นการศึกษาความนึกเห็น ความรู้สึก ของบุคคลที่มีลักษณะคงเส้นคงวาหรืออย่างน้อยเป็นความนึกเห็นหรือความรู้สึกที่ไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาหนึ่ง
2. เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง ฉะนั้นการวัดเจตคติจึงเป็นการวัดทางอ้อม จากแนวโน้มที่บุคคลจะแสดงออกหรือประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผนคงที่ ไม่ใช่พฤติกรรมโดยตรงของมนุษย์
3. การศึกษาเจตคติของบุคคลนั้น ไม่ใช่เป็นการศึกษาเฉพาะทิศทางเจตคติของบุคคลเท่านั้น แต่ต้องศึกษาถึงระดับความมากน้อยหรือความเข้มของเจตคตินั้น ๆ ด้วย

ประโยชน์ของการวัดเจตคติ

ชัยยง ชามรตัน (ชัยยง ชามรตัน 2523 : 17 - 18) ได้สรุปว่าประโยชน์ของการวัดเจตคตินี้มีดังนี้ คือ

1. วัดเพื่อทำนายพฤติกรรม เนื่องจากเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคลย่อมเป็นเครื่องแสดงว่า เขามีความรู้ทางค่านิยมที่ดีหรือไม่ดีเกี่ยวกับสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด และเขามีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งนั้นเพียงใด เจตคติของบุคคลต่อสิ่งนั้นจึงเป็นเครื่องทำนายว่า บุคคลนั้นจะมีการกระทำต่อสิ่งนั้นไปในทำนองใดด้วย ฉะนั้นการทราบเจตคติของบุคคลย่อมช่วยให้สามารถทำนายการกระทำของบุคคลได้ แม้จะไม่ถูกต้องเสมอไปก็ตาม

2. วัคเพื่อหาทางป้องกัน โดยทั่วไปการที่บุคคลจะมีเจตคติต่อสิ่งใดอย่างไร นั้นเป็นสิทธิของเขา แต่การอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุขของสังคมย่อมจะเป็นไปได้ เมื่อ พลเมืองมีเจตคติต่อสิ่งต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะเป็นทางให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและ ไม่เกิดความแตกแยกในสังคม

3. เพื่อหาทางแก้ไข เจตคติของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจแตกต่างกัน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องได้รับความคิดเห็นและเจตคติที่สอดคล้องกัน เพื่อป้องกัน ข้อขัดแย้งในเรื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

4. วัคเพื่อเข้าใจสาเหตุและผล เจตคติเปรียบเทียบกับเสมือนสาเหตุภายในที่ ผลักดันให้บุคคลกระทำในสิ่งต่าง ๆ กัน และสาเหตุภายในหรือเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของ บุคคลนั้นอาจได้รับผลกระทบมาจากสาเหตุภายนอกอีกส่วนหนึ่ง ฉะนั้นการจะเข้าใจอิทธิพล ของสาเหตุภายนอกที่มีต่อการกระทำของบุคคลต่าง ๆ ชัดเจนบางกรณีอาจจำเป็นต้องวัค เจตคติของบุคคลต่าง ๆ ต่อสาเหตุภายนอกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติทางทัศนสุขภาพของนักเรียนและประชากรชาวเขา โดยตรงยังไม่ปรากฏว่าผู้ใดศึกษาไว้ แต่ก็มีผลงานวิจัยของบางท่านที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราว ทางด้านพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งอาจถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในการประกอบวิจัยครั้งนี้ได้ จึงได้นำมาเสนอไว้ดังต่อไปนี้ สุจิตรา รักเกียรติ (สุจิตรา รักเกียรติ 2511 : 12 - 13) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อใน ทัศนสุขภาพและสวัสดิภาพของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตปีที่ 4 มีความเชื่อและ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิภาพน้อยกว่านิสิตปีที่ 1 และนิสิตที่ได้รับการศึกษา เกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิการศึกษามาก่อนมีความเชื่อและความเข้าใจผิดในเรื่องนี้น้อยกว่านิสิต ที่ไม่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เลย แต่เพศ ภูมิลำเนา และระดับการศึกษาของนิสิต มารดาไม่ปรากฏว่ามีอิทธิพลต่อความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพและสวัสดิภาพของนิสิต

ประจวบ สมพงษ์ และปรีชา กิจวัจนชัย (บาทสุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)
 2523 : 6 อ้างอิงมาจาก ประจวบ สมพงษ์ และปรีชา กิจวัจนชัย 2516 : 8 - 12)
 โค้ดทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ทางค่านิยมของนักเรียนในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้
 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป.3 - ป.4) ประถมศึกษาตอนปลาย
 (ป.5 - ป.6) ชั้นมัธยมศึกษา และระดับวิทยาลัยครู ระดับละ 50 คน ผลการวิจัยพบว่า
 นักเรียนทั้ง 4 ระดับ มีความรู้ทางค่านิยมต่างกัน

ไสว เพื่องวิทยารักษ์ (ไสว เพื่องวิทยารักษ์ 2519 : 11) โค้ดศึกษา
 พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในกรุงเทพมหานครกับจังหวัดนครราชสีมา
 โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 600 คน ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน (ชาย -
 หญิง) โรงเรียนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมสุขภาพด้านความรู้
 และเจตคติอยู่ในเกณฑ์ดี นักเรียนทั้งสองจังหวัดมีพฤติกรรมสุขภาพไม่แตกต่างกัน ความรู้
 และเจตคติของนักเรียนชายและหญิงไม่มีความแตกต่างกัน แต่ในค่านิยมยังอยู่ในเกณฑ์
 ต่ำถึงปานกลาง ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ใน
 กรุงเทพมหานครกับจังหวัดนครราชสีมาปรากฏว่า ไม่แตกต่างกัน

คณะกรรมการโครงการสุขภาพในโรงเรียน (คณะกรรมการโครงการสุขภาพ
 ในโรงเรียน 2517 - 2521 : 9 - 157) โค้ดศึกษาการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้
 เจตคติ และการปฏิบัติทางค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 7 อำเภอ
 นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน
 ส่วนใหญ่ อยู่ในขั้นไม่น่าพอใจเป็นอย่างมาก ค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
 1 - 7 ยังอยู่ในขั้นไม่น่าพอใจ เนื่องจากอิทธิพล ความเชื่อ ซึ่งถ่ายทอดมาจากชุมชน
 ที่บิด ๆ เรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเด็กที่ยังไม่มีผลต่อสุขภาพที่มองเห็นชัด เพราะขาดการทดลอง
 และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ค่านิยมการปฏิบัติทางสุขภาพของนักเรียนยังอยู่ในระดับที่ไม่น่า
 พอใจ ทุกระดับชั้นมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเกือบทุกเรื่อง และเรื่องที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องนั้น

มีความสำคัญต่อการสร้างสุขนิสัยและโครงร่างของร่างกายมาก

พัชรา กาญจนรัมย์ และคนอื่น ๆ (พัชรา กาญจนรัมย์ และคนอื่น ๆ 2520 : 157 - 158) ได้ทำการวิจัยในด้านการศึกษาค้นคว้าโครงร่างสุขภาพ และเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล จำนวน 190 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ความรู้ และเจตคติด้านสุขภาพของนักเรียนในเขตเทศบาลดีกว่านักเรียนนอกเขตเทศบาล ส่วนการปฏิบัตินั้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่อยู่ในเขตเทศบาลปฏิบัติถูกต้องมากกว่านักเรียนที่อยู่นอกเขตเทศบาล

กัลยา นาคเพชร (กัลยา นาคเพชร 2521 : 125 - 133) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะโภชนาการของเด็กก่อนวัยเรียน ในท้องที่ตำบลคางพลู อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับอาหารในปริมาณต่ำกว่าที่ร่างกายควรได้รับในแต่ละวัน โดยปริมาณอาหารที่ได้รับจะมีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว คุณภาพของอาหารที่เด็กบริโภคไม่มีความแตกต่างกัน ตามขนาดระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่มีความเกี่ยวข้องกับนิสัยในการบริโภคของเด็ก นอกจากนั้นยังพบว่าเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีขนาดต่างกัน มีภาวะโภชนาการแตกต่างกัน

ทัศนีย์ อินทรสุศรี (ทัศนีย์ อินทรสุศรี 2522 : 164 - 167) ได้ทำการศึกษา ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 738 คน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ผลการศึกษาพบว่า ผนวกอาหารและการบริโภค ผนวกการป้องกันโรค ผนวกยาเสพติด ผนวกการพักผ่อน และการออกกำลังกาย พบว่า นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี ผนวกปฐมพยาบาลและการป้องกันอุบัติเหตุ ผนวกทัศนสุขภาพ พบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีเจตคติอยู่ในเกณฑ์ดี แต่การปฏิบัติยังไม่ดีเท่าที่ควร ผนวกประชากรพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาประชากรในระดับต่ำ แต่มีเจตคติที่ดีซึ่ง

หมายถึง ไม่เห็นด้วยต่อการเพิ่มจำนวนประชากรในประเทศ

กาญจนา สิงห์แก้ว (กาญจนา สิงห์แก้ว 2523 : 39 - 41) ศึกษาค้นคว้าความรู้ ความคิดเห็นและแนวทางปฏิบัติทางค่านิยมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523 พบว่า ความรู้ทางค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงอยู่ในเกณฑ์พอใช้ โดยความรู้ทางค่านิยมของนักเรียนหญิงสูงกว่าความรู้ทางค่านิยมของนักเรียนชายเล็กน้อย ผลการเปรียบเทียบความรู้ทางค่านิยมของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

ความคิดเห็นทางค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งความคิดเห็นที่เป็นไปในทางบวกและทางลบ ความคิดเห็นทางค่านิยมที่เป็นไปในทางบวก โดยส่วนรวมของนักเรียนชายและหญิงเห็นด้วยมากที่สุด คือเรื่อง "การจัดให้มีแพทย์มาตรวจสุขภาพเป็นประจำทุกปี" ส่วนความคิดเห็นในทางลบโดยส่วนรวมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงเห็นด้วยมากที่สุด คือเรื่อง "การปรึกษาแพทย์เมื่อมีสิ่งผิดปกติเกี่ยวกับอวัยวะเพศเป็นเรื่องน่าอับอายและไม่สุภาพ" ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นทางค่านิยมของนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง พบว่า ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน แนวทางในการปฏิบัติทางค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงส่วนใหญ่ปฏิบัติทางค่านิยมในเรื่องที่ควรปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ แต่ในทางปฏิบัติทางค่านิยมในเรื่องไม่ควรปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ไม่น่าพอใจ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงส่วนใหญ่ปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องควรปฏิบัติ ได้แก่ เรื่อง "ล้างมือภายหลังถ่ายอุจจาระทุกครั้ง และปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่องไม่ควรปฏิบัติ ได้แก่ เรื่อง "การให้แพทย์ตรวจร่างกายประจำอย่างน้อยปีละครั้ง " และเรื่องที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิงปฏิบัติมากที่สุดคือเรื่อง "รับประทานอาหารเป็นเวลา" ผลการเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติทางค่านิยมของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่าส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

วิจิต ชาติเพชร (วิจิต ชาติเพชร 2524 : 66 - 68) ศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบพฤติกรรมทางค่านิยมระหว่างนักเรียนไทยพุทธกับนักเรียนไทยมุสลิมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 487 คน เป็นไทยพุทธ 321 คน ไทยมุสลิม 166 คน ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ทางจิตสุขภาพของนักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิมแตกต่างกัน นักเรียนไทยมุสลิมแตกต่างกัน นักเรียนไทยพุทธมีเจตคติไปทางบวกกว่านักเรียนไทยมุสลิม การปฏิบัติสุขภาพของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม (ชาย - หญิง) ปรากฏว่า ในด้านความรู้ และการปฏิบัติทางจิตสุขภาพ นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงไม่มีความแตกต่างกัน ด้านเจตคติทางจิตสุขภาพของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีเจตคติดีกว่าชาย

อรวรรณ หุ่นทิ (อรวรรณ หุ่นทิ 2526 : 96 - 100) ได้ทำการศึกษาสภาวะสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาปรากฏว่า สภาวะสุขภาพโดยทั่วไปของนักเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างดี นักเรียนเป็นโรคพันธุกรรมมากที่สุด รองลงมาคือโรคเหงือกอักเสบและโรคระบบทางเดินหายใจ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนในโรงเรียนเอกชนโดยเฉลี่ย มีความสะอาดของร่างกายดีกว่า นักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และโรงเรียนสังกัดการศึกษาท้องถิ่นตามลำดับ

อุไร พรหม (อุไร พรหม 2527 : 89 - 93) ได้ทำการศึกษาความรู้เจตคติที่มีต่อปัญหาประชากรชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขาในภาคเหนือ โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 305 คน พบว่า นักเรียนชาวเขาที่มาจากเผ่าต่าง ๆ มีความรู้ เจตคติ เกี่ยวกับปัญหาประชากรแตกต่างกัน และนักเรียนชาวเขามีความรู้ เจตคติเกี่ยวกับปัญหาประชากรชาวเขาไม่แตกต่างกันตามตัวแปร ค่านิยม และจำนวนพี่น้อง

วิภา ทองวิเศษสุข (กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ กรมพลศึกษา 2529 : 13 อ้างอิงมาจาก วิภา ทองวิเศษสุข 2528 : 75 - 76) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลอง เรื่อง "ผลของการให้การเสริมแรงทางบวกของการเปลี่ยน แปลงพฤติกรรมสุขภาพนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4" โดยศึกษาพฤติกรรมสุขภาพด้านเจตคติและการปฏิบัติ

ของนักเรียนโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี 4 แห่ง จำนวนนักเรียน 193 คน ผลการทดลองพบว่า พฤติกรรมสุขภาพด้านการปฏิบัติของนักเรียนที่ได้รับแรงเสริมทางบวกก็ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และพฤติกรรมสุขภาพด้านการปฏิบัติของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการเสริมแรงทางบวกมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการเสริมแรง

สุริยพร แมะเก (สุริยพร มะมะเก 2528 : 62 - 71) ได้ทำการวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติด้านสุขภาพของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดยะลา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 399 คน พบว่า นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธกับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม มีทัศนคติทางสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่นับถือพุทธศาสนามีทัศนคติด้านสุขภาพดีกว่านักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นยังพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามมีทัศนคติทางสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2529 : 65 - 66) ได้ทำการศึกษาดังปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติทางด้านสาธารณสุขมูลฐานโดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและชาวไทยพื้นเมืองจังหวัดลำพูน โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 540 คน เป็นกะเหรี่ยง 270 คน และคนไทยพื้นเมือง 270 คน ผลของการวิจัยพบว่า ชาวไทยพื้นเมืองมีการยอมรับ และปฏิบัติทางด้านสาธารณสุขมูลฐานดีกว่าชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง นอกจากนั้นการทดสอบสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ยังพบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการศึกษากับการยอมรับสาธารณสุขมูลฐานผลที่ได้นี้เป็นจริงทั้งในกลุ่มชาวไทยพื้นเมืองและชาวไทยกะเหรี่ยง ขณะเดียวกันยังพบว่า ผู้มีอาชีพเกษตรมีการยอมรับและปฏิบัติในเรื่องสาธารณสุขมูลฐานน้อยกว่าผู้ประกอบการอื่น ๆ ข้อมูลที่ศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในสังคมกับการยอมรับและการปฏิบัติในเรื่องสาธารณสุขมูลฐานในกลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง แต่ไม่พบความสัมพันธ์ในกลุ่มชาวไทยพื้นเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจกับการยอมรับสาธารณสุขมูลฐานนั้น เป็นไปในทิศทางที่ว่า ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีการยอมรับและปฏิบัติในเรื่องการสาธารณสุขมูลฐานดีกว่าผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งได้แก่

การที่เราพบว่า การรับรู้ข่าวสารมีผลโดยตรงและสำคัญต่อการยอมรับข่าวสารบนฐานบุคคลที่ได้รับข่าวสารมากจะมีการยอมรับและปฏิบัติทางค่านิยมบนฐานดังกล่าวมากกว่าบุคคลที่ได้รับข่าวสารน้อย

จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ (จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ 2529 : 80) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ชาย 310 คน นักเรียนหญิง 305 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีจำนวนพี่น้องในครอบครัวที่แตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดไม่แตกต่างกัน

อนงค์นาฏ พุกลา (อนงค์นาฏ พุกลา 2529 : 68) ได้ศึกษาความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครู โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 440 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิงในวิทยาลัยครู มีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับสุขภาพ โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า นักศึกษาหญิงมีความเชื่อที่ผิดเกี่ยวกับสุขภาพเกี่ยวกับสรีรศึกษามากกว่านักศึกษาชาย

3. งานวิจัยต่างประเทศ

จาลโซ เบอร์น และริเวอร์ (วิชิต ชากุเพ็ชร 2524 : 23 อ้างอิงมาจาก Jalso, Burna and Rivers. 1965) ได้ศึกษาดังเจตคติและการปฏิบัติทางค่านิยมของการของกลุ่มตัวอย่าง 340 คน ในรัฐนิวยอร์ก ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้าน อายุ รายได้ เพศ ระดับการศึกษา ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์อย่างสูงระหว่างเจตคติกับการปฏิบัติทางค่านิยมซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจตคติทำให้เกิดการปฏิบัติและพบว่าการศึกษาที่มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับการปฏิบัติและเจตคติ ซึ่งให้เห็นว่า ถ้าการศึกษาสูงขึ้นจะมีผลทำให้เจตคติและการปฏิบัติมีเหตุผลขึ้นด้วย

เคนนิสัน (กาญจนา สิงห์แก้ว 2523 : 9 - 11 อ้างอิงมาจาก Benison. 1969 : 731 - 735) ได้ศึกษาความแตกต่างเรื่องสุขปฏิบัติของนักเรียนที่มีฐานะต่ำและนักเรียนที่มีฐานะปานกลางในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาอัลเบิร์ต แกลลาติน (Albert Gallatin) ในรัฐเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหาการศึกษาใน

เรื่องต่อไปนี้ 10 เรื่อง คือ โภชนาการ สุขภาพจิต พัน สันตนาการ และการพักผ่อน พบว่า โดยส่วนรวมสุขปฏิบัติของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มใกล้เคียงกันมาก แต่มีความแตกต่างกันในบางเรื่อง นักเรียนฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะมีสุขปฏิบัติค่อนข้างน้อยมากในทุกเรื่อง ส่วนนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางจะมีสุขปฏิบัติค่อนข้างน้อยมากในเรื่อง โภชนาการ และสุขภาพจิต

จีน (สุริยพร แม่เก 2528 : 31 อ้างอิงมาจาก Chinn. 1973 : 85-92) จากมหาวิทยาลัย Utah เมือง Salt Lake ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง สุขภาพกับปัญหาต่าง ๆ ของทางโรงเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 157 คน ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ฟิลลิป และเฟลด์แมน (ภูทชงค์ กุณฑลบุตร 2524 : 22 อ้างอิงมาจาก Phillips and Feldman. 1973) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางศาสนาและการปฏิบัติตัวในค่านการอนามัย ผลปรากฏว่า พิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรค เช่น การรักษาโรคด้วยวิธีไสยศาสตร์ ความเชื่อกังเคิมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติในค่านการอนามัย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้นำทางศาสนา และพอมกหมอยมีอิทธิพลมากต่อเจตคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติในค่านการอนามัยที่ถูกทอด ภูมิหลังทางศาสนาของผู้ปฏิบัติงานในค่านการอนามัย เช่น หมอ พยาบาล มีอิทธิพลมากต่อการปฏิบัติงานของบุคคลเหล่านั้น

สวาร์ท (Schwartz. 1975 : 28 - 31) ได้ทำการศึกษา ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ทางโภชนาการ ของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปเป็นเวลา 4 ปีแล้ว กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่เคยลงทะเบียนเรียนวิชา คหกรรมและกลุ่มที่ไม่เคยเรียนวิชานี้มาก่อน ในรัฐโอไฮโอ จำนวน 1,000 คน ใช้แบบสอบถามกับคืนมา 313 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ผลจากการศึกษาพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนวิชาคหกรรมกับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางโภชนาการภายหลังที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว และพบว่า นักเรียนที่เคยเรียนวิชา

คหกรรมศาสตร์มีคะแนนเจตคติ และการปฏิบัติทางโภชนาการเป็นไปดังนี้คือ ความรู้กับเจตคติและการปฏิบัตินั้น ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซิลแมน (Sillman. 1979 : 88 - 91) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจเจตคติทางค่านิยมสุขภาพของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ผลการวิจัยพบว่า ความรู้เจตคติและการปฏิบัติทางค่านิยมสุขภาพโดยทั่วไปไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่พฤติกรรมเช่น ๆ จะมีความสัมพันธ์กับเจตคติ

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชาวเขาเพศชายกับนักเรียนชาวเขาเพศหญิงมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน
2. นักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. นักเรียนชาวเขาที่นับถือในลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกันมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน
4. นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน
5. นักเรียนชาวเขาที่ต่างเผ่ากันมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในปัญหาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชาวเขาทั้งหมดที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 5 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 127 คน
2. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 105 คน
3. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก จำนวน 99 คน
4. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 89 คน
5. โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน จังหวัดน่าน จำนวน 73 คน

มีประชากรรวมทั้งสิ้น 493 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชาวเขาที่ได้จากกลุ่มประชากรดังกล่าว จำนวน 493 คน
ทั้งตารางแสดงกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต) แบบเรียนสุขศึกษาระดับประถมศึกษา ตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถาม ฯลฯ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ เพศ จำนวนพี่น้อง สหหรือศาสนาที่นับถือ และระดับชั้นทางการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยม ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งคำถามแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่สร้างขึ้นมีทั้งข้อความที่แสดงลักษณะทางนิมิต (Positive) และข้อความที่แสดงลักษณะทางนิเสธ (Negative) จำนวนใกล้เคียงกัน

ตัวอย่างของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง โปรดตอบให้ครบทั้ง 6 คำถาม มิฉะนั้นจะไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

1. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2. นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น
- ☐ ประถมศึกษาปีที่ 5 ☐ ประถมศึกษาปีที่ 6
3. ศาสนาหรือศาสนาที่นับถือในปัจจุบัน
- ☐ พุทธ ☐ คริสต์
- ☐ อิสลาม ☐ อื่น
4. จำนวนพี่น้องในครอบครัว (รวมทั้งตัวนักเรียนด้วย)
- ☐ 1 - 3 คน ☐ 4 - 6 คน
- ☐ 7 คนขึ้นไป
5. เติ
- ☐ กะเหรี่ยง ☐ แม่
- ☐ มูเซอ ☐ สี่ข
- ☐ เข่า ☐ สี่ก้อ
6. เรียนอยู่ในโรงเรียน
- ☐ ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ☐ ศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ☐ ศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก
- ☐ ศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ☐ ศึกษาสงเคราะห์น่าน จังหวัดน่าน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตอนท้ายค่านิยม
ของแต่ละข้อ ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	การใช้ส้วมทำให้คนในหมู่บ้าน ท้องเสียบ่อยลง					
2	การทดสอบเสพยาเสพติดเพียง 1 - 2 ครั้ง ก็จะติดยาเสพติด นั้น ๆ ได้					
3	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจเมื่อจะต้อง ใช้ผ้าเช็ดตัวร่วมกับผู้อื่น					
4	อาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายต้อง รสอร่อยเสมอ					

เกณฑ์การให้คะแนน เครื่องมือ

การให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับข้อความดังต่อไปนี้

1. ถ้าข้อความมีลักษณะทางนิมาน (Positive) ก็ให้น้ำหนักคะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้คะแนน	5
เห็นด้วย	กำหนดให้คะแนน	4
ไม่แน่ใจ	กำหนดให้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	กำหนดให้คะแนน	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้คะแนน	1

2. ถ้าข้อความมีลักษณะทางลบ (Negative) ก็ให้หน้าหมึกคะแนนกลับกันกับข้อความที่มีลักษณะทางบวก (Positive) ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้คะแนน	1
เห็นด้วย	กำหนดให้คะแนน	2
ไม่แน่ใจ	กำหนดให้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	กำหนดให้คะแนน	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	กำหนดให้คะแนน	5

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำเนื่งการตามลำดับขั้นดังนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการในการสร้างแบบสอบถาม เจตคติจากตำราและเอกสาร
2. ศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชุมชนในส่วนที่จะทำการวิจัย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างแบบสอบถาม
3. ร่างแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาดังนี้
  - 3.1 การสุชาติवाद
  - 3.2 สิ่งเสพติด
  - 3.3 โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ
  - 3.4 โภชนาการ
4. ลงมือสร้างแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ และคณะกรรมการควบคุมมาตรฐานเพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติม
5. หากคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้
  - 5.1 ความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรงเชิงผิว (Face Validity) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) จำนวน 3 ท่าน คือ จากฝ่ายศึกษา สงเคราะห์ กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา 2 ท่าน ครูผู้สอนวิชากลุ่มสร้างเสริม ประสพการชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 1 ท่าน ช่วยพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้อง ของโครงสร้าง เนื้อหา ตลอดจนส่วนวนภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5.2 การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Power) ของ เครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วจากข้อ 5.1 ไปทดลองใช้กับ นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่กำลังเรียน อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 120 คน ซึ่งไม่ใช่ เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำมาวิเคราะห์รายข้อ (Item Analysis) โดยใช้สูตร t -test เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ของ เอ็ดเวิร์ด (Edwards. 1957 : 152) ทดสอบนัยสำคัญของข้อคำถาม ถ้าพบว่าข้อใดมีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 1.75 ขึ้นไปถือว่า มีค่าอำนาจจำแนก ซึ่งแสดงว่าข้อคำถามของแบบสอบถามสามารถวัดเจตคติที่แตกต่างกัน ได้อย่างมีนัยสำคัญ (ประภาเชษฐ สุวรรณ 2523 : 29)

5.3 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่มีอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์คือ มีค่า อำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) โดยใช้สูตร การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ถ้าค่าความเชื่อมั่น 0.6 ขึ้นไป ถือว่า ใช้ได้ ถ้าค่าความเชื่อมั่นเข้าใกล้ 1 ถือว่า มีค่าความเชื่อมั่นสูง (Cronbach. 1970 : 161) ผลปรากฏว่าค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9606 ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่สูงพอที่จะนำไป ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขออนุญาตและอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง ผู้อำนวยการกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุม ดูแล โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือทั้ง 5 สถาน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำหนังสือแนะนำตัวของกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา ไปดำเนินการทดสอบกับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา ในภาคเหนือทั้ง 5 สถาน ด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามให้นักเรียนชาวเขา จำนวนทั้งหมด 493 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 493 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 493 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ทรวจีให้คะแนนแบบสอบถามที่สมบูรณ์ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และแยกความถี่แปรที่จะศึกษา แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ที่คัดไว้แล้วมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นดังนี้

1. แบบสอบถามส่วนที่ 1 เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวใช้วิธีการหาค่าความถี่และร้อยละ
  2. แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โดยให้คะแนนเจตคติทั้งกล่าวตามมาตราส่วนประมาณค่า
- ตามเกณฑ์การสร้างแบบวัดเจตคติของ ลีเคอร์ท ดังนี้

- 2.1 ถ้าข้อความในแบบสอบถามเป็นไปในทางนิมาน

ถ้าตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบว่า เห็นด้วย	ให้ 4 คะแนน

- ถ้าตอบว่า ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน
 ถ้าตอบว่า ไม่เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน
 ถ้าตอบว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน
- 2.2 ถ้าข้อความในแบบสอบถามเป็นไปในทางปฏิเสธ (Negative)
- ถ้าตอบว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 5 คะแนน
 ถ้าตอบว่า ไม่เห็นด้วย ให้ 4 คะแนน
 ถ้าตอบว่า ไม่แน่ใจ ให้ 3 คะแนน
 ถ้าตอบว่า เห็นด้วย ให้ 2 คะแนน
 ถ้าตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง ให้ 1 คะแนน

3. การแปลความหมายในการจัดระดับเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา
 ใช้วิธีเทียบค่าอันกับความสำคัญตามเกณฑ์ของ เบสท์ (Best. 1970 : 257) ดังนี้

ช่วงของค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	การแปลความหมาย
4.5 - 5.0	มีเจตคติทางค่านิยมสูงมาก
3.5 - 4.4	มีเจตคติทางค่านิยมสูง
2.5 - 3.4	มีเจตคติทางค่านิยมปานกลาง
1.5 - 2.4	มีเจตคติทางค่านิยมที่ไม่ดี
1.0 - 1.4	มีเจตคติทางค่านิยมที่ไม่ดีอย่างยิ่ง

4. วิเคราะห์เจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
 ในภาคเหนือ โดยคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 (Standard Deviation) และค่าความแปรปรวน (Variance) ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละ
 กลุ่มตามตัวแปรที่องค์การศึกษา

5. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็น
 อิสระจากกัน โดยใช้ t-test (Independent) เพื่อทดสอบสมมุติฐานในข้อที่ 1 และ 2

6. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2
 กลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้ F-test แบบการวิเคราะห์ความแปรปรวน 1 ตัวประกอบ
 (One way analysis of Variance) เพื่อทดสอบสมมุติฐานข้อที่ 3, 4 และ 5

7. ในกรณีพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยใช้วิธีการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่ โดยใช้วิธีของนิวแมน - คูลส์ (Newman - Keuls Methods)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตร (Ferguson. 1981 : 49)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (Ferguson. 1981 : 68)

$$S = \sqrt{\frac{n \sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3. การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร

(Edward. 1957 : 152)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนในแต่ละข้อ
ของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

n_H, n_L แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

$\bar{X}_H, \bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของคะแนนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

S_H^2, S_L^2 แทน ความแปรปรวนของการกระจายของคะแนนในกลุ่มสูง
และกลุ่มต่ำ

4. การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยใช้สูตร
สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach. 1970 : 161)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถาม
แต่ละข้อ

5. ทดสอบความแตกต่างของเจตคติทางค่านิยม 2 กลุ่มตัวอย่างโดยใช้
 t -test (Independent) สูตรที่ใช้ คือ (Ferguson. 1981 : 182)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

$$q = \sqrt{\frac{MS_W}{\tilde{n}}}$$

เมื่อ q แทน q - Statistic ที่ได้จากตาราง

MS_W แทน ค่า Mean Square ภายในกลุ่ม

$\tilde{n}$ แทน จำนวนคะแนนในแต่ละกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน	ความแปรปรวน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F - distribution
SS	แทน	Sum of Square
MS	แทน	Mean of Square
df	แทน	Degrees of Freedom
q	แทน	q - Statistic

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การหาค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 วิเคราะห์สถานภาพโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา มีการแจกแจงความถี่ คิดเป็นร้อยละ และเสนอเป็นตาราง

1.2 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนเจตคติทางความสุขของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ โดยทั่วไปในแต่ละด้านและรวมทั้งฉบับ

ตอนที่ 2 ทดสอบความแตกต่างของเจตคติทางความสุขของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ

2.1 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

2.2 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.3 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ที่มีด้อยวิถีหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน

2.5 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากัน

ตอนที่ 1 การหาค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 การหาค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตัวแปรที่ต้องการ
ศึกษา ปรากฏผลดังตาราง

ตาราง 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามจังหวัด

จังหวัด	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
เชียงใหม่	127	25.8
แม่ฮ่องสอน	105	21.3
ตาก	99	20.1
เชียงราย	89	18.1
น่าน	73	14.8
รวมทั้งสิ้น	493	100.0

จากตาราง 4 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามจังหวัดของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือแล้ว เป็นนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 127 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.8 ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมา ตามลำดับ ได้แก่ นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 21.3 คน นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดตาก จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 คน นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 คน และนักเรียนศึกษาสงเคราะห์จังหวัดน่าน จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 คน ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด

ตาราง 5 จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ชาย	350	71.00
หญิง	143	29.00
รวมทั้งสิ้น	493	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามเพศของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือแล้ว เป็นเพศชาย 350 คน คิดเป็นร้อยละ 71.00 และเป็นเพศหญิง 143 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00

ตาราง 6 จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามระดับชั้นการศึกษา

ชั้น	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 5	276	56.00
ประถมศึกษาปีที่ 6	217	44.00
รวมทั้งสิ้น	493	100.00

จากตาราง 6 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามระดับชั้นการศึกษาของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือแล้ว เป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 และเป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00

ตาราง 7 จำนวนนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตาม
เผ่า

เผ่า	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
กระเหรี่ยง	143	29.00
ม้ง	206	41.80
ลีซอ	58	11.80
เย้า	53	10.80
มูเซอและอีก้อ	33	6.70
รวมทั้งสิ้น	493	100.00

จากตาราง 7 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามเผ่าของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือแล้ว เป็นนักเรียนชาวเขาเผ่าม้งจำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 41.80 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่ นักเรียนชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงจำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 นักเรียนชาวเขาเผ่าลีซอ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 นักเรียนชาวเขาเผ่าเย้า จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 คน และนักเรียนชาวเขาเผ่ามูเซอและอีก้อ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 6.70 ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด

ตาราง 8 จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จำแนกตามลัทธิหรือศาสนาที่นักเรียนนับถือ

ลัทธิหรือศาสนา	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
พุทธศาสนา	290	58.80
คริสต์ศาสนา	132	26.80
ผี	71	14.40
รวมทั้งสิ้น	493	100.00

จากตาราง 8 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามลัทธิหรือศาสนาที่นับถือ ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือแล้ว เป็นนักเรียนชาวเขาที่นับถือศาสนาพุทธจำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 58.80 ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่นักเรียนชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์ จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 26.80 และนักเรียนชาวเขาที่นับถือลัทธิผี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 14.40 ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด

ตาราง 9 จำนวนนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามจำนวนพี่น้อง

จำนวนพี่น้อง	จำนวนนักเรียน	ร้อยละ
1 - 3 คน	50	10.10
4 - 6 คน	218	44.20
7 คนขึ้นไป	225	45.60
รวมทั้งสิ้น	493	100.00

จากตาราง 9 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตามจำนวนพี่น้องของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือแล้ว เป็นนักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุด รองลงมาตามลำดับได้แก่นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องตั้งแต่ 4 - 6 คน คิดเป็นร้อยละ 44.20 และนักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องตั้งแต่ 1 - 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุด

1.2 ทหาคาสถิติพื้นฐานของคะแนน เจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือโดยทั่วไปเพื่อต้องการทราบระดับเจตคติทางค่านิยม
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ดังปรากฏตามตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 แสดงระดับเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์
ในภาคเหนือ โดยทั่วไป ในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ก. <u>ด้านการสุภาพ</u>				
1	การใช้สวมนำให้คนในหมู่บ้านทองเสียชื่อเสียง	3.88	1.16	ดี
2	เพื่อความอบอุ่นของคนในหมู่บ้าน ฉะนั้นบ้านเรือน ที่สร้างอยู่บนภูเขาไม่ควรมีหน้าต่าง หรือช่อง ระบายอากาศ	3.81	1.04	ดี
3	ส่วนไม่มีความจำเป็นสำหรับหมู่บ้านชาวเขา เพราะมีสถานที่ที่ผิดจิตตามป่าเขาไว้สำหรับ ถ้ำทุกขแล้ว	4.24	1.02	ดี
4	การกำจัดขยะโดยวิธีเผาหรือฝังสามารถลด จำนวนแมลงวันลงได้	4.31	0.87	ดี
5	ทางระบายน้ำโสโครกไม่มีความจำเป็นสำหรับ หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่สูง หรือตามไหล่เขา	3.40	1.09	ปานกลาง
6	ปัดกวาดทำความสะอาดทุกวัน สามารถ ป้องกันโรคได้	4.42	0.74	ดี
7	ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของพี่น้องชาวเขา ที่อาศัยอยู่กันทุกวันนี้ก็อยู่กันมาได้ตั้งแต่สมัยบุพยา คายาย ไม่จำเป็นต้องมาปรับปรุงอีก	3.97	0.97	ดี

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
8	การรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ เป็นหน้าที่ของทางโรงเรียน	4.05	0.90	ค
9	ความสะอาดเรียบร้อยเป็นเครื่องแสดงถึง ความเจริญของหมู่บ้าน	4.50	0.66	ค
10	เมื่อสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเสื่อมโทรม จะเกิด ผลเสียต่อสุขภาพของคนที่ย้ายอยู่ในหมู่บ้าน นั้นด้วย	3.95	0.98	ค
11	ปลูกต้นไม้ไว้ในบริเวณรอบ ๆ บ้าน จะทำให้ อากาศดีขึ้น	4.34	0.90	ค
12	การจัดทำเรือนน้ำทิ้งและบ่อบำบัด จะช่วยป้องกันสัตว์หรือแมลงที่เป็นพาหะนำโรค ได้	4.25	0.93	ค
13	สร้างส้วมควรสร้างให้ไกลแหล่งน้ำให้มาก ที่สุด เพื่อสะดวกในการใช้ส้วม ทำความสะอาด	3.53	1.23	ค
14	สภาพภายในบ้านถ้าอับชื้นจะเป็นแหล่งแพร่พันธุ์ ของเชื้อโรคได้	3.77	1.11	ค
15	เมื่อมีกิจกรรมทำความสะอาดในบริเวณโรงเรียน นักเรียนได้สละแรงงานช่วยเหลือเต็มที่	4.49	0.65	ค
	รวมทั้งค่า	4.06	0.37	ค

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
	ข. <u>ด้านสิ่งแวดล้อม</u>			
16	นักเรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องน่าอับอายแก่บุคคล โดยทั่วไป เมื่อญาติหรือพ่อแม่พี่น้องของ นักเรียนติดเอดส์	3.67	1.30	ค
17	โรงเรียนรักษาอาการเจ็บป่วยของโรคสามารถ ทำให้หายขาดได้	3.45	1.11	ปานกลาง
18	การทดลองเสพยาเสพติดเพียง 1 - 2 ครั้ง ก็อาจติดยาเสพติดนั้น ๆ ได้	4.09	0.97	ค
19	ชาวเขาบางคนติดเอดส์ แต่สุขภาพของเขา ก็ยังสมบูรณ์แข็งแรงดี	3.50	1.02	ค
20	การสูบบุหรี่มาก ๆ จะทำให้หลอดลมอักเสบ และเป็นมะเร็งปอดได้	4.28	1.11	ค
21	ผู้ที่สูบบุหรี่หรือเอโรอื่นเป็นประจำ มักขาด ความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไปในสังคม	4.12	1.09	ค
22	การสูบบุหรี่ทำให้นักเรียนเขากับเพื่อนฝูงได้ งานรื่นเริงในประเพณีต่าง ๆ ควรมีการดื่ม	4.04	1.10	ค
23	สุรา เพื่อความรื่นเริงสนุกสนาน	3.34	1.22	ปานกลาง
24	สุรามีความจำเป็นอย่างมากในการใช้ต้อนรับ หรือเลี้ยงแขกที่มาเยี่ยมเยียนบ้าน	3.57	1.14	ค
25	กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด แต่เป็นพืชที่ปลูกแต่ง รสอาหารได้	3.96	1.11	ค

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
26	ดูเป็นช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยหลังจากการทำงานหนักมาได้	3.71	1.19	ค
27	ถ้าหัวหน้าครอบครัวได้ทำตามทศยาเสพติดจะทำให้ครอบครัวนั้นยากจนลง	4.11	1.21	ค
28	ถ้าประชาชนในประเทศศีกยาเสพติดมากขึ้นปัญหาโจรผู้ร้ายในประเทศก็จะเพิ่มขึ้นด้วย	4.22	1.18	ค
29	นักเรียนพร้อมเสมอที่จะแนะนำเพื่อน ๆ ให้อ่านหนังสือของยาเสพติด	4.41	0.75	ค
	รวมทั้งงาน	3.89	0.45	ค
ค. <u>ด้านโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ</u>				
30	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจ เมื่อไม่ได้ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร	3.90	1.12	ค
31	เมื่ออากาศบนภูเขาจะหนาวเย็น เราก็ควรจะอาบน้ำกันทุกวัน ร่างกายจะได้สะอาดและมีสุขภาพดี	4.59	0.75	คมาก
32	นักเรียนมั่นใจว่าโรคจะหายได้ ถ้าได้รับการรักษาโรคจากแพทย์ประจำหมู่บ้าน	3.49	0.99	ปานกลาง
33	นักเรียนรู้สึกว่า การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและแมลงวันเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก	3.63	1.03	ค

ตาราง 1C (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
34	การที่พวกเราชาวเขาเจ็บป่วยกันบ่อย ๆ นั้น			
	เป็นเพราะชอบทำผิดประเพณีจึงถูกผีลงโทษ	3.90	1.02	ค
35	เชื้อโรคบางชนิดอาจตายได้เมื่อถูกแสงแดด	3.64	0.94	ค
36	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจเมื่อจะท่องใช้ยาเช็ดตัว			
	ร่วมกับผู้อื่น	3.72	1.17	ค
37	หมอสมัยใหม่ไม่ได้เก่งไปกว่าหมอผีประจำ			
	หมู่บ้านเลย	3.94	1.01	ค
38	เด็ก ๆ ในหมู่บ้านของนักเรียนร่างกายจะสมบูรณ์			
	แข็งแรงได้ จะต้องฉีดยาหรือเข้าพิธีเรียกขวัญ			
	มาแล้ว	3.21	1.02	ปานกลาง
39	น้ำมันที่เก็บน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้รักษาโรคให้หาย			
	ขาดได้	3.36	0.88	ปานกลาง
40	เมื่อเป็นหวัดท้องผูกนอนไม่เพียงพอ จะทำให้			
	หายเร็วขึ้น	4.02	0.88	ค
41	ถ้ามีคนป่วยและเสียชีวิตครั้งละหลาย ๆ คน			
	เกิดขึ้นในหมู่บ้านของนักเรียนแสดงว่าเป็นการ			
	กระทำของผี	3.76	1.06	ค
42	เด็ก ๆ ที่ปฏิบัติตัวตามประเพณีทุกอย่างของ			
	หมู่บ้านอย่างเคร่งครัด จะทำให้ไม่เจ็บป่วย			
	และมีสุขภาพดี	3.39	1.02	ปานกลาง
43	การสวมเสื้อผ้าสะอาดเป็นการป้องกันโรค			
	ผิวหนังที่จะเกิดขึ้นได้	4.35	0.85	ค

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
44	นักเรียนควรไปหาแพทย์เฉพาะเมื่อเวลาเจ็บป่วยไข้เท่านั้น	3.45	1.09	ปานกลาง
45	การสวมรองเท้าเมื่อออกจากบ้านช่วยป้องกันโรคพยาธิได้	4.28	0.80	ค
46	เสื้อผ้าที่ใส่แล้วไม่ควรจะซักทำความสะอาดบ่อย ๆ เพราะจะทำให้เสื้อผ้าเก่าและขาดเร็ว	4.13	1.06	ค
47	จำเป็นอย่างยิ่งที่จะล้างมือหลังจากออกห้องส้วมทุกครั้ง	4.45	0.81	ค
48	โรคติดต่อเป็นอันตรายต่อเด็กมากกว่าโรคไม่ติดต่อ	3.91	0.98	ค
	รวมทั้งกัน	3.85	0.38	ค
	ง. <u>ค่านโภชนาการ</u>			
49	ผักสดให้คุณค่าทางอาหารมากกว่าผักที่ทำให้สุกแล้ว	3.19	1.22	ปานกลาง
50	สิ่งใดก็ตามที่รับประทานได้ แสดงว่าต้องมีประโยชน์ต่อร่างกาย	3.11	1.05	ปานกลาง
51	เด็ก ๆ อย่างนักเรียนและน้อง ๆ เลี้ยงง่าย กินอะไรก็ได้ พ่อแม่ไม่ควรเสียเวลามาเอาใจใส่	3.85	1.02	ค
52	นมมารดาเป็นอาหารที่ดีที่สุดของทารก	4.58	0.83	ดีมาก

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
53	อาหารว่างประเภทลูกกวาด น้ำหวาน น้ำอัดลม เป็นอาหารเสริมที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย	4.11	1.01	ค
54	การรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ จะทำให้เป็นโรคมะเร็งได้	4.08	1.12	ค
55	การรับประทานอาหารมื้อเช้า จะช่วยลดความอ้วนได้	3.60	0.96	ค
56	การล้างผักให้สะอาดจะต้องล้างผักก่อน	3.34	1.18	ปานกลาง
57	เด็กที่รับประทานอาหารจำพวกแป้งและน้ำตาล อย่างเดียว จะเป็นโรคขาดสารอาหารได้	3.71	1.01	ค
58	ควรรับประทานข้าวที่ขัดสีจนขาวสะอาดแล้วเท่านั้น	3.48	1.02	ปานกลาง
59	การรับประทานผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวจะป้องกันมิให้เป็นโรคเลือดออกตามไรฟันได้	3.91	0.98	ค
60	โปรตีนจากที่มีคุณภาพสูงกว่าโปรตีนที่ได้จากสัตว์	2.86	1.01	ปานกลาง
61	อาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายต้องรสอร่อยเสมอ	3.58	0.92	ค
62	ผักที่ใบเป็นรอยหนอนกิน มักจะเป็นผักที่ปลอดภัยจากยาฆ่าแมลง	3.62	1.29	ค
63	การรับประทานอาหารควรเลือกรับประทานเฉพาะอาหารที่เราชอบเท่านั้น	3.90	0.90	ค
64	การปรุงอาหารให้อร่อยไม่จำเป็นต้องใส่ผงชูรส	3.88	1.08	ค

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
65	กินอาหารไม่เป็นเวลาจะทำให้เป็นแผลในกระเพาะอาหารได้	3.86	0.94	ค
66	การรับประทานผักสดและผลไม้ไม่มาก ๆ ช่วยทำให้ท้องไม่ผูก	3.60	1.02	ค
67	อาหารประเภทเนื้อสัตว์ทำให้สุนัขมีรสชาติไม่อร่อยและทำให้เสียคุณค่าทางอาหารด้วย	3.80	1.00	ค
68	ภาชนะที่ใส่อาหารไม่จำเป็นต้องสะอาดก็ได้ ถ้าอาหารที่จะรับประทานสุกใหม่ ๆ และปราศจากเชื้อโรค	4.08	1.09	ค
	รวมทั้งกัน	3.71	0.42	ค
	รวมทั้งกัน	3.86	0.32	ค

จากตาราง 10 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.86$) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร สิ่งเสพติด โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ โภชนาการ อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.06, 3.89, 3.85$ และ 3.71 ตามลำดับ)

ตอนที่ 2 ทดสอบความแตกต่างของเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ

2.1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางค่านิยมของนักเรียน
ชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง ดังปรากฏตาม
ตาราง 11

ตาราง 11 แสดงการ เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง

เจตคติทางค่านิยม	เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t
การสุชาภิบาล	ชาย	350	4.07	0.38	0.71
	หญิง	143	4.04	0.36	
สิ่งเสพติด	ชาย	350	3.88	0.44	-0.95
	หญิง	143	3.92	0.45	
โรคติดต่อและไม่ติดต่อ	ชาย	350	3.83	0.38	-1.76
	หญิง	143	3.90	0.38	
โภชนาการ	ชาย	350	3.68	0.40	-2.47 *
	หญิง	143	3.78	0.44	
รวม	ชาย	350	3.85	0.32	-1.61
	หญิง	143	3.90	0.32	

* $p < .05$ ($t = 1.96$)

จากตาราง 11 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาเผ่าชಾಯกับนักเรียนชาวเขาเผ่าหนึ่งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาเผ่าชಾಯกับนักเรียนชาวเขาเผ่าหนึ่งมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละค่านิยมว่า นักเรียนชาวเขาเผ่าหนึ่ง มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการแตกต่างกับนักเรียนชาวเขาเผ่าชಾಯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -2.47$) โดยนักเรียนชาวเขาเผ่าหนึ่ง มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการสูงกว่านักเรียนชาวเขาเผ่าชಾಯ ส่วนค่านิยมอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

2.2 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ดังปรากฏตามตาราง 12

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา
ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เจตคติทางค่านิยม	ระดับชั้น	N	$\bar{X}$	S.D.	t
การสุชาภิบาล	ประถมศึกษาปีที่ 5	276	4.03	0.38	-1.97*
	ประถมศึกษาปีที่ 6	217	4.10	0.36	
สิ่งเสพติด	ประถมศึกษาปีที่ 5	276	3.85	0.46	-2.53*
	ประถมศึกษาปีที่ 6	217	3.95	0.42	
โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ	ประถมศึกษาปีที่ 5	276	3.82	0.37	-2.12*
	ประถมศึกษาปีที่ 6	217	3.89	0.38	
โภชนาการ	ประถมศึกษาปีที่ 5	276	3.64	0.40	-4.00***
	ประถมศึกษาปีที่ 6	217	3.79	0.42	
รวม	ประถมศึกษาปีที่ 5	276	3.82	0.32	-3.49***
	ประถมศึกษาปีที่ 6	217	3.92	0.32	

* $p < .05$ ($t = 1.645$)

*** $p < .001$ ($t = 3.291$)

จากตาราง 12 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาสันประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชาวเขาสันประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยนักเรียนชาวเขาสันประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพที่ดีกว่านักเรียนชาวเขาสันประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพที่ดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.3 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมสุภาพของนักเรียนชาวเขา ในโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือที่มีนิสัยดีหรือศาสนาแตกต่างกัน ดังปรากฏตามตาราง 13

ตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับการสุชาภิบาล
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่มีนิสัยดีหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.04	0.02	0.15
ภายในกลุ่ม	490	67.80	0.14	
รวม	492	67.84		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 13 แสดงว่านักเรียนชาวเขาที่มีนิสัยดีหรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีเจตคติ
ทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับการสุชาภิบาล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 14 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	t
ระหว่างกลุ่ม	2	0.06	0.03	0.15
ภายในกลุ่ม	490	98.41	0.20	
รวม	492	98.47		

$$*p < .05 \quad (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 14 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีเจตคติ
ทางค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่นับถือใน ลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1.03	0.52	3.69 *
ภายในกลุ่ม	490	68.64	0.14	
รวม	492	69.67		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 15 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่นับถือลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเป็นรายคู่ โดยใช้ *q-statistic* ผลปรากฏตามตาราง 16

ตาราง 16 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ ของนักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีเชื้อในลัทธิ หรือศาสนาที่แตกต่างกันเป็นรายคู่

ลัทธิหรือศาสนา		ผี	พุทธศาสนา	คริสต์ศาสนา
	$\bar{X}$	3.81	3.82	3.92
ผี	3.81	-	0.01	0.11 *
พุทธศาสนา	3.82		-	0.10 *
คริสต์ศาสนา	3.92			-

* $p < .05$

r	2	3
q.95(r,490)	2.77	3.31
q.95(r,490) $\cdot \sqrt{MS_w/\tilde{n}}$	.0299	.0358

จากตาราง 16 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีเชื้อศาสนาคริสต์ มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ แตกต่างจากนักเรียนชาวเขาที่มีเชื้อศาสนาพุทธและลัทธิผี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้อื่น ๆ มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการ
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.81	0.41	2.36
ภายในกลุ่ม	490	83.96	0.17	
รวม	492	84.77		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 17 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน
มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมทางทั้ง 4 ด้านของนักเรียน
ชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	Ms	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.01	0.00	.04
ภายในกลุ่ม	490	50.37	0.10	
รวม	492	50.38		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 18 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีถ้อยคำหรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีเจตคติ
ทางค่านิยมเกี่ยวกับการสุขาภิบาล สิ่งเสพติด โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ โภชนาการโดยรวม
ทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่มีถ้อยคำ
หรือศาสนาที่แตกต่างกันมีเจตคติทางค่านิยมทางแตกต่างกัน

2.4 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกันดังปรากฏตามตาราง 19

ตาราง 19 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับการสุชาภิบาล
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.14	0.07	0.52
ภายในกลุ่ม	490	67.70	0.14	
รวม	492	67.84		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 19 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกันมีเจตคติ
ทางค่านิยมเกี่ยวกับการสุชาภิบาลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 20 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางด้านสุขภาพ เกี่ยวกับสิ่งเสพติด
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.05	0.02	0.12
ภายในกลุ่ม	490	98.42	0.20	
รวม	492	98.47		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 20 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีเจตคติทางด้าน
สุขภาพเกี่ยวกับสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน

ตาราง 21 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.75	0.37	2.66
ภายในกลุ่ม	490	68.92	0.14	
รวม	492	69.67		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 21 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อไม่แตกต่างกัน

ตาราง 22 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการ
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนห้องแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.57	0.28	1.66
ภายในกลุ่ม	490	84.20	0.17	
รวม	492	84.77		

$$*p < .05 (F_{2,490}) = 3.02$$

จากตาราง 22 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนห้องแตกต่างกัน มีเจตคติ
ทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการไม่แตกต่างกัน

ตาราง 23 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมทั้ง 4 ด้านของนักเรียน
 ชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	0.16	0.08	0.79
ภายในกลุ่ม	490	50.22	0.10	
รวม	492	50.38		

$$*p < .05 (F_{2,490} = 3.02)$$

จากตาราง 23 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับการสุชาภิบาล สิ่งเสพติด โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ โภชนาการ โดยรวมทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพแตกต่างกัน

2.5 เปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากัน ดังปรากฏตามตาราง 24

ตาราง 24 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับการสุชาภิบาล
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่ต่างเผ่ากัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.89	0.22	1.63
ภายในกลุ่ม	488	66.95	0.14	
รวม	492	67.84		

$$*p < .05 (F_{4,488} = 2.39)$$

จากตาราง 24 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่ต่างเผ่ากัน มีเจตคติทางค่านิยม
เกี่ยวกับการสุชาภิบาลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 25 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางด้านสุขภาพเกี่ยวกับสิ่งเสพติด
 ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	1.15	0.29	1.44
ภายในกลุ่ม	488	97.32	0.20	
รวม	492	98.47		

$$*p < .05 (F_{4,488} = 2.39)$$

จากตาราง 25 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาที่ต่างเผ่ากัน มีเจตคติทางด้านสุขภาพ
 เกี่ยวกับสิ่งเสพติดไม่แตกต่างกัน

ตาราง 26 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อ
และโรคไม่ติดต่อของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.45	0.11	0.79
ภายในกลุ่ม	488	69.22		
รวม	492	69.67		

$$*p < .05 (F_{4,488} = 2.39)$$

จากตาราง 26 แสดงว่า นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ
ที่ต่างเผ่ากัน มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อไม่แตกต่างกัน

ตาราง 27 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการ
ของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	2.68	0.67	3.98*
ภายในกลุ่ม	488	82.09	0.17	
รวม	492	84.77		

$$*p < .05 (F_{4,488} = 2.39)$$

จากตาราง 27 แสดงว่า นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ
ที่ต่างเผ่ากัน มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 จึงนำไปทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย เจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับ
โภชนาการเป็นรายคู่ โดยใช้ q-statistic ผลปรากฏตามตาราง 28

ตาราง 28 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการ
ของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือ ที่ต่างเผ่ากันเป็นรายคู่

เผ่า		กะเหรี่ยง	ม้ง	ลีซอ	เย้า	มูเซอ-อากอ
	$\bar{x}$	3.60	3.74	3.75	3.77	3.82
กะเหรี่ยง	3.60	-	0.14	0.16	0.17	0.23 *
ม้ง	3.74		-	0.02	0.03	0.09
ลีซอ	3.75			-	0.01	0.07
เย้า	3.77				-	0.06
มูเซอ-อากอ	3.82					-
r			2	3	4	5
q.95 (r, 488)			2.77	3.31	3.63	3.86
q.95 (r, 488) $\cdot \sqrt{MS_w/n}$			.1421	.1698	.1862	.1980

จากตาราง 28 แสดงว่า นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ในภาคเหนือ
เผ่ามูเซอ-อากอ มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการแตกต่างจากนักเรียนชาวเผ่ากะเหรี่ยง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีเจตคติทางค่านิยมเกี่ยวกับโภชนาการ
ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 29 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของเจตคติทางค่านิยมทั้ง 4 ด้านของนักเรียน
ชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่ต่างเฝ้ากัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	4	0.83	0.21	2.04
ภายในกลุ่ม	488	49.55	0.10	
รวม	492	50.38		

$$*p < .05 (F_{4,488} = 2.39)$$

จากตาราง 29 แสดงว่า นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่ต่างเฝ้ากัน มีเจตคติทางค่านิยมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่ต่างเฝ้ากัน มีเจตคติทางค่านิยมแตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 การสุชาภิบาล
- 1.2 สิ่งเสพติด
- 1.3 โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ
- 1.4 โภชนาการ

2. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาที่มีความแตกต่างกันทางด้าน เพศ ระดับชั้นทางการศึกษา ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือจำนวนพี่น้อง และเผ่า

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ปีการศึกษา 2530 จำนวน 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 493 คน เป็นนักเรียนชาวเขาชาย 350 คน นักเรียนหญิง 143 คน ซึ่งได้มาโดยการเจาะจงเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เป็นสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษา ได้แก่ เพศ ระดับชั้นทางการศึกษา ลัทธิหรือศาสนา ที่นับถือ จำนวนพี่น้องและเผ่า

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale ของลิเคอร์ท (Likert) 5 อันดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานการณ์โดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา มีการแจกแจงความถี่ คิดเป็นร้อยละและเสนอเป็นตาราง
2. หาค่าสถิติพื้นฐานของเจตคติทางค่านิยมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ระดับเจตคติทางค่านิยมตามวิธีของเบสท์
3. หาค่าสถิติพื้นฐานของเจตคติทางค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่จะศึกษา
4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)
5. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบมี 1 ตัวประกอบ (One-way Analysis of Variance)
6. เมื่อ F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้ q-Statistic แบบ Newman-keuls

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี
2. นักเรียนชาวเขาชายกับนักเรียนชาวเขาหญิง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละค่านพบว่า นักเรียนชาวเขาชายกับนักเรียนชาวเขาหญิง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชาวเขาหญิงมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการดีกว่านักเรียนชาวเขาชาย
3. นักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่นักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
4. นักเรียนชาวเขาที่นับถือลัทธิหรือศาสนาต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละค่าน พบว่า*นักเรียนชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อแตกต่างจากนักเรียนชาวเขาที่นับถือศาสนาพุทธและลัทธิผี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชาวเขาที่นับถือศาสนาคริสต์มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อดีกว่า
5. นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องแตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน
6. นักเรียนชาวเขาที่มีเผ่าแตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพ ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละค่านพบว่า นักเรียนชาวเขาเผ่ามูเซอและอีเกอ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการแตกต่างจากนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนชาวเขาเผ่ามูเซอและอีเกอ มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพเกี่ยวกับโภชนาการดีกว่า

อภิปรายผล

1. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องจากแผนการศึกษาของชาติในแต่ละฉบับได้คำนึงถึงการส่งเสริมพฤติกรรมของประชาชนในแต่ละระดับ จึงส่งผลให้นักเรียนชาวเขามีเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพของตนเองและชุมชน ถ้าพิจารณาจากมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 จะเห็นว่า เน้นเรื่องพฤติกรรมทางค่านิยมสุขภาพมากเป็นพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็นการจัดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาแผนใหม่มากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการเรียน การสอนสุขภาพเป็นอย่างดี เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางค่านิยมสุขภาพนั้นนับได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาสุขศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว (สุชาติ โสมประยูร 2520 : 19)

นอกจากนี้รูปแบบการจัดการศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา ของกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในลักษณะโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาแบบนักเรียนกินนอนประจำ โดยมีครูที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการที่จะโน้มน้าว สร้างเสริมและสนับสนุนในการที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางค่านิยมสุขภาพที่ดีแก่เด็กนักเรียนชาวเขา เป็นผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาเล่าเรียนและอาศัยอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ อีกทั้งรัฐยังให้ความอุปการะในเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมโดยมีสภาพต่าง ๆ เอื้ออำนวยกับการพัฒนาพฤติกรรมทางค่านิยมสุขภาพของเด็กนักเรียนชาวเขา ดังที่ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกระบวนการทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดีผลดีนั้น อาจจะไม่เกิดขึ้นโดยวิธีการให้รู้เนื้อหามาก ๆ แต่อาจจะเกิดขึ้นจากการจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้มีความเหมาะสม ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กได้ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สิ่งเหล่านี้

จะช่วยเสริมให้เด็กมีเจตคติที่พึงปรารถนาได้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 64 - 65) นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ แพร่ขยายสู่ประชาชนมากขึ้น เทคโนโลยีเหล่านี้มีส่วนช่วยเพิ่มพูน ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นอย่างดี เพราะสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือ หนังสือพิมพ์ มักจะเสนอข่าวสารหรือสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพอนามัยสู่ประชาชน อยู่เป็นประจำ ก็อาจเป็นผลให้เจตคติทางค่านิยมสุขภาพของนักเรียนชาวเขาในโรงเรียน ศึกษาสงเคราะห์ภาคเหนือดีขึ้นได้

2. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนชาวเขาเพศชายกับนักเรียน ชาวเขาเพศหญิง มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติการศึกษา ข้อที่ 1 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาเพศชายกับนักเรียนชาวเขาเพศหญิง มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาในภาคเหนือ มีการจัดสภาพการเรียน การสอน การจัดประสบการณ์และสภาพสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจน สภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนชาวเขาทั้งเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกันก็เป็นได้ แต่เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ย พบว่า นักเรียนชาวเขาเพศหญิงมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพ ดีกว่าชาย ดังที่ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้กล่าวถึง ลักษณะทางเพศของประชากรที่มีต่อ เจตคติไว้ว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงมากกว่าชาย (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 67) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของไสว เพื่องวิทยารัตน์ ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในกรุงเทพมหานคร และ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า (ไสว เพื่องวิทยารัตน์ 2519 : 11) นักเรียนชายและ นักเรียนหญิงมีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพไม่แตกต่างกัน และกาญจนา สิงห์แก้ว ได้ศึกษา ความรู้ ความคิดเห็นและแนวทางปฏิบัติทางค่านิยมสุขภาพ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2523 พบว่า (กาญจนา สิงห์แก้ว 2523 : 39 - 43) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นทางค่านิยมสุขภาพของนักเรียนชาย กับนักเรียนหญิง ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน นอกจากนั้น อนงค์นาฏ พุฒลา ได้ศึกษาความเชื่อที่ผิด

ด้านสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครู พบว่า (อนงค์นาฏ พุฒลา 2529 : 69) นักศึกษาชาย กับนักศึกษาหญิง มีความเชื่อที่ผิดด้านสุขภาพโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษา เปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธกับนักเรียนไทยมุสลิม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2 ของวิจิต ราชูเพชร ซึ่งพบว่า (วิจิต ราชูเพชร 2524 : 66 - 69) เจตคติทางด้านสุขภาพของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนหญิงมีเจตคติดีกว่าชาย

3. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางด้านสุขภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 โดยนักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางด้านสุขภาพดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานการศึกษาข้อที่ 2 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางด้านสุขภาพดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อของบุคคล การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินชีวิตได้ (เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ 2523 : 11) หากพิจารณาจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะเห็นว่าเน้นเรื่องพฤติกรรมมากเป็นพิเศษ ซึ่งนับว่าเป็นการจัดหลักสูตร ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาแผนใหม่มากขึ้น ซึ่งเป็นผลต่อการเรียนการสอน สุขศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพนั้นนับได้ว่า เป็นจุดมุ่งหมาย ของการสอนวิชาสุขศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว (สุชาติ โสมประยูร 2520 : 19) ดังนั้น นักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จึงมีเจตคติทางด้านสุขภาพ ดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสอดคล้องกับ จาสโซ, เมอริน และริเวอร์ ได้ศึกษาถึงเจตคติและการปฏิบัติทางด้านโภชนาการของ กลุ่มตัวอย่างในรัฐนิวยอร์ก พบว่า (วิจิต ราชูเพชร 2524 : 23 อ้างอิงมาจาก Jalso, Burna and Rivers. 1965) การศึกษามีสหสัมพันธ์อย่างสูงกับเจตคติและ

การปฏิบัติ ถ้าการศึกษาสูงขึ้นจะมีผลทำให้เจตคติและการปฏิบัติมีเหตุผลขึ้นด้วย และ
 สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้ทำการศึกษาดังปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม
 ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงและ
 ชาวไทยพื้นเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 2529 : 65 - 66) การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการยอมรับสาธารณสุขมูลฐาน
 ผลได้นี้เป็นจริงทั้งในกลุ่มชาวไทยพื้นเมือง และชาวไทยกระเหรี่ยง นอกจากนี้ สุจิตรา
 รักเกียรติ ได้ศึกษาความเชื่อค่านิยมสุขภาพและสวัสดิภาพของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 พบว่า (สุจิตรา รักเกียรติ 2511 : 35) นิสิตปีที่ 4 มีความเชื่อและความเข้าใจผิด
 ค่านิยมสุขภาพและสวัสดิภาพน้อยกว่านิสิตปีที่ 1

4. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนชาวเขาที่นับถือ ลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกัน
 มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า นักเรียนชาวเขา
 ที่นับถือลัทธิหรือศาสนาที่แตกต่างกัน มีเจตคติทางค่านิยมสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ
 นักเรียนชาวเขาที่นับถือลัทธิหรือศาสนาต่าง ๆ ตามบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมเดิม
 ของตนยังอยู่ในวัยเด็กยังไม่เข้าใจหรือแยกแยะความสำคัญหรือหลักการปฏิบัติตนตามลัทธิ
 หรือศาสนาของตนได้ เพราะหลักสูตรการสอนหรือหลักปฏิบัติ ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ มักเป็น
 นามธรรมมากกว่ารูปธรรม นอกจากนี้เด็กนักเรียนชาวเขาส่วนใหญ่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียน
 ศึกษาสงเคราะห์ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งขณะนั้นอายุประมาณ 6 - 9 ปี ทำให้
 เด็กนักเรียนชาวเขาไม่ค่อยได้เห็นและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในสังคมเดิมของตนมากนัก
 ซึ่งสังคมเดิมหรือในหมู่บ้านของเด็กนักเรียนชาวเขาเอง มักจะนับถือลัทธิหรือศาสนาที่เป็น
 เอกลักษณะของหมู่บ้านตนเองอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เมื่อเด็กนักเรียนชาวเขาได้เข้ามาศึกษา
 และอาศัยอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาแบบนักเรียนกิน-นอนประจำ ซึ่งเป็นสังคม
 แบบใหม่ มีเพื่อนนักเรียนชาวเขารุ่นราวคราวเดียวกันที่มีความเชื่อและนับถือลัทธิหรือศาสนา
 ที่ต่างจากตน ทำให้เด็กนักเรียนชาวเขาได้เห็นและเรียนรู้ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ
 ในลัทธิหรือศาสนาที่ต่างจากตน เช่น ได้เห็นและเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาในเวลาเช้า

หน้าเสาธง, เห็นหรือเข้าร่วมในกิจกรรมของศาสนาคริสต์ในวันคริสต์มาส ฯลฯ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อถือต่าง ๆ ต่างกันระหว่างลัทธิหรือศาสนาของตนกับสังคมเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน โดยวิธีการแบบสังคมประกิต ซึ่งเป็นไปได้ง่ายมากในกลุ่มนักเรียนชาวเขาที่ศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ เพราะรูปแบบหรือวิธีการจัดการศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา โดยวิธีนี้เชื้ออำนวยการที่จะทำให้นักเรียนชาวเขาเกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ในลัทธิหรือศาสนาของตนกับกลุ่มสังคมเพื่อนฝูงเป็นอย่างมาก ตลอดจนนักเรียนชาวเขาได้เห็นแบบอย่างและได้รับความรู้ทางการศึกษาและวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพ จากครูในโรงเรียนหรือบุคคลโดยทั่วไปในสังคมที่เจริญกว่า ตลอดจนสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูนับว่ามีความสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้นักเรียนชาวเขามีพฤติกรรมทางสุขภาพที่ดี เพราะนอกจากจะเป็นผู้ให้การศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านสุขภาพแก่เด็กนักเรียนชาวเขาแล้ว ครูในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขายังเปรียบเสมือนผู้ปกครองหรือบิดามารดาของเด็กนักเรียนชาวเขาทุกคน จึงทำให้นักเรียนชาวเขายอมรับและเลียนแบบในการประพฤติปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพฤติกรรมทางสุขภาพ เพราะนักเรียนสามารถสังเกตและเปรียบเทียบจากประสบการณ์ด้านพฤติกรรมทางสุขภาพของตนเองได้ชัด ดังที่สุชาติ โสมประยูร กล่าวไว้ว่า ถ้าบิดา มารดามีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งใดแล้ว ลูกก็มักจะมีเจตคติไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย (สุชาติ โสมประยูร 2519 : 52) อีกทั้งความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสุขภาพที่นักเรียนได้รับมาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและอาศัยอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์นั้นคล้าย ๆ กัน ทำให้นักเรียนชาวเขาเกิดการพัฒนาการทางพฤติกรรมสุขภาพไปในทางเดียวกันได้ ดังที่ เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ กล่าวไว้ว่า การศึกษามีอิทธิพล ต่อความคิด ความเชื่อของบุคคล การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแบบแผนการดำเนินชีวิตได้ (เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ 2523 : 11) เพราะฉะนั้นนักเรียนชาวเขาที่นับถือลัทธิหรือศาสนาที่ต่างกัน อาจมีเจตคติทางด้านสุขภาพ

ไม่แตกต่างกันได้ ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ไม่สอดคล้องกับ สุริย์พร แม่เก ที่ได้ ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติด้านสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัด ยะลา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 399 คน พบว่า (สุริย์พร แม่เก 2528 : 66) นักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธ กับนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามมีเจตคติทางด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และวิจิต ราชูเพชร ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ พฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธ กับนักเรียนไทยมุสลิม ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย เขตการศึกษา 1 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 487 คน เป็นไทยพุทธ 321 คน ไทยมุสลิม 166 คน ผลการศึกษพบว่า เจตคติทาง ด้านสุขภาพของนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

5. จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นักเรียนชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องต่างกัน มีเจตคติ ทางด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานการศึกษาข้อที่ 4 ที่ว่า นักเรียน ชาวเขาที่มีจำนวนพี่น้องต่างกัน มีเจตคติทางด้านสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพการณ์จัดการศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาแบบนักเรียนกินนอนประจำ โดยมีคณะครูเป็น ผู้ปกครองคอยดูแลเอาใจใส่ตลอดจนรัฐให้ความอุปการะในเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียน อีกทั้งให้การดูแลสุขภาพเมื่อถึงคราวเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดขึ้น จึงทำให้นักเรียนชาวเขาทุกคนที่มาศึกษาและอาศัยอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ชาวเขา ต่างก็มีสภาพทางเศรษฐกิจสังคม การกินอยู่ต่าง ๆ ค่อนข้างกว่าสภาพความเป็นอยู่ เติบโตอาศัยอยู่ที่บ้านเหมือน ๆ กัน นักเรียนชาวเขาดังกล่าวจึงหมดความกังวลเกี่ยวกับ เรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์การเรียน ฯลฯ ที่กล่าวข้างต้น ซึ่ง สิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการดำเนินชีวิตของบุคคล เป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของบุคคล ทำให้บุคคลนั้นมีความพร้อมที่จะแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะพฤติกรรมของบุคคลที่ เกี่ยวกับสุขภาพยิ่งต้องการปัจจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ นักเรียน ชาวเขาดังกล่าวยังได้รับการศึกษาและเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี มีชั้นตอนอย่างถูกต้อง

จากคณะครูผู้มีความรู้ ความสามารถในการโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา มาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อเนื่องมาจากถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ย่อมทำให้นักเรียนชาวเขาได้รับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ โดยพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ มีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางด้านสุขภาพของคน มีความคิดวิจารณ์ แปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมทางสุขภาพในส่วนที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องของคน ให้เห็นประจักษ์ด้วยตนเอง ดังเช่น เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของบุคคล การศึกษาทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินชีวิตได้ (เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ 2523 : 11) ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ สุทธิสานนท์ ที่ได้ศึกษา การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 พบว่า (จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ 2529 : 83) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีจำนวนพื้นที่อยู่ในครอบครัวแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดไม่แตกต่างกัน และ อุไร พรนวม ได้ศึกษาความรู้ เจตคติที่มีต่อปัญหาประชากรของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับชาวเขาในภาคเหนือ พบว่า (อุไร พรนวม 2527 : 91) นักเรียนชาวเขาที่มีความแตกต่างกันในด้านจำนวนพื้นที่มีเจตคติต่อปัญหาประชากรชาวเขาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนชาวเขาที่มีเผ่าแตกต่างกัน มีเจตคติทางด้านสุขภาพไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า นักเรียนชาวเขาที่มีเผ่าแตกต่างกัน มีเจตคติทางด้านสุขภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในภาคเหนือที่ได้เข้ามาศึกษาและอาศัยอยู่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาแบบนักเรียนกินนอนประจำตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นับว่า นักเรียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้เข้ามาศึกษาและอาศัยอยู่ในสภาพทางสังคม ตลอดจนความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากสภาพทางสังคมและความเป็นอยู่เดิมในหมู่บ้านของตนมาเป็นเวลานานพอสมควร ทำให้นักเรียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้รับการเรียนรู้และฝึกฝนเกี่ยวกับ

การปฏิบัติทางค่านิยมพฤติกรรมสุขภาพมาอย่างต่อเนื่อง จากการจัดรูปแบบของการศึกษา และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา นอกจากนี้นักเรียนชาวเขายังได้เรียนรู้ โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพในทางสังคมประเพณี (Socialization) ระหว่างเพื่อนนักเรียนชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในสถานศึกษาเดียวกัน ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพทางสังคม ประเพณี (Socialization) นั้นเกิดขึ้นได้ง่ายมากในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชาวเขา เนื่องจากนักเรียนชาวเขาอยู่ในวัยเดียวกัน มีความใกล้ชิดกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในการเรียนการสอน การกิน การนอน การละเล่นต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน (24 ชั่วโมง) ด้วยลักษณะดังกล่าว นักเรียนชาวเขาแต่ละคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันจะเรียนรู้ความสัมพันธ์กับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ทางค่านิยมสุขภาพของกลุ่มเพื่อน ๆ ในสังคม การเปลี่ยนแปลงเจตคติทางค่านิยมสุขภาพจะเกิดขึ้นเมื่อมีความขัดแย้งระหว่างเจตคติทางค่านิยมสุขภาพเดิมกับแนวคิดและการปฏิบัติทางค่านิยมสุขภาพของกลุ่มเพื่อนในสังคม นักเรียนชาวเขาย่อมเปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยมสุขภาพเดิมของตนกับข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ ถ้าเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ดีกว่าและกลุ่มเพื่อนในสังคมยอมรับและปฏิบัติตามมากกว่า นักเรียนชาวเขาเหล่านั้น ย่อมเปลี่ยนเจตคติทางค่านิยมสุขภาพใหม่ ตามกลุ่มเพื่อนในสังคมนั้น ๆ ไป เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยได้รับการยอมรับจากสมาชิกอื่น ๆ ตลอดจนยังเป็นแนวในการที่จะปรับปรุงตนเองให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้ก็คือ กระบวนการสังคมนิยมประเพณีนั่นเอง ดังที่ประภาเพ็ญ สุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มในสังคมจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพได้มาก เช่น ในกลุ่มเด็กที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมักจะมีความคิดเห็น เชื่อ และการปฏิบัติคล้าย ๆ กัน (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2526 : 176) จะเห็นได้ว่าการสังคมนิยมประเพณี (Socialization) เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลหนึ่ง ๆ มีความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่าง ๆ ตามที่สังคมหนึ่ง ๆ มีอยู่ (ชัยพร วิชาวุธ 2526 : 34) และจะมีพฤติกรรมคล้าย ๆ กันกับบุคคลในกลุ่มสังคมนั้นมากยิ่งขึ้น ถ้าได้อยู่หรือร่วมกิจกรรมกับสังคมนั้นเป็นเวลานาน ๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักจิตวิทยาสังคมที่ว่า

บุคลิกภาพของคนเป็นผลที่เกิดจากการกล่อมเกลาของสังคมเป็นส่วนใหญ่และเด็กที่เจริญเติบโตในวัฒนธรรมของสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมพัฒนาบุคลิกภาพตามแบบอย่างในวัฒนธรรมของสังคม นั้น ๆ ภายในวัฒนธรรมของสังคมเดียวกัน เพราะฉะนั้นนักเรียนชาวเขาที่มีเผ่าแตกต่างกันแต่เจริญเติบโตและเรียนรู้ในวัฒนธรรมของสังคมเดียวกันนาน ๆ อาจจะมีเจตคติทางค่านิยมไม่แตกต่างกันได้ ดังเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการศึกษาที่พบว่า นักเรียนชาวเขามีเจตคติทางค่านิยมในทางที่ดีหลังจากได้เรียนรู้และร่วมกิจกรรมทางค่านิยมของโรงเรียนไปแล้ว ดังนั้นผู้มีบทบาทต่อหลักสูตรสู่ศึกษา ควรจะสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างเสริมหรือพัฒนาพฤติกรรมทางค่านิยมในระบบโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ในการช่วยแก้ปัญหาทางค่านิยมของประชาชนในสังคมให้ลดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นประโยชน์โดยตรงกับสังคมชาวเขาเอง ทั้งนี้เพราะการที่บุคคลมีความรู้และมีเจตคติที่ดีต่อเรื่องราวทางค่านิยม นั้น ย่อมมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปฏิบัติอย่างรับผิดชอบและเหมาะสมกับภาวะการณ์ทางค่านิยมของคนและชุมชนต่อไป

2. ผู้บริหารควรสนับสนุนด้านการจัดระบบประมาณบางส่วน ไว้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เสริมจากกิจกรรมการเรียนการสอนในเวลาเรียน เช่น จัดนิทรรศการทางค่านิยมชมรมผู้นำทางค่านิยม อาสาสมัครเพื่องานบริการค่านิยม เป็นต้น

3. การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้และเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขา ฉะนั้นผู้ที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาสงเคราะห์ชาวเขาจึงควรพิจารณาเป็นพิเศษ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรศึกษากับตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น สถานที่ตั้งของโรงเรียน ระยะเวลาที่นักเรียนชาวเขาเข้ามาศึกษาในโรงเรียน เป็นต้น
2. ควรศึกษาและเปรียบเทียบทางด้านพฤติกรรมสุขภาพ ระหว่างนักเรียนชาวเขาที่ศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กับนักเรียนชาวเขาที่ศึกษาในสถานศึกษาหน่วยอื่น ๆ เช่น ศึกษาในโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น
3. ควรศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางด้านสุขภาพของนักเรียนชาวเขา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ว่ามีความสัมพันธ์ต่อกันหรือไม่ และมีความสัมพันธ์กันไปในทางใด
4. ควรสร้างแบบสอบถามให้มีข้อความครอบคลุมเนื้อหาวิชาสุขศึกษาในค่านต่าง ๆ ให้มากกว่านี้

ဘဝအတွက်

บรรณานุกรม

- กัลยา นาคเพชร การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อภาวะโภชนาการของเด็กวัยก่อนเรียน
ในท้องที่ตำบลคางพุด อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 147 หน้า
- กาญจนา สิงห์แก้ว ความรู้ความคิดเห็นและแนวทางปฏิบัติทางค่านุภาพของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524, 64 หน้า
- ชจิกัย บุรุษพัฒน์ ชาวเขา พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักแพร่วิทยา 2528, 453 หน้า
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติวิเคราะห์และแผนภาพสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
สังคมและการศึกษาของชนทางวัฒนธรรม (ชาวเขา) โรงพิมพ์สุควิทยา 2524,
67 หน้า
- คณะกรรมการโครงการสุศึกษาในโรงเรียน การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ
และการปฏิบัติค่านิยมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 7 อำเภอศรีชัยศรี
จังหวัดนครปฐม กรุงเทพมหานคร กองสุศึกษาในโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข
2521, 157 หน้า
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2525 - 2529 โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย ม.ป.ป. ไม่มีเลขหน้า
- คณะอนุกรรมการสุศึกษาสายการศึกษาในคณะกรรมการสุศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานขั้นต่ำ
ของงานสุศึกษาในสถานศึกษา กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข 2525, 21 หน้า
- จิราภรณ์ สุทธิสานนท์ การรับรู้เกี่ยวกับยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6
ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 97 หน้า

- ชวนทอง ลือสุวรรณ การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ของโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2520, 117 หน้า
- ชัยยงค์ ชามรัตน์ เจตคติของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาที่มีต่อการเรียนวิชาเอกสุขศึกษา
 วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหิดล 2523, 102 หน้า
- ชัยพร วิชาวุธ พฤติกรรมของมนุษย์กับสังคม เอกสารประกอบการสอน วิชา มนุษย์กับ
 สังคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 1 - 5 2526, 480 หน้า
- ชูชีพ อ่อนโลกสูง จิตวิทยาการศึกษา วารุณีการพิมพ์ 2518, 209 หน้า
- เชิดศักดิ์ ไชวาลินธุ์ การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
 จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 130 หน้า
- _____ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ โอเคียนส์ไทร์ 2522,
 206 หน้า
- เคโซ สนวนานท์ ปทานุกรมจิตวิทยา โอเคียนส์ไทร์ 2512, 394 หน้า
- ทัศนีย์ อินทรสุขศรี ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียน
ระดับประถมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัย
 เกษตรศาสตร์ 2522, 294 หน้า
- ธนวรรณ อิมสมบูรณ์ "สุขศึกษากับสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อการมีสุขภาพที่ดีวันหน้า"
สุขศึกษา - พลศึกษา - นันทนาการ 1 : 149 - 153 มกราคม 2528
- "นโยบายหลักเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาเพื่อให้ชาวเขาเป็นพลเมืองที่มี
 คุณภาพและสามารถช่วยเหลือตนเองได้" ข่าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 1 : 3 มกราคม -
 มีนาคม 2521
- นิภา มนุษุปิฏ การวิจัยทางสุขศึกษา ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหิดล 2528, 132 หน้า

ประชาสงเคราะห์, กรม กองสังคมสงเคราะห์ชาวเขา "การดำเนินงานพัฒนาและ
สงเคราะห์ชาวเขา" เอกสารจากการสัมมนาวิชาการเรื่องชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ
พระนคร 2525 (อัคราเนียบเล่ม) ก: 4

_____ "รายชื่อหมู่บ้านชาวเขาที่ปฏิบัติงานปี 2529" เอกสารอัคราเนียบเล่ม
2529, 32 หน้า

ประภาเพ็ญ สุวรรณ ทักษะ การจัดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย ไทยวัฒนาพานิช
2520, 142 หน้า

_____ การสอนสุขศึกษา ทฤษฎี และการประยุกต์ ไทยวัฒนาพานิช 2523, 203 หน้า

_____ พฤติกรรมสุขภาพ ในเอกสารการสอนชีววิทยาศาสตร์ หน่วยที่ 1 - 7

กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2526, 374 หน้า

_____ ทักษะ การจัดการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย พิมพ์ครั้งที่ 2

สำนักพิมพ์โอเคียนส์ไทร์ 2526, 221 หน้า

ผาสุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ การเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และ
การปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของนักเรียนมัธยมศึกษา มศว.ประสานมิตร และ

โรงเรียนสาธิตแห่ง ภาควิชาพยาบาลสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล 2523, 86 หน้า

พัชรา กาญจนารัตน์ และคนอื่น ๆ รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาโครงการสุขภาพและ
เปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

ในอำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520, 198 หน้า

พจน์ สุจันงค์ อนามัยชุมชน พิมพ์ครั้งที่ 2 ไทยวัฒนาพานิช 2529, 441 หน้า

เพ็ญศรี กรวิวงศ์ประเสริฐ ผลของวัฒนธรรมที่มีต่อสุขภาพอนามัย เอกสารโรเนียว

2523, 18 หน้า

ภูษงค์ ภูษทนต์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติทางด้านการอนามัยของประชาชนใน

เขตหมู่บ้านประมง ปริญญาโทพนธ์มหาดทิศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524,

176 หน้า

- มานี ชูไทย วิชาการสุศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์เจริญผล 2523, 164 หน้า
- วิจิต ชาติเพชร ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางค่านิยมระหว่างนักเรียนไทยพุทธ
กับนักเรียนไทยมุสลิม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2 วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล 2524, 166 หน้า
- วิรัช ลภีรัตนกุล ผลิตภัณฑ์ใหม่กับการยอมรับของผู้บริโภค กลยุทธ์การตลาด 5 : 33 -
34 เมษายน 2527
- ศูนย์ข่าว กรมประชาสัมพันธ์ วิทยุสารประจำวัน ปีที่ 5 ฉบับที่ 226/2526 14 สิงหาคม
2526 อักสำเนา หน้า 2
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมพลศึกษา กองส่งเสริมพลศึกษาและสุขภาพ รายงาน
การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ โรงพิมพ์สุภาสกลาครพรว 2529,
126 หน้า
- _____ กรมสามัญศึกษา กองการศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาสงเคราะห์
เอกสารอักสำเนาเย็บเล่ม 2529, 10 หน้า
- _____ สำนักงานปลัดกระทรวง กองแผนงาน สถิติการศึกษานับย้อน ปีการศึกษา 2525
ชวนการพิมพ์ 2526, 60 หน้า
- สาธารณสุข, กระทรวง สำนักงานปลัดกระทรวง กองสาธารณสุขภูมิภาค รูปแบบ
การจัดบริการสาธารณสุขสำหรับชาวเขา เอกสารอักสำเนาเย็บเล่มประกอบ
การบรรยายในการประชุมปฏิบัติการ 2527, 164 หน้า
- สุจิตรา รักเกียรติ การวิเคราะห์ความเชื่อในค่านิยมสุขภาพและสวัสดิภาพของนิสิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ ค.ม. แผนกวิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2511, 99 หน้า อักสำเนา
- สุชาติ โสมประยูร "สภาพและปัญหาของสุศึกษาในปัจจุบัน" สุศึกษา - พลศึกษา -
นันทนาการ 1 : 154 มกราคม 2528

สุชาติ โสภประยูร "สภาพและปัญหาของสุขศึกษาในปัจจุบัน" การสอนสุขศึกษา

พิมพ์ครั้งที่ 2 ไทยวัฒนาพานิช 2519, 162 หน้า

_____ "ข้อคิดสำหรับครู" วารสารสุขศึกษา - พลศึกษา - นันทนาการ ปีที่ 3

ฉบับที่ 1 : 4 มกราคม - ตุลาคม 2519

สุรียพร มะเเก ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติค่านิยมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ในจังหวัดยะลา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2528, 88 หน้า

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถิติวิเคราะห์แผนภาพ สภาพพื้นฐานทาง

เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาของชนต่างวัฒนธรรม (ชาวเขา) โรงพิมพ์สุวิทยา

2524, 42 หน้า

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ รายงานการวิจัย ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม

ทางค่านิยมสุขภาพชุมชน : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างไทยยางและชาวไทยพื้นราบ

จังหวัดลำพูน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2529, 200 หน้า

ไสว เพื่องวิทยารักษ์ การเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7

ในกรุงเทพมหานครกับจังหวัดนครราชสีมา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย 2520, 104 หน้า

เหม ทองชัย ทัศนคติเชิงเสมอภาคของเยาวชนเขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์คุณวุฒิปดิก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 251 หน้า

อนงค์นาฏ พุฒลา ความเชื่อที่ผิด ค่านิยมสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยครู วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2529, 87 หน้า

อรรพรหม หุ่นคี สภาวะสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอบึงจังหวัดกาญจนบุรี

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล 2526, 139 หน้า

อุไร พรนวม ความรู้ เจตคติที่มีต่อปัญหาประชากรของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

และ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สำหรับชาวเขาในภาคเหนือ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหิดล 2527, 134 หน้า

- Allport, Gardon W. "Attitude" in C. Murchison ed. Handbook of Social Psychology. Clark University Press, Mass., 1935. 1226 p.
- Best, John W. Research in Education. 2nd. ed., New Jersey, Perentice Hall Inc. Englewood Cliffs, 1970, 399 p.
- _____. Reading in Attitude Theory and Measurement. New York, John Welley and Sons, 1967. 965 p.
- Cronbach, Lee Joseph. Esentials of Psychological Testing. 3rd. ed., New York, Harper and Row, 1970. 752 p.
- Cruze, Wendel W. Education Psychology. The Ronel Press Company, New York, 1974, 572 p.
- Edwards, Allen Louise. Techniques of Attitude Scale Construction. New York, Appleton - Century - Crofts, 1957, 256 p.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 5 th. ed., tokyo, McGraw - Hill International Book, 1981, 549 p.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. New York, McGraw-Hill Book Company, 1959. 681 p.
- _____. Dictionary of Education. Editor McGraw - Hill Book Company, 1973. 681 p.
- Hahn, John F. An Introduction to Psychology. New York : DouBleday & Company, Inc., 1962. 345 p.
- Kagan, Jergom and Ernest Haveman. Psychology. Harcourt, Brace and World, Inc., New York, 1968. 673 p.
- Kendler, Howard H. Basic Psychology. California : W.A. Benjamin, Inc., 1974. 750 p.
- Klausmeir, H. and Ripple, R.E. Learning and Human Abilities. New York, Harper and Row Publisher, Inc., 1971. 810 p.
- Kretch, D. and Crutchfield, R.S. Theory and Problems in Social Psychology. New York, McGraw - Hill, 1948. 660 p.
- Lindquist, Everet Franklin. Design and Analysis of Experiment in Psychology. Boston, Moughton Mifflin, 1956. 393 p.
- Markus, Hazel J. and Paula S. Nurius. "Self-Under standing and Self - Regulation in Middle Childhood in Development During Middle Childhood : The Years From Six to Twelve." Washington, Dc., National Academy Press, 1984. 434 p.

- Newcomb, Theodore M. Social Psychology. The Dryden Press, Inc., New York, 1954. 223 p.
- Rokeach, Milton. Beliefs Attitudes and Values. San Francisco, Jossey - Bass, 1970. 675 p.
- Schwartz, Nancy E. "Nutritional Knowledge, Attitudes, and Practices of High School Graduated" Journal of the American Dietetic Association. 66 : 28 - 31, January, 1975.
- Silman, Alan J. "A Servey of Attitude to Health Among School Leaves" The Health Education Journal. 38 : 88 - 91, 1979.
- Triandis, Henry C. Attitude and Attitude Change. New York, Jonh Wiley and Sons, Inc., 1971. 232 p.
- Winer, B. J. Statistical Principles in Experimental Design. McGraw - Hill Co., New York, 1962. 672 p.

הוצאת חרות

แบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้คือ
    - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน
    - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมความความคิดเห็นของนักเรียน
  2. แบบสอบถามนี้ไม่มีคำตอบถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนเลือกตอบโดยเสรีตามความคิดเห็นของท่าน
  3. คำตอบของนักเรียนจะไม่มีผลต่อคะแนนสอบแต่อย่างใด และจะเก็บคำตอบนี้เป็นความลับ ซึ่งคำตอบของนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไป
- ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ที่นักเรียนกรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอย่างจริงใจด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

กนก ไชยสิงห์
นิสิตปริญญาโท สาขาสุนัขศึกษา
มศว. ประสานมิตร

ทอน 1

แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ลงในช่อง (✓) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง โปรดตอบให้ครบทั้ง 6 คำถาม มิฉะนั้นจะไม่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

1. นักเรียนกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น
 (   ) ประถมศึกษาปีที่ 5   (   ) ประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพศ
 (   ) ชาย   (   ) หญิง
3. เฒ่า
 (   ) กระเทวียัง   (   ) มั่ง   (   ) มูเซอ
 (   ) ลีซอ   (   ) เย้า   (   ) อีกอ
4. ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือในปัจจุบัน
 (   ) พุทธ   (   ) คริสต์   (   ) ผี
5. จำนวนพี่น้องในครอบครัว (รวมทั้งตัวนักเรียนด้วย)
 (   ) 1 - 3 คน   (   ) 4 - 6 คน   (   ) 7 คนขึ้นไป
6. เรียนอยู่ในโรงเรียน
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์น่าน จังหวัดน่าน
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์เพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย
 (   ) ศึกษาสงเคราะห์แม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตอน 2

แบบสอบถามเจตคติทางค่านิยมสุภาพ

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตอนท้ายค่านิยมข้อ
ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ตัวอย่าง

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
0	การหลับนอนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก...	.....	.....	.....	.....	.....
00	คนที่ได้รับอุบัติเหตุมักเป็นคนเคราะห์ร้าย.....	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
1.	การใช้ส้วมทำให้คนในหมู่บ้านต้องเสีย น้อยลง.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.	เพื่อความอบอุ่นของคนในบ้าน ฉะนั้น บ้านเรือนที่สร้างอยู่บนภูเขาไม่ควรมี หน้าต่าง หรือของระบายอากาศ.....	.....	.....	.....	.....	.....
3.	ส้วมไม่มีความจำเป็นสำหรับหมู่บ้าน ชาวเขา เพราะมีสถานที่ที่มีคนชุกชุม ป่าเขาไว้สำหรับถ่ายทุกข์แล้ว.....	.....	.....	.....	.....	.....

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
4.	การกำจัดขยะโดยวิธีเผาหรือฝังสามารถ ลดจำนวนแมลงวันลงได้.....					
5.	ทางระบายน้ำโสโครกไม่มีความจำเป็น สำหรับหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนที่สูง หรือตาม ไหล่เขา.....					
6.	ปัดกวาดทำความสะอาดบ้านทุกวัน สามารถป้องกันโรคได้.....					
7.	ลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของพี่น้อง ชาวเขาที่อาศัยอยู่กันทุกวันนี้ก็อยู่กันมาได้ ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย ไม่จำเป็นต้องมา การปรับปรุงอีก.....					
8.	การรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูก สุขลักษณะเป็นหน้าที่ของภารโรงเท่านั้น.....					
9.	ความสะอาดเรียบร้อยเป็นเครื่องแสดง ถึงความเจริญของหมู่บ้าน.....					
10.	เมื่อสภาพแวดล้อมในหมู่บ้านเสื่อมโทรม จะเกิดผลเสียต่อสุขภาพของคนที่อาศัยอยู่ ในหมู่บ้านนั้นด้วย.....					
11.	ปลูกต้นไม้ไว้ในบริเวณรอบ ๆ บ้าน จะทำให้อากาศเสีย.....					
12.	การจัดบ้านเรือนให้สะอาดและมี ระเบียบจะช่วยป้องกันสัตว์หรือแมลง ที่เป็นพาหะนำโรคได้.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
13.	สร้างส้วมควรจะทำให้ใกล้แหล่งน้ำ ให้มากที่สุด เพื่อสะดวกในการใช้น้ำ ชำระล้างทำความสะอาด.....					
14.	สภาพภายในบ้านถ้าดีขึ้นจะเป็นแหล่ง แพร่พันธุ์ของเชื้อโรคได้.....					
15.	เมื่อมีกิจกรรมทำความสะอาดใน บริเวณโรงเรียนนักเรียนได้สละ แรงงานช่วยเหลือเต็มที่.....					
16.	นักเรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย แก่บุคคลโดยทั่วไป เมื่อญาติหรือ พ่อแม่พี่น้องของนักเรียนติด.....					
17.	ใช้ฉันทักษะอาการเจ็บป่วยของโรค สามารถทำให้หายขาดได้.....					
18.	การทดลองเสพยาเสพติดเพียง 1 - 2 ครั้งก็อาจติดยาเสพติด นั้น ๆ ได้.....					
19.	ชาวเขามบางคนติดิ่น แคสุขภาพ ของเขาก็ก็นสมบูรณ์แข็งแรง.....					
20.	การสูบบุหรี่มาก ๆ จะทำให้หกลดลง อีกเสมอและเป็นมะเร็งที่ปอดได้.....					
21.	ผู้ที่สูบบุหรี่หรือเฮโรอีนเป็นประจำ มักขาดความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไป ในสังคม.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
22.	การสูบบุหรี่ทำให้นักเรียนเข้ากับเพื่อนฝูง ได้ดี.....					
23.	งานรื่นเริงในประเพณีต่าง ๆ ควรมีการ พื้มสุราเพื่อความรื่นเริงสนุกสนาน.....					
24.	สุรามีความจำเป็นอย่างมากในการใช้ ต้อนรับหรือเลี้ยงแขกที่มาเยี่ยมเยียนบ้าน.....					
25.	กัญชาไม่ใช่ยาเสพติด แต่เป็นพืชที่ใช้ ปรุงแต่งรสอาหารได้.....					
26.	สูบฉิ่นช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยหลัง จากการทำงานหนักมาได้.....					
27.	ถ้าหัวหน้าครอบครัวใดก็ตามคิดยาเสพติด จะทำให้ครอบครัวนั้นยากจนลง.....					
28.	ถ้าประชาชนในประเทศคิดยาเสพติดมาก ขึ้นปัญหาโจรผู้ร้ายในประเทศก็จะเพิ่ม ขึ้นด้วย.....					
29.	นักเรียนพร้อมเสมอที่จะแนะนำเพื่อน ๆ ให้รู้ถึงโทษของยาเสพติด.....					
30.	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจ เมื่อไม่ได้ ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร.....					
31.	แม้อากาศบนภูเขาจะหนาวเย็น เราก็ ควรจะอาบน้ำกันทุกวัน ร่างกายจะได้ สะอาดและมีสุขภาพดี.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
32.	นักเรียนมั่นใจว่าโรคจะหายได้ ถ้าได้รับการรักษาโรคจากหมอนี่ประจำหมู่บ้าน.....					
33.	นักเรียนรู้สึกว่าการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ ยุง และแมลงวันเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก.....					
34.	การที่พวกเราชาวเขาเจ็บป่วยกันบ่อย ๆ นั้น เป็นเพราะชอบทำผิดประเพณีจึงถูกผี ลงโทษ.....					
35.	เชื่อโรคบางชนิดอาจตายได้เมื่อถูก แสงแดด.....					
36.	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจเมื่อจะท้องใช้ ผ้าเช็ดตัวร่วมกับผู้อื่น.....					
37.	หมอสสมัยใหม่ไม่ได้เก่งไปกว่าหมอนี่ ประจำหมู่บ้านเลย.....					
38.	เด็ก ๆ ในหมู่บ้านของนักเรียนร่างกาย สมบูรณ์แข็งแรงได้ จะต้องผ่านหรือ เข้าพิธีเรียกขวัญมาแล้ว.....					
39.	น้ำมนต์เป็นน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้รักษาโรคให้ หายขาดได้.....					
40.	เมื่อเป็นหวัดต้องพักผ่อนให้เพียงพอ จะ ทำให้หายเร็วขึ้น.....					
41.	ถ้ามีคนป่วยและเสียชีวิตครั้งละหลาย ๆ คนเกิดขึ้นในหมู่บ้านของนักเรียน แสดงว่าเป็นการกระทำของผี.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
42.	เด็ก ๆ ที่ปฏิบัติความประพฤติทุกอย่าง ของหมู่บ้านอย่างเคร่งครัด จะทำให้ ไม่เจ็บป่วยและมีสุขภาพดี.....					
43.	การสวมเสื้อผ้าที่สะอาดเป็นการป้องกัน โรคผิวหนังที่จะเกิดขึ้นได้.....					
44.	นักเรียนควรไปหาแพทย์เฉพาะเมื่อ เวลาเจ็บป่วยใช้เท่านั้น.....					
45.	การสวมรองเท้าเมื่อออกจากบ้าน ช่วยป้องกันโรคพยาธิได้.....					
46.	เสื้อผ้าที่ใส่แล้วไม่ควรจะซักทำความสะอาด บ่อย ๆ เพราะจะทำให้เสื้อผ้าเก่าและ ขาดเร็ว.....					
47.	จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องล้างมือหลังจาก ออกห้องส้วมทุกครั้ง.....					
48.	โรคติดต่อเป็นอันตรายต่อเด็กมากกว่า โรคไม่ติดต่อ.....					
49.	ผักสดให้คุณค่าทางอาหารมากกว่าผักที่ ทำให้สุกแล้ว.....					
50.	สิ่งใดก็ตามที่รับประทานได้ แสดงว่า ต้องมีประโยชน์ต่อร่างกาย.....					
51.	เด็ก ๆ อย่างนักเรียนและน้อง ๆ เลี้ยง ง่ายกินอะไรก็ได้ พ่อแม่ไม่ควรเสีย เวลามาเอาใจใส่.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
52.	นมมารคาเป็นอาหารที่ดีที่สุดในทารก.....					
53.	อาหารว่างประเภทลูกกวาด น้ำหวาน น้ำอัดลม เป็นอาหารเสริมที่มีประโยชน์ ต่อร่างกาย.....					
54.	การรับประทานอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ จะทำให้เป็นโรคมะเร็งได้.....					
55.	การรับประทานอาหารมื้อเช้า จะช่วย ลดความอ้วนได้.....					
56.	การล้างผักให้สะอาดจะท้องขึ้นผื่นก่อน.....					
57.	เด็กที่รับประทานอาหารจำพวกแป้งและ น้ำตาลอย่างเคี้ยว จะเป็นโรคขาดสาร อาหารได้.....					
58.	ควรรับประทานข้าวที่หุงสุกขาวสะอาด แล้วเท่านั้น.....					
59.	การรับประทานผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวจะ ป้องกันมิให้เป็นโรคเลือดออกตาม ไรฟันได้.....					
60.	โปรตีนจากพืชมีคุณภาพสูงกว่าโปรตีน ที่ได้จากสัตว์.....					
61.	อาหารที่มีคุณค่าต่อร่างกายของรสอร่อย เสมอ.....					
62.	ผักที่ใบเป็นรอยหย่อนกิน มักจะเป็นผัก ที่ปลอดภัยจากยาฆ่าแมลง.....					

ข้อ	ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง
63.	การรับประทานอาหารควรเลือก ประทานเฉพาะอาหารที่เราชอบเท่านั้น.....					
64.	การปรุงอาหารให้อร่อยไม่จำเป็นต้อง ใส่ผงชูรส.....					
65.	กินอาหารไม่เป็นเวลาจะทำให้เป็นแผล ในกระเพาะอาหารได้.....					
66.	การรับประทานผักสดและผลไม้มาก ๆ ช่วยให้ท้องไม่ผูก.....					
67.	อาหารประเภทเนื้อสัตว์ทำให้สุกมักมี รสชาติไม่อร่อยและทำให้เสียคุณค่าทาง อาหารด้วย.....					
68.	ภาชนะที่ใส่อาหารไม่จำเป็นต้องสะอาด ก็ได้ ถ้าอาหารที่จะรับประทานสุกใหม่ ๆ และปราศจากเชื้อโรค.....					

ตาราง แสดงค่าจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามวัดเจตคติทางสุขภาพ

ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก t	ข้อ	ค่าอำนาจจำแนก t
1	4.11	21	2.73
2	4.93	22	2.56
3	6.41	23	2.68
4	4.04	24	3.04
5	5.09	25	2.41
6	2.15	26	2.44
7	5.71	27	3.17
8	2.44	28	3.69
9	3.74	29	5.17
10	3.34	30	2.92
11	4.41	31	6.82
12	5.21	32	4.27
13	2.24	33	2.44
14	2.93	34	4.90
15	3.28	35	2.69
16	4.51	36	2.56
17	2.45	37	4.87
18	2.41	38	2.42
19	1.89	39	2.10
20	2.59	40	3.14

ข้อ	ค่าอ่านาจจำแนก t	ข้อ	ค่าอ่านาจจำแนก t
41	5.63	55	4.31
42	3.63	56	2.27
43	2.82	57	2.97
44	4.76	58	3.79
45	3.51	59	2.98
46	1.97	60	2.57
47	6.01	61	5.07
48	2.12	62	2.11
49	2.82	63	3.64
50	1.77	64	2.84
51	3.69	65	3.03
52	4.33	66	3.24
53	4.63	67	4.71
54	2.74	68	5.00

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา
(α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach. 1970 : 161)

สูตร

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 k แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม
 $\sum s_i^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ
 s_t^2 แทน ความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} \alpha &= \frac{68}{68 - 1} \left(1 - \frac{38.9895}{728.4147} \right) \\ &= 0.9606 \end{aligned}$$

เจตคติทางค่านิยมของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ

บทคัดย่อ

ของ

กนิย ไชยสิงห์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กันยายน 2531

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติทางค่านิยม
ของนักเรียนชาวเขา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษา
สงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่มีความแตกต่างกันทางค่านิยม ระดับชั้นทางการศึกษา จำนวน
พี่น้องในครอบครัว ลัทธิหรือศาสนาที่นับถือ และเผ่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ
ประจำปีการศึกษา 2530 จำนวน 493 คน จาก 5 จังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการ
รวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเจตคติทางค่านิยม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ซึ่งมีความ
เชื่อมั่น 0.9609 และค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม แต่ละข้อมีไม่น้อยกว่า
1.75 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ มีเจตคติทางค่านิยม
สุภาพอยู่ในระดับดี
2. นักเรียนชาวเขาชายกับนักเรียนชาวเขาหญิง โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ใน
ภาคเหนือมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน
3. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่กำลังศึกษาอยู่ใน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยที่นักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพดีกว่านักเรียนชาวเขาที่กำลังศึกษาอยู่ใน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
4. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือ ที่นับถือลัทธิหรือ
ศาสนาต่างกันมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน
5. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่มีจำนวนพี่น้อง
แตกต่างกันมีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน
6. นักเรียนชาวเขาโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคเหนือที่มีเผ่าแตกต่างกัน
มีเจตคติทางค่านิยมสุภาพไม่แตกต่างกัน

HEALTH ATTITUDES OF THE PRATHOM SUKSA V
AND PRATHOM SUKSA VI HILLTRIBE STUDENTS
IN THE HILLTRIBE WELFARE SCHOOLS IN
NORTHERN THAILAND

AN ABSTRACT

BY

DANAI CHAISINGH

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University

September 1988

The major purposes of this study were to identify health attitudes of the Prathom Suksa V and Prathom Suksa VI hilltribe students of the five hilltribe welfare schools in Northern Thailand, and to compare their health attitudes by sex, class level, number of siblings, religion and tribe. The samples used in the study consisted of 493 Prathom Suksa V and Prathom Suksa VI students in the academic year 1987 of these five hilltribe welfare schools. The instrument used for collecting data was health attitude questionnaire constructed by the researcher, with 0.9609 reliability coefficient and high validity index. Data were then analyzed by using t-test and F-test.

Major findings were as follows :

1. The hilltribe students in the hilltribe welfare schools in Northern Thailand had good health attitudes.
2. There were no differences in health attitudes between boys and girls.
3. Prathom Suksa V and Prathom Suksa VI hilltribe students had different health attitudes at the .001 level. Prathom Suksa VI hilltribe students had better health attitudes than Prathom Suksa V.
4. The hilltribe students with different religions had no difference in health attitudes.
5. The hilltribe students with different numbers of siblings had no difference in health attitudes.
6. The hilltribe students from different tribes had no difference in health attitudes.